

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİMDE PSİKOLOJİK HİZMETLER BİLİM DALI
(EĞİTİM PSİKOLOJİSİ PROGRAMI)**

**BELİREN YETİŞKİNLİK: YENİ BİR YAŞAM DÖNEMİNİN TÜRKİYE'DE
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hasan Atak

**Ankara
Temmuz, 2005**

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİMDE PSİKOLOJİK HİZMETLER BİLİM DALI
(EĞİTİM PSİKOLOJİSİ PROGRAMI)**

**BELİREN YETİŞKİNLİK: YENİ BİR YAŞAM DÖNEMİNİN TÜRKİYE'DE
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hasan Atak

**Ankara
Temmuz, 2005**

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİMDE PSİKOLOJİK HİZMETLER BİLİM DALI
(EĞİTİM PSİKOLOJİSİ PROGRAMI)**

**BELİREN YETİŞKİNLİK: YENİ BİR YAŞAM DÖNEMİNİN TÜRKİYE'DE
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hasan Atak

Danışman: Prof. Dr. Figen Çok

**Ankara
Temmuz, 2005**

TEŞEKKÜR

Figen Hocam, sonsuz teŐekkürler... Öncelikle sabrınız için... Elinizden geleni yaptığınız için... Kalp kırmadan yapılması gerekenleri ifade edebildiğiniz için... Aylar boyunca ben depresyundayken, dostluğunuzu ve desteğinizi esirgemediğiniz için... Bana olan güveniniz için... Sonsuz teŐekkürler...

Müge Hocam, verdiğiniz makaleler ve sürekli tezin ne durumda olduğunu sorduğunuz için çok teŐekkürler.

Neslihan, arkadaşım, dostum, eşsiz desteklerin ve güvenin için sonsuz teŐekkürler.

Ertuğrul, dostum, uyguladığın tüm ölçekler ve ben sana minnettarız. Sonsuz teŐekkürler.

Ömer Faruk Hocam, yaptığınız yardımlar için çok teŐekkürler.

Murat Hocam, o kısacık zamanda bile bana yardım ettiniz. Çok teŐekkürler.

Kendim... Sana da teşekkür ediyorum. Yılmadığın için...

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	
İÇİNDEKİLER.....	I
TABLolar ve ŞEKİLLER LİSTESİ.....	III

BÖLÜM 1

GİRİŞ.....	1
TANIM.....	3
Yetişkin Olmak Ne Anlama Gelir?.....	4
Yetişkinlik Ölçütleri.....	7
Beliren Yetişkinliğin Doğuşu.....	11
Beliren Yetişkinliğin Oluşumunda Kültürel Bağlamın Önemi.....	14
Beliren Yetişkinlik Döneminin Ayırt Edici Özellikleri.....	17
Kavramsal Farklılıklar.....	27
Beliren Yetişkinlik Neden “İleri Ergenlik” Değildir?.....	28
Beliren Yetişkinlik Neden “Genç Yetişkinlik” Değildir?.....	30
Beliren Yetişkinlik Neden “Yetişkinliğe Geçiş” Değildir?.....	31
Beliren Yetişkinlik Neden “Gençlik (Youth)” Değildir?.....	33
TÜRKİYE’ DE 18- 25 YAŞ DÖNEMİ.....	35
Demografik, Toplumsal ve Kültürel Özellikler.....	35
İşle İlgili Veriler.....	37
Eğitimle İlgili Veriler.....	38
Ortalama Evlenme ve Anababa Olma Yaşıyla İlgili Veriler.....	42
KURAMSAL YAPI.....	48
Psikososyal Gelişim Kuramı- Erikson.....	48
Levinson’ un Yaşam Yapısı Kuramı.....	52
Beliren Yetişkinlik Kuramı – Arnett.....	55
Beliren Yetişkinlikte Demografik Farklılıklar.....	56
Beliren Yetişkinlikte Öznel Farklılıklar.....	57
Beliren Yetişkinlikte Kimlik Keşfi Farklılıkları.....	58
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	59
PROBLEM.....	66
AMAÇ.....	66

SORULAR.....	66
ÖNEM.....	67
SINIRLILIKLAR.....	68
TANIMLAR.....	68

BÖLÜM 2

YÖNTEM.....	69
Araştırmanın Modeli.....	69
Araştırma Grubu.....	69
Verilerin Toplanması.....	73
Veri Toplama Araçları.....	74
Verilerin Analizi.....	83

BÖLÜM 3

BULGULAR VE YORUM.....	84
------------------------	----

BÖLÜM 4

ÖZET, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	123
KAYNAKÇA.....	133
EKLER.....	138
EK- A.....	138
EK- B.....	139
EK- C.....	140
EK- D.....	141
EK- E.....	143

TABLolar ve ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Yaş Gruplarına Göre Nüfus Piramidi.....	37
Şekil 2. Yaşa Göre Her İki Cinsiyet İçin Eğitime Devam Etme Oranı izgi Grafiği.....	41
Tablo 1. Ortalama İlk Evlenme Yaşı.....	43
Tablo 2. Yerleşim Yerine Göre Ortalama Evlenme Yaşı.....	44
Tablo 3. Eğitim Durumuna Göre Ortalama İlk Evlenme Yaşı.....	45
Tablo 4. Eğitim Durumuna Göre Ortalama İlk Doğum Yaşı.....	46
Tablo 5. Yerleşim Yerine Göre Ortalama İlk Doğum Yaşı.....	47
Tablo 6. Araştırmaya Katılan Bireylerin Cinsiyete Göre Dağılımları.....	70
Tablo 7. Araştırmaya Katılan Bireylerin Eğitim Düzeyine Göre Dağılımları.....	70
Tablo 8. Araştırmaya Katılan Bireylerin Yaşa Göre Dağılımları.....	71
Tablo 9. Araştırmaya Katılan Bireylerin Medeni Duruma Göre Dağılımları.....	72
Tablo 10. Araştırmaya Katılan Bireylerin Anababa Olma Durumuna Göre Dağılımları.....	72
Tablo 11. Araştırmaya Katılan Bireylerin İŞ Durumuna Göre Dağılımları.....	72
Tablo 12. Araştırmaya Katılan Bireylerin Birlikte Yaşadıkları Kişilere Göre Dağılımları.....	73
Tablo 13. Uyarlama alıŐmasındaki Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımları...75	
Tablo 14. Uyarlama alıŐmasındaki Katılımcıların Yaşa Göre Dağılımları.....76	
Tablo 15. Uyarlama alıŐmasındaki Katılımcıların Eğitim Düzeyine Göre Dağılımları.....77	
Tablo 16. Uyarlama alıŐmasındaki Katılımcıların Medeni Duruma Göre Dağılımları.....77	
Tablo 17. Uyarlama alıŐmasındaki Katılımcıların Anababa Olma Durumuna Göre Dağılımları.....77	
Tablo 18. Uyarlama alıŐmasındaki Katılımcıların Birlikte Yaşadıkları Kişilere Göre Dağılımları.....78	
Tablo 19. Uyarlama alıŐmasındaki Katılımcıların İŞ Durumuna Göre Dağılımları.....78	
Tablo 20. YG' nn Temel Bileşenler Analizi Sonucunda Elde Edilen 5 Faktörün z-Değer ve Açıklanan Varyansa Katkıları.....80	

Şekil 3. Temel Bileşenler Analizi Sonrasında Elde Edilen 5 Faktörü Gösteren Çizgi Grafiği.....	80
Tablo 21. YGÖ' nün Temel Bileşenler Analizi Sonucunda Elde Edilen 3 Faktörün Öz-Değer ve Açıklanan Varyansa Katkıları.....	81
Şekil 4. Temel Bileşenler Analizi Sonrasında Elde Edilen 3 Faktörü Gösteren Çizgi Grafiği.....	81
Tablo 22. YGÖ' nün Faktör Analizi Sonuçları, Madde Toplam Korelasyonları, Madde Çıkarıldığında α Değeri ve t Değerleri.....	82
Tablo 23. Katılımcıların Çeşitli Özelliklerine Göre Yaşam Görüşü Ölçeğinden Aldıkları Ortalama Puanlar ve Standart Sapmalar.....	85
Tablo 24. Katılımcıların YGÖ Puanlarının Yaşa Göre ANOVA Sonuçları.....	86
Tablo 25. Erkek Katılımcıların YGÖ Puanlarının Yaşa Göre ANOVA Sonuçları.....	88
Tablo 26. Kadın Katılımcıların YGÖ Puanlarının Yaşa Göre ANOVA Sonuçları.....	90
Tablo 27. Katılımcıların YGÖ Puanlarının Cinsiyete Göre t-Testi Sonuçları.....	92
Tablo 28. Katılımcıların YGÖ Puanlarının Anababa Olma Durumuna Göre t-Testi Sonuçları.....	93
Tablo 29. Katılımcıların YGÖ Puanlarının Eğitim Yaşantısını Tamamlayıp Tamamlamama Durumuna Göre t-Testi Sonuçları.....	94
Tablo 30. Katılımcıların YGÖ Puanlarının Medeni Duruma Göre t-Testi Sonuçları.....	95
Tablo 31. Katılımcıların YGÖ Puanlarının İş Durumuna Göre t-Testi Sonuçları.....	96
Tablo 32. Katılımcıların YGÖ Puanlarının Birlikte Yaşanan Kişilere Göre ANOVA Sonuçları.....	97
Tablo 33. Katılımcıların YGÖ Puanlarının Yetişkinlikle İlgili Kişisel Tanımlamaya Göre ANOVA Sonuçları.....	98
Tablo 34. Katılımcıların YGÖ Puanlarının Yetişkinlik Ölçütlerine Göre ANOVA Sonuçları.....	99
Tablo 35. Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Yetişkinlikle İlgili Kişisel Tanımlamalar-Kay-Kare Testi Sonuçları.....	101

Tablo36. Katılımcıların Anababa Olma Durumuna Göre Yetişkinlikle İlgili Kişisel Tanımlamalar- Kay-Kare Testi Sonuçları.....	102
Tablo 37. Cinsiyete Göre Yetişkinlikle İlgili Kişisel Tanımlamalar- Kay-Kare Test Sonuçları.....	103
Tablo 38. Katılımcıların İş Durumlarına Göre Yetişkinlikle İlgili Kişisel Tanımlamalar- Kay-Kare Testi Sonuçları.....	104
Tablo39.Algılanan Yetişkinlik Ölçütlerine Göre Yetişkinlikle İlgili Kişisel Tanımlamalar- Kay-Kare Testi Sonuçları.....	105
Tablo40.Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Yetişkinlikle İlgili Kişisel Tanımlamalar- Kay-Kare Testi Sonuçları.....	107
Tablo 41. Katılımcıların Medeni Durumuna Göre Yetişkinlikle İlgili Kişisel Tanımlamalar- Kay-Kare Testi Sonuçları.....	108
Tablo 42. Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Önemli Kabul Ettikleri Yetişkinlik Ölçütleri- Kay-Kare Testi Sonuçları.....	109
Tablo 43. Katılımcıların Anababa Olma Durumuna Göre Algılanan Yetişkinlik Ölçütleri- Kay-Kare Testi Sonuçları.....	111
Tablo 44. Katılımcıların Cinsiyete Göre Önemli Kabul Ettikleri Yetişkinlik Ölçütleri- Kay-Kare Testi Sonuçları.....	112
Tablo 45. Katılımcıların İş Durumuna Göre Önemli Kabul Ettikleri Yetişkinlik Ölçütleri- Kay-Kare Testi Sonuçları.....	113
Tablo 46. Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Önemli Kabul Ettikleri Yetişkinlik Ölçütleri- Kay-Kare Testi Sonuçları.....	115
Tablo 47. Katılımcıların Medeni Durumuna Göre Önemli Kabul Ettikleri Yetişkinlik Ölçütleri- Kay-Kare Testi Sonuçları.....	116

1. BÖLÜM

1. GİRİŞ

Eskiden beri insan yaşamı çocukluk, ergenlik, yetişkinlik ve yaşlılık olmak üzere dört temel evrede incelenmektedir. Ancak, son yıllarda yapılan gelişim psikolojisi çalışmaları bunlara “beliren yetişkinlik (emerging adulthood)” adı verilen ve ergenlikten sonra gelen yeni bir evre eklemektedir.

Gelişim psikolojisi, insan yaşamını doğumdan ölüme kadar çeşitli gelişim alanlarında inceleyen bir bilimdir. Ayrıca gelişim psikolojisi, insan yaşamını çeşitli evreler halinde incelemekte ve her evreyi kendi içinde ve diğer evrelerle olan bağlantılarını dikkate alarak değerlendirmektedir. Günümüzdeki gelişim psikolojisi çalışmaları, eskiye oranla çok daha disiplinlerarası bir yaklaşım sergilemektedir. Galambos ve Tilton-Weaver’ a göre bu çalışmalar değişim, bağlam ve toplum odaklı bir bakış açısıyla yapılmaktadır (Akt. Arnett, 2003). Özellikle ergenlik sonrası ve yetişkinliğe geçiş konusunda yapılan araştırmalarda, toplumsal ve kültürel etkenler dikkate alınarak, gençliğin bir geçiş evresi olmadığı, tam tersine bağımsız bir yaşam evresi olduğu vurgulanmakta ve yeni kavramlar ortaya atılmaktadır. Bunlardan önemli olanları “beliren yetişkinlik (emerging adulthood)” (Arnett, 2000), “yetişkinimsi (adulthood)” (Galambos ve Tilton-Weaver, 2000) ve “psikolojik yetişkinlik (psychological adulthood)” (Cote, 2001) gibi kavramlardır. Bu kavramlardan beliren yetişkinlik ve psikolojik yetişkinlik kavramları, onlu yaşların sonu ve yirmili yaşlardan söz etmekle birlikte, farklı bakış açıları ve farklı yaklaşımlarla ortaya atıldıkları için, farklı isimler almışlardır. Yetişkinimsi kavramı ise, ergenliğin son birkaç yıllık dönemini tanımlayan bir kavramdır. Bu çalışmanın temel konusu beliren yetişkinlik kavramıdır. Ancak, öncelikle ergenlikten ve beliren yetişkinlik kavramının ortaya çıkmasından söz etmekte yarar vardır.

Ergenlik, insan gelişiminde önemli bir dönemdir. Gelişimin tüm yönleri dikkate alındığında, bireyin bir yetişkin olma yolundaki adımlarının belirleyicisi sayılabilir. Gelişim psikolojisinde uzun yıllar boyunca, ergenliğin ve onu izleyen birkaç yılın kaçınılmaz bir şekilde “fırtına ve stres” dönemi olduğu düşüncesi yaygındı. Bu dönemin bir “fırtına ve stres” dönemi olduğu görüşü, yapılan araştırmalarla yeniden sorgulanmaktadır. Günümüzde araştırmacılar, bu dönemi hayret verici ve etkin bir isyan dönemi gibi görmekten çok, ergen gelişimini aşamalı ve sürekli bir gelişim

olarak görmektedirler (Steinberg, 2002). Ayrıca son zamanlardaki verilere dayanarak araştırmacılar bu dönemin ne tamamen bunalımlı, ne de tümüyle bunalımlardan arınmış bir dönem olduğunu da öne sürmektedirler (Arnett,1999).

Son yarım yüzyıldaki sosyal ve ekonomik değişimlerden dolayı günümüzde ergenliğin başlangıcı onlu yaşların başına doğru, hatta daha da erken yaşlara doğru bir kayma göstermektedir. Ayrıca, ergenliğin niteliği de eskiye oranla oldukça değişmiştir. Pek çok genç, anababaları, arkadaşları ve medya tarafından hızlıca büyümeleri ve daha erken yaşlarda bir yetişkin gibi davranmaları konusunda baskı hissetmektedirler. Bu bakış açısına göre; günümüzde ergenler, pek çok açıdan önceki ergenlere göre daha bağımsız davranmalarını gerektiren yaşantıların içindedirler (Arnett, 1992). Günümüz ergenleri zamanlarının çoğunu yetişkinlerin doğrudan denetlemelerinden uzakta, kendi başlarına ya da akranları ile birlikte geçirmelerinin bir sonucu olarak; kendi davranışlarını yönetmeyi, denetlemeyi ve dolayısıyla sorumluluk almayı öğrenmektedirler. Bu, günümüz ergenleri için çok önemli bir gelişim görevidir (Steinberg, 2002).

Gelişmiş ülkelerde pek çok ergenin uzun yıllar boyunca okula devam etmek zorunda kalmaları, onların ekonomik bağımsızlıklarını geç kazanmalarına neden olmaktadır (Arnett, 1992; 1994a). Ekonomik bağımsızlık, psikolojik bağımsızlığın oluşumundan çok daha sonraya ertelenmektedir. Ayrıca ergenler, büyümeyi ehliyet alabilme, kendi paralarını kazanma, alkol alabilme ya da bağımsız bir evde yaşama olarak görmektedirler (Arnett, 1994b). Ergenler yetişkinlik tanımlarını, dışsal, yapısal ve demografik (eğitimi tamamlama, evlenme, anababa olma gibi) konulara dayandırırken; yaşları ilerledikçe tanımları daha içsel ve psikolojik (kendi sorumluluğunu alma, bağımsız karar verebilme gibi) olmaya başlamaktadır (Arnett, 1994a).

Ergenlikteki değişimlere benzer olarak son yarım yüzyılda yetişkinliğe geçişte, demografik olarak 18- 25 yaşlarındaki bireylerin ve hatta yetişkinlerin rollerinde de değişiklikler olmaya başlamıştır (Arnett, 2000; 2004). Örneğin 1970' lerde ABD' deki erkekler için evlenme yaşı 23, kadınlar için ise 21' di. 1996' ya gelindiğinde ise, bu yaş sınırları erkekler için 27, kadınlar için 25' e yükselmiştir. İlk çocuğa sahip olma yaşı da benzer şekildedir. Aynı zamanda ABD' de yüksek okuldaki eğitime devam etme oranı 1940' ta %14, iken bu oran 1990' larda % 60' a ulaşmıştır. Benzer değişiklikler diğer sanayileşmiş ülkelerde de görülmektedir. Bu yarım yüzyıldaki değişiklikler, 18-25 yaşları arasındaki bireylerin gelişimlerinin doğasını da

değiştirmiştir (Arnett, 2000a; 2003; 2004). Çünkü evlilik, anababa olma, eğitimi tamamlama ve bağımsız bir evde yaşama yaşları yirmili yaşların sonuna doğru ilerlemiştir. 18-25 yaşları arasındaki bireylerin, yetişkin yaşamlarına girdikleri ve yetişkinlik rollerini üstlendiklerine ilişkin kesin kanıtlar da bulunmamaktadır (Arnett, 1994a; 1994b). Bu yaşlardaki bireylerin özelliklerinde çok büyük farklılıklar göze çarpmaktadır (Arnett, 1997; 1998; 2000a; 2003; 2004). Tüm bu farklılıklardan dolayı, bu dönem gençlik ya da yetişkinlik dönemi olmaksızın “beliren yetişkinlik dönemi (emerging adulthood)” (Arnett, 2000) olarak ortaya atılmıştır.

Amerika ve Avrupa'daki demografik ve toplumsal değişimlere benzer değişimler son 30-40 yılda Türkiye'de de yaşanmaktadır. Örneğin, Türkiye'de ortalama evlenme yaşı son 20 yılda ortalama 4 yıl yükselmiştir (2003-TNSA, 2004). Bu da, akla Türkiye'de de bireylerin gelişimlerinde değişiklikler olup olmadığı sorusunu getirmektedir. Çünkü, insan çevresinde olan toplumsal, ekonomik ve demografik değişiklikler insanı ve gelişimini etkilemektedir. Bu çalışma, Amerika'da ve Avrupa'da olduğu gibi Türkiye'de beliren yetişkinlik dönemini sorgulamayı amaçlamaktadır.

2. TANIM

Araştırmanın konusunu oluşturan beliren yetişkinlik kavramını Türkçe' de tam olarak karşılayan bir kelime bulunmamaktadır. Bu kavram, ilk kez bu çalışmayla Türkçe' ye kazandırılmaya çalışılmaktadır. Bu yüzden, kavramın Türkçe karşılığı bulunurken gerekli özen gösterilmeye çalışılmıştır. Bundan dolayı, çalışmanın başında “emerging adulthood” kavramının tam Türkçe karşılığını bulmak için, İngiliz diline hakim ve sosyal bilimler alanından olan akademisyenler ve öğrencilerden yardım istenmiştir. Sonuçta “beliren yetişkinlik”, “ortaya çıkmakta olan yetişkinlik”, “yeşeren yetişkinlik” ve “ortaya çıkan yetişkinlik” gibi öneriler gelmiştir. Bunlar arasından “beliren yetişkinlik” kavramının uygun olduğuna karar verilmiştir.

Beliren yetişkinlik kavramı, 18-25 yaşlar arasını kapsayan yeni bir gelişim dönemini açıklayan bir kavramdır (Arnett, 2000). Beliren yetişkinliğin, ergenlik ve genç yetişkinlik arasında, kendine özgü özellikleri olan ve hem ergenlikten, hem de genç yetişkinlikten farklı bir gelişim dönemi olduğu öne sürülmektedir. Bu dönemde,

ne çocukluğun bağımlılığı bırakılmıştır; ne de yetişkin sorumluluğu tümüyle kabul edilmiştir (Arnett, 2000; 2004).

Kuramsal bir bakış açısı ile “beliren yetişkinliğin”, demografik olarak, öznel olarak ve kimlik keşfi açılarından farklı bir gelişim dönemi olduğu belirtilmektedir. Sanayileşmiş ülkelerdeki pek çok genç insan, bu dönemde yaşamlarında değişikliklere neden olacak seçimlerde bulunurlar (Arnett, 2000). Beliren yetişkinlik, yaşamı yönlendiren aşk, iş ve dünya görüşü gibi özelliklerde meydana gelen değişiklikler ve denemeler dönemidir. Bu dönemde, karar verilmemiş pek çok seçenek vardır ve geleceğe ilişkin çok az şey netleşmiştir. Örneğin, bu zaman süresince pek çok genç insan, eğitim açısından belli bir düzeye gelir. Bu, onlara yetişkinlik yaşamlarını sürdürebilecekleri gelir kaynaklarını ve kariyerlerine başlama olanağını sunar (Arnett, 2000; 2004).

Arnett (2000; 2003; 2004), beliren yetişkinlik döneminin yalnızca 18-25 yaşlar arasındaki bireylerin bağımsız roller sergilemelerine bir ölçüde izin verilen kültürlerde görüldüğüne işaret etmektedir. Bireylerin bağımsızlıkları kuşkusuz, kültürlere göre değişmektedir. Ergenlik gibi, beliren yetişkinlik de gelişimsel bir dönemdir ve kültürel yapılar tarafından belirlenmektedir. Bu dönem, evrensel ve değişmez bir yaşam dönemi değildir. Bu dönemin daha iyi anlaşılması için yetişkinlik kavramından söz etmekte yarar vardır.

2.1. Yetişkin Olmak Ne Anlama Gelir?

Gelişim psikolojisinde önemli bir yer tutan “yetişkinlik” kavramının anlamı nedir? Gelişimde yetişkinlik terimi, bebeklik, çocukluk ya da ergenlik kadar açık ve somut değildir. Örneğin, Piaget bilişsel gelişimin ergenlikte tamamlandığını ve yetişkinlikte kararlılık kazandığını, yani yetişkinlikte önemli bilişsel değişimlerin olmadığını söylemektedir. “Yetişkin” terimi, Latince “büyüme” kelimesinden gelir. Yani, yetişkin kişi “büyümüş” kişidir.

Burada söz edilen büyüme, hem fizyolojik açıdan, hem de psikolojik açıdan büyüme-dir. Yetişkin bir bireyin bu iki açıdan olgunlaşmış olduğu varsayılır. Ancak buradaki temel sorun, bu iki özelliğin tanımlanmasında ve ölçülmesinde güçlük yaşanmasıdır. Yıllar boyunca yetişkinlik tanımı sadece yaş ve geçiş normlarına dayalı olarak yapılmıştır ve psikolojik işaretler –örneğin, bireyin kendisini yetişkin gibi hissetmesi- dikkate alınmamıştır (Shanahan, Porfeli, Mortimer ve Erickson,

2002). Ayrıca, yapılan tanımlarda yaş ve yaş sınırları konusunda da bir görüş birliği yoktur ve farklı yaş sınırları ortaya atılmaktadır.

Yetişkinlik ölçütlerine verilen önem kültürlere göre değişiklik göstermektedir. Yani, yetişkinliğe geçişte önemli olan ölçütler hakkında kültürel farklılıklar söz konusudur. Çoğu kültür ve toplumda yetişkinliğin başlangıcı eğitimi tamamlama, tam zamanlı bir işe başlama, evlenme gibi normlarla belirlenmiştir (Arnett, 2003). Ancak, yetişkinliğin başlangıcı aynı toplumda, hatta bir toplumun farklı kesimlerinde bile değişiklik göstermektedir. Ayrıca, yetişkinlik her birey için bile farklı anlamlar taşıyabilmektedir. Bununla birlikte, bir birey için en uygun “evlenme, işe başlama, okulu bitirme, çocuk sahibi olma ve emekliye ayrılma” gibi özelliklerin yaşlarını toplum belirlemektedir. Bunlar, kesin ve yasalarla belirlenmiş olmamakla birlikte, yine de geçişlerin zamanlamasında toplumsal etkinin varlığı kesindir (Shanahan, Porfeli, Mortimer ve Erickson, 2002).

Arnett (1992), gelişimde “geniş” ve “dar” toplumsallaşma olmak üzere, iki tür toplumsallaşma tanımlamıştır. Bu sınıflama, yetişkinliğin kültürlere göre farklı anlamları olduğunu çok iyi açıklamaktadır.

Geniş toplumsallaşma -ABD, Kanada ve Avrupa’ nın büyük bölümünde yaşanmaktadır-, yaşam süreci boyunca bireylere bir çok seçeneğin sunulduğu ve cesaretlendirildiği, bağımsızlığı vurgulayan değerler, bireysellik ve kendini ifade etme gibi özelliklerle belirlenmiştir. Böyle toplumlarda kesin bir “iyi-kötü” veya “doğru-yanlış” kavramları yoktur, yani kurallar esnektir. Beklentiler, sorumluluklar ve cezalar azdır. Bu toplumsallaşma bireysel farklılıkların ifadesine olanak tanımaktadır ve bireylerin birincil ilgi alanı kendileridir (Arnett, 2001). Dar toplumsallaşmada -sanayileşmemiş toplumlarda yaşanmaktadır- ise yaşam süreci dar ve belirli bir çevreyle sınırlandırılmış, bağımlılığa ve seçeneklerin kısıtlı olmasına dayandırılmıştır. Böyle toplumlarda iyi-kötü, doğru-yanlış gibi kavramlar kesin olarak belirlenmiştir. Beklentiler, sorumluluklar nettir ve toplumdan sapmalar, toplum tarafından cezalandırılmaktadır (Arnett, 1995; 2001). Kişilerarası farklılıklar toplum tarafından azaltılmakta ve bireysel farklılıkların sergilemesine olanak sunulmamaktadır. Dar toplumsallaşmada, bireyler topluma ve aileye güvenme yönünde toplumsallaştırılmaktadır (Arnett, 1995; Shanahan, Porfeli, Mortimer ve Erickson, 2002).

Buradaki temel vurgu, toplumun ve bireylerin beklentilerine ve topluma uyum üzerinedir. Geleneksel yetişkinlik kavramıyla modern yetişkinlik kavramı arasındaki

farklılık ve zıtlık, geniş ve dar toplumsallaşma arasındaki farkı yansıtmaktadır. Bu geniş ve dar toplumsallaşma ayrımı, bilişsel, duygusal ve davranışsal boyutlara göre yetişkinliğe geçişi anlamak için önemlidir (Arnett ve Taber, 1994). Bu üç boyuttan söz etmekte yarar vardır.

2.1.a. Bilişsel Boyut

Sanayileşmemiş toplumlarda gençlerin çoğu, yetişkinlerin gözetimi altındadırlar. Bu toplumlarda yetişkinler tarafından, kesin olan toplumsal kurallar ve düzenlemeler bireylere çocukluğun başlarında öğretilmeye başlanır ve yaşam boyunca devam eder. Arnett ve Taber'e göre (1994), bu durumlarda gençlik, diğer bireylerle ilgilenmeyi ve çocukluğun başında başlayan bağımsızlık duygusunu içeren bilişsel etkinliklerde çok az farklılık göstermektedirler. Böyle toplumlarda bilişsel yetenekler yetişkinliğin zorunlu işaretleri değildir ve evlenme anababa olma gibi demografik geçiş işaretleri önemlidir. Çünkü, bağımlılık ve diğerleri sorumluluğu aniden ortaya çıkmaz, yani böyle toplumlarda bireyler aynı tarzda yetişirler. Tersine; geniş toplumsallaşmanın yaşandığı toplumlarda gençler, bireysellik ve bağımsızlığı destekleyen bir eğitim alırlar. Bu durumlarda, gençliğin sorumluluk ve birbirine bağımlılık eylemleri farklılık gösterir ve bu etkenler, yetişkinleri ergenlerden farklı kılmaktadır. Bu yüzden, böyle toplumlarda kendi sorumluluğunu alma ve bağımsız kararlar verebilme gibi psikolojik etkenler yetişkinliğin belirleyicileridir.

2.1.b. Duygusal Boyut

Duygusal olarak batılılar yetişkinliğin, anababalardan bağımsızlık ve özerk olmayla gösterildiğini savunurlar. Arnett ve Taber' e göre (1994) bu durum, cinsiyet rollerine ve anlaşmaya dayalı evliliğe değer veren dar toplumsallaşmanın yaşandığı toplumlarda görülmez. Çünkü böyle toplumlarda evlilik, romantik aşktan çok günlük sorunlara dayanır. Erkekler için dar duygusal toplumsallaşma, ender olarak aşka dayanan, erkeklik rollerini ve evliliği işaret eden yoğun ritüelleri içerir. Kadınlar için bağımlılık, eski aileden yeni aileye geçer. Zıt olarak, geniş toplumsallaşmanın olduğu toplumlarda, ilişkinin özel olması ve özerklik değerlidir. Fakat toplumca istenen bu sonuçlar, toplumsallaşmanın sonucunu garantilemez. Böyle toplumlarda özerklik ve ilişkilerin özel olma başarısı, kişisel gelişime bağlıdır.

2.1.c. Davranışsal Boyut

Davranışsal olarak çağdaş yetişkinlik, kişisel kontrol ve sosyal durumlara uyumla kendini gösterir. Dar toplumsallaşma durumlarında gençler iş ilişkilerinde, aile ilişkilerinde, kuşaklar arası ilişkilerde ve toplumda kurallara uymak zorundadırlar ve kendini kontrol ve topluma uyum, yaşamın erken dönemlerinde gösterilebilir. Çünkü, toplumun beklentilerini karşılamayan davranışlara toplum tarafından hoşgörü gösterilmez. Tersine, geniş toplumsallaşmanın yaşandığı toplumlardaki bireyler bazen topluma ters olan davranışlar gösterirler. Böyle toplumlarda, uyum sağlamak için toplumsal baskı düşüktür ve çoğu genç toplumdan sapma gösterir. Geniş toplumsallaşmanın olduğu toplumlarda toplumdan sapma gösteren davranışların sona ermesi, yetişkinliğin başlangıcı olarak kabul edilir (Arnett ve Taber, 1994).

Kısaca, yetişkinliğin genel geçer bir anlamı yoktur ve yetişkinliğin anlamı modern ve geleneksel kültürlere göre farklılaşmaktadır. Ayrıca, farklı toplumlar farklı yetişkinlik özelliklerine önem vermektedir. Örneğin, dar toplumsallaşmanın olduğu toplumlarda, bağımlılık çocuklukta başlar ve evlilikle birlikte en üst düzeye ulaşır ve bu durum böyle toplumlarda yetişkin olmak için çok önemlidir. Bu yüzden, yetişkinlik için genel bir anlamdan söz etmek yerine, kültürel bir anlamdan söz edilebilir ve yetişkinlik “yetişkin gibi hissetmeyle ilgilidir” denilebilir.

2.2. Yetişkinlik Ölçütleri

İnsan, yaşamın hangi noktasında yetişkin olmaktadır? Yetişkinlik için hangi ölçütler önemlidir? Bu ölçütler evrensel midir; yoksa yerel ve kültürel midir? Araştırmacılar bu sorulara bakış açılarına göre farklı cevaplar vermektedirler.

1990'ların başına kadar pek çok araştırma ve kurama göre, yetişkinliğe geçişin beş temel belirleyicisi vardır. Bunlar okulu bitirme, evden ayrılma, tam zamanlı ve sürekli bir işe başlama, evlenme ve anababa olma (Shanahan, Porfeli, Mortimer ve Erickson, 2002). Bu roller temel alındığında, genç insanların yetişkin olmak için, anababalarıyla olan ilişkilerindeki bağımlılıklarını ve olgunlaşmamış davranışlarını terk ettikleri düşünülmekte; aynı zamanda kimlik gelişimlerini tamamladıkları varsayılmaktadır. Gerçekten, 20. yüzyılın ortasında çoğu yetişkinin bu geçişlerin zamanı hakkında genel bir kanıları vardı ve bu geçişleri yaşayanları yetişkin olarak kabul ediyorlardı (Arnett, 2003). Bu zamanlama ya da yaş dönemi, onlu yaşların

sonuydu. Yani, birey yirmili yaşların başında bu geçiş işaretlerinin tamamını yaşıyor ve yetişkin olduğu kabul ediliyordu. Ancak, günümüzde bu geçiş işaretlerinin bireyin kendini yetişkin olarak hissetmesinde, o kadar da önemli olmadığı düşünülmektedir (Arnett, 2004).

Günümüzde, gelişim psikolojisi çalışmalarının disiplinlerarası bir yaklaşım içinde yapılmasının ışığında, yetişkin olmak için en önemli ölçütlerin neler olduğu da saptanmıştır. Genç insanların en önemli kabul ettiği yetişkinlik ölçütleri zamanla oluşan ölçütlerdir. Bu yüzden, yetişkin olmak da zamanla oluşur. Yani, birey yaşam sürecinde aniden yetişkinliğe adım atmaz; belli geçiş işaretlerinin belli zamanlarda yaşanmasıyla birlikte, yetişkinlik yavaş yavaş oluşmaya başlar. Buna göre, aşağıdaki üç ölçüt yetişkinlik için en önemli ölçütlerdir (Shanahan, Porfeli, Mortimer ve Erickson, 2002);

- 1- Kendi sorumluluğunu almak,
- 2- Bağımsız kararlar verebilmek,
- 3- Ekonomik olarak bağımsız olmak.

Her üç ölçüt de aniden oluşmak yerine zamanla gelişen özelliklerdir. Bunun sonucu olarak, genç insanlar kendilerini 18-19 yaşlarında yetişkin gibi hissetmeye başlamalarına karşın, tam olarak yetişkin gibi hissetmeleri yıllar sonra olmaktadır (Arnett, 2003; 2004). Yani, okulu bitirme, evden ayrılma, kalıcı ve tam zamanlı bir işe başlama, evlenme ve anababa olma gibi ölçütlerden, ya da bireyin bu geçişleri yaşamış olmasından çok genç insanın kendini yetişkin gibi hissetmesi için, kendi sorumluluğunu alması, kendi kararlarını verebilmesi ve ekonomik ve dolayısıyla sosyal anlamda kendine yetebilen bir birey olması gerekmektedir. Kendisinde bu üç özelliği oluşturabilen bireyler, kendilerini yetişkin gibi hissedebilmektedir. Kısaca, yetişkin olmak nesnel ya da demografik ölçütlerden ya da geçiş işaretlerinden çok "yetişkin" gibi hissetmeyle ilgilidir.

Yetişkinlik ölçütleriyle ilgili en son sınıflama, son birkaç yılda, Arnett gibi bazı Amerikalı araştırmacılar tarafından yapılmıştır (Shanahan, Porfeli, Mortimer ve Erickson, 2002). Bu araştırmacılar, yaptıkları birçok araştırma sonucunda çok daha sistemli bir sınıflama oluşturmuşlardır. İlk olarak, temel yetişkinliğe geçiş işaretlerini üç farklı boyutta ele almışlar ve sonra da yetişkinliğe geçişle ilgili iki temel psikolojik belirleyici saptamışlardır.

Temel geçiş işaretlerinde, öncelikle biyolojik ve yaşla ilgili olan özellikleri incelemiştirler. Bunlar, belirli bir yaşa ulaşma, biyolojik olarak çocuk yapabilme

kapasitesi ve bedensel gelişimi tamamlama gibi fizyolojik özelliklerdir. Yaşla ilgili olanlar ise, ehliyet alma ya da alkol alabilme yaşına ulaşma gibi toplumsal özelliklerdir. İkinci olarak, sosyolojik gözlemlere dayanılarak ulaşılmış olan özelliklere yer verilmektedir. Bu özellikler evlilik, aileden ayrılıp, kendine ait bir evde yaşama, tam gün çalışma ve anababa olma gibi rolleri gerçekleştirmektir. Bu özellikler yetişkinliğin önemli belirleyicileri olarak kabul edilmektedir. Üçüncüsü, aile ile ilgili olanlardır ki; bunlar, evine ve evli ise ailesine bakabilme, evi yönetme ya da evin her şeyiyle ilgilenme ve çocuk bakabilme gibi toplumsal belirleyicilerdir (Arnett, 2003).

Bunlara ek olarak, yetişkinliğe geçişte iki temel psikolojik belirleyici ele alınmıştır. Birincisi, “ayrılma ve bireyselleşmeyi tamamlama” olarak gelişim literatüründe geçen başlıktır. Bu iki kavram, gelişim psikolojisindeki bazı psikodinamik kuramlarda özerklik ve bağımsızlık gelişimini açıklamak için kullanılan kavramlardır. Psikodinamik kuramlar, anne-baba-çocuk ilişkisindeki gelişimsel değişimlere odaklanmaktadır (Arnett, 2004). Burada, yetişkinliğe geçiş çerçevesinde, bu iki kavramı içeren birkaç psikodinamik kuramdan söz edilecektir. Bu kuramlardan ilki, Margaret Mahler’ in kuramıdır. “Ayrılma ve bireyselleşme” kavramlarını gelişim psikolojisine Margaret Mahler kazandırmıştır (Arnett, 2003). Mahler, gelişim sürecinde çocuğun, kendi isteklerinin farkına varışıyla birlikte, ilk iki yıl içinde ilk bireysellik duygusunun oluştuğunu ifade etmektedir. Bu, “ayrılma ve bireyselleşme krizi” olarak tanımlanmaktadır.

İkinci kuram, Blos’ un kuramıdır. Peter Blos, Margaret Mahler’ in ayrılma-bireyselleşme kavramlarından hareketle, ergenlikte bireyselleşme kavramını geliştirmiştir. Blos’ a göre ergenler, anababaları ile olan ilişkilerindeki yetersiz özerklikten dolayı arkadaşlık ilişkilerine yönelmekte ve anababalarıyla olan duygusal bağımlılıkları zayıflamaktadır. Blos, arkadaş grubunun, ergenlerin çatışmalarını çözmelerine ve anababalarına olan bağımlılıklarından kurtulmalarına hizmet eden bir özelliği olduğunu ifade etmektedir. Blos, Mahler’ in bireyselleşme görüşlerine benzer şekilde; ergenin kendisini diğerlerinden ayıran kesin sınırları olduğuna inanmaktadır. “İkinci bireyselleşme krizi” olarak adlandırdığı anababadan ayrılık gelişimini açıklarken Blos, büyümekte olan bir kişinin kim olduğu ve ne yaptığı ile ilgili olarak giderek artan sorumluluklar yüklendiğini; dereceli olarak anne babasından özerk, onlarla rekabet eden ve onlardan ayrı olma gibi duygularla kendini ortaya koyan bir kişisel durum geliştiğini ve bütün bunların sonucunda ergenin, daha önce sahip olduğu anababa-çocuk bağlarından daha ileri gittiğini ifade etmektedir. Blos’ un bakış

açısını ayrıntılı bir şekilde genişleten Gold ve Douvan, özerklik gereksiniminin ergenin artık ailesinin hükmü altında olmama, yetişkinlik dünyasına yönelen bir hareketlilik içinde olma ve kendini ayarlamanın sorumluluğunu üzerine alma gibi toplumsal rol değişikliğine atfedileceğini ifade etmektedir.

Mahler' in çocuk özerkliğinde ayrılma ve bireyselleşme kavramlarına dayalı olarak Hoffman, "psikolojik ayrılma" kavramını geliştirmiştir. Hoffman' a göre, ergenlik boyunca psikolojik ayrılma süreci dört şekilde görülür (Noom, 1999). Bunlar;

1. İşlevsel Bağımsızlık (Functional Independence): Bireyin, anababasının yardımı olmaksızın kendi kişisel işlerini düzene koyabilme yeteneğidir.

2. Tutumsal bağımsızlık (Attitudal Independence): Ergenlerin, birbirleriyle ve anababalarıyla tutumlar, değerler ve inançlar açısından farklılaşmalarıdır.

3. Duygusal bağımsızlık (Emotional Independence): Bireyin, anababaları tarafından aşırı desteklenme gereksiniminden kurtulmasıdır.

4. Çatışmasal bağımsızlık (Conflictual Independence): Bireyin, anababasına duyduğu aşırı kızgınlık ve suçluluk duygularından kurtulmasıdır.

Yetişkinliğe geçişin psikolojik belirleyicilerinden ikincisi dürtüleri kontrol etme, sorumluluk kabul etme, kendi sorumluluğunu alabilme ve geniş ve bencil olmayan bir bakış açısı benimseme gibi özellikleri içeren "psikolojik olgunluktur". Psikolojik olgunluk, alkollü iken araç kullanmama ya da çocuk istemezken doğum kontrolü uygulamak gibi sorumluluk içeren ifadelerle belgindir.

Farklı kültürler farklı yetişkinlik belirleyicilerine, farklı geçiş işaretlerine ve alanlarına önem verebilirler (Arnett, 2000; 2003). Örneğin, Beyaz Amerikan orta sınıfında yapılan çalışmalara göre, gençler ve orta yaş yetişkinler kendi sorumluluklarını alma, anababanın etkisinde kalmadan bağımsız kararlar verebilme ve ekonomik özgürlük gibi ölçütlere önem vermektedirler (Arnett 1994, 2001; Gren ve Wheethey, 1992). Aynı zamanda, aileye bakabilme gibi ölçütlere büyük önem verilmektedir. Ancak, okulu bitirme ya da eğitimi tamamlama, çalışma, evlenme ya da yaş gibi biyolojik geçiş işaretlerine önem verilmemektedir. Bu ölçütlere verilen önem, orta sınıf beyaz Amerikalılar' da bireyselliğe verilen önemi yansıtmaktadır. Ancak Amerika gibi bireyselliğin önemli olduğu kültürlerin tersine, geleneksel kültürlerdeki bireyler eğitimi tamamlama, tam zamanlı bir işte çalışma, evlenme ve anababa olma gibi rol geçişlerine daha fazla önem vermektedirler (Arnett; 1994a; 1995; 1997; 2000).

Tüm bu bilgiler ışığında, yetişkinlik için demografik geçiş işaretlerinin önemli olduğu söylenebilir. Ancak, en çok önem verilen yetişkinlik ölçütlerinin kendi sorumluluğunu almak, bağımsız kararlar verebilmek gibi psikolojik ölçütler olduğu ve yetişkinliğe geçiş konusunda demografik işaretlerin, psikolojik belirleyicilerin öncülleri olduğu ve bu ölçütlerin birbirlerini etkiledikleri söylenebilir. Bir diğer önemli nokta da, bu ölçütlerin evrensel değil, yerel ve kültürel olması ve ölçütlere verilen önemin kültürlere göre farklılaşmasıdır.

2.3. Beliren Yetişkinliğin Doğuşu

Beliren yetişkinlik, son yarım yüzyılda ortaya çıkan ortalama evlilik ve çocuk sahibi olma yaşındaki ani yükselişe bağlı olarak oluşan yeni bir yaşam dönemidir (Arnett, 2000; 2004). ABD’ de ortalama evlenme yaşı 1950’ lerde kadınlar için 20, erkekler için 22 idi. 1970’lerde bile bu yaşlar 21 ve 23’ e yükselmiştir. Bununla birlikte, 1970’ den beri Amerikalılar’ ın ortalama evlenme yaşlarında değişiklikler olmuştur. 2000 yılında ortalama evlenme yaşı kadınlar için 25, erkekler için 27 olmuştur. Sadece 30 yılda, her iki cins için evlenme yaşında 4 yıllık bir yükselme olmuştur. Çocuk sahibi olma yaşında da, benzer bir değişiklik yaşanmıştır. Günümüzde çiftler, ortalama olarak evlendikten bir yıl sonra çocuk yapmaktadırlar. 1950’ den 1970’ e kadar, çiftlerin çoğu çocuklarını yirmili yaşlarının başında yaparlardı. Bugünlerde ise bir çok çift, anababa olmadan önce en azından yirmili yaşlarının sonlarına kadar beklemektedirler.

Evlilik ve çocuk sahibi olma yaşındaki bu yükselişin nedeni nedir? Doğum kontrol hapının keşfi ile 1960’lar ve 1970’lerin başındaki cinsel devrimin etkisiyle cinsel anlamda özgürleşmek birleşince, bu durum genç insanların artık cinsel ilişki için evlenmek zorunda olmadığı anlamına gelmiştir (Arnett, 2000). Günümüzde bir çok genç insan, evlenmeden önce cinsel ilişki yaşamakta ve cinsellik “çok erken” bir yaşta başlamadığı sürece ve ilişkiye girilen eşlerin sayısı “çok fazla” olmadığı sürece bir çok Amerikalı bunu sorun etmemektedir (Arnett, 2004).

Amerikalılar’ ın, genç insanların cinsel ilişkilerinde, yaş ve ilişki yaşanan kişi sayısı gibi kuralların tam olarak ne olması gerektiği konusunda ortak ve net bir görüşleri yoktur. Buna karşın, onlu yaşlarının sonları ile yirmili yaşlardaki genç insanlara, bir aşk ilişkisine girmeleri konusunda çok geniş bir hoşgörü göstermektedirler (Arnett, 2004).

Ortalama evlilik ve çocuk sahibi olma yaşının yükselmesinin bir başka önemli nedeni de, eğitimi tamamlama yaşının uzamasıdır (Arnett, 2000). Genç insanların büyük bir bölümü –yaklaşık üçte ikisi– liseden mezun olduktan sonra yüksek öğretim ya da fakülteye devam etmektedirler. Bu oran, günümüzde Amerikan tarihinde hiç olmadığı kadar yüksektir. Yüksekokuldan mezun olanların yaklaşık üçte biri, hemen ertesi yıl lisansüstü eğitime başlamaktadırlar. Genç insanların çoğu, evlilik ve çocuk sahibi olma isteklerini ciddi anlamda hayata geçirmeden önce, okul bitinceye kadar beklerler ve bu da, çoğu genç insan için bu sorumlulukların en azından yirmili yaşlarının ortasına kadar ertelenmesi anlamına gelir.

Ancak, tipik evlenme ve çocuk sahibi olma yaşındaki değişimin en önemli nedeni, cinsel davranıştaki değişim ya da yüksek öğretim ya da lisansüstü eğitimde harcanan yıllar kadar somut olmayan bir nedendir. Bu süreçte, genç insanların yetişkin olma ve eş-anne-baba rollerini alma gibi özellikleri nasıl gördüklerinde çok derin bir değişim olmuştur (Arnett, 2004). 1950' lerin genç insanları, yetişkin olmaya ve düzenli ve sabit bir hayat kurmaya istekliydi. Bunun nedeni; “büyük bunalım (Amerika’da kıtlık, ekonomik ve toplumsal kargaşa ve sorunların yaşandığı dönem)” ve ikinci dünya savaşının “alt üst edici” etkisinin yaşandığı yıllarda yetişmiş olmaları ve evliliğin getirdiği düzenliliğe ulaşmanın, onlara büyük bir kazanç gibi görünmesiydi. Ayrıca, birçoğu üç, dört hatta beş çocuk yapmayı planlıyordu ve bütün çocukları arasında yeterli yaş farkı bırakabilmek için erken evlenmek gibi geçerli bir nedenleri vardı.

Tam tersine bugünün genç insanları, yetişkinliği ve yetişkinliğin yükleyeceği sorumlulukları çok farklı görmektedir. Günümüzde onlu yaşların sonunda ve yirmili yaşlar boyunca, evlilik, ev ve çocuklar genç insanlara peşinden koşulması gereken özellikler değil de; kaçınılması gereken tehlikeler olarak görünmektedir. Bu, onların evlilik, ev ve bir ya da iki çocuk istemedikleri anlamına gelmemekte ve çoğu bu yetişkin sorumluluklarını almayı istememektedir; çoğu da 30' una geldiğinde almış olur. Onlu yaşlarının sonunda ve yirmili yaşlarda, genç insanlar tarafından bu özellikler ciddi anlamda düşünülmemekte ve “olur, ama henüz değil” denilmektedir. Yetişkinlik ve yetişkinliğin sorumlulukları güven ve sabitlik içermektedir; ancak, aynı zamanda kapıların kapanmasını, özgürlüğün sonunu ve geniş yaşam olasılıklarını hissetmenin de sonunu temsil etmektedir.

Bu süreçte kadınların rolü de değişmiştir. Günümüzde, kadınların rolleri 50 yıl öncesiyile karşılaştırıldığında, onların yetişkin sorumluluklarına daha erken yaşta

başlamayı daha az istedikleri söylenebilir (Arnett, 2000). 1950' lerin genç kadınları bir erkek bulmak için büyük toplumsal baskı altındaydılar. Yirmili yaşların başından sonra yalnız bir kadın olmak istenmeyen bir statüydü. Çok az kadın üniversiteye giderdi ve gidenler de kendilerine iyi bir eş bulmak amacıyla yükseköğretime devam etmekteydi. Kadınların sahip olabileceği meslekler sekreterlik, garsonluk, hemşirelik ve öğretmenlik gibi mesleklerle büyük ölçüde sınırlıydı. Hatta genç kadınlar, bu meslekleri bile geçici olarak istiyorlardı. Üzerinde yoğunlaştıkları en önemli amaçları, bir koca bulmak ve çocuk yapmaktı. Başka bir amaçlarının olmaması ve uzun süre evlenmezlerse karşılaşılabilecekleri toplumsal çıkmaz gibi nedenler, evlilik ve çocuk sahibi olma isteklerini artırıyordu. Bu, ne kadar erken yaşta olursa, o kadar iyi olarak algılanıyordu.

21. yüzyılın genç kadınları için bu durum tamamen değişmiştir. İlkokuldan üniversiteye kadar her eğitim düzeyinde kadınlar erkeklerle yarışmaktadırlar. En son bulgulara göre Amerika' da üniversiteden mezun olanların % 56' sı kadındır (Arnett, 2000). Günümüzde genç kadınların meslek olanakları gerçekten sınırsızdır; mühendislik ve bazı bilim dallarında hala erkeklerin üstün olmasına karşın, kadınlar, yargı, tıp ve yöneticilik alanında erkeklerle eşit dereceler elde etmektedirler. Önlerinde bir çok farklı seçeneğin olması ve yirmili yaşlarının başında evlenmeleri yönünde baskı olmaması gibi nedenlerden dolayı, Amerikalı kadınların yaşamı 50 yıl öncesine göre, toplum tarafından kabul edilmenin ötesinde neredeyse tamamen değişmiştir ve birçoğu, yeni özgürlükleri isteyerek kabul edip; evlilik ve çocuk sahibi olmadan önceki yılları uzatmaktadırlar.

Beliren yetişkinliğin oluşmasının temel nedeni kabul edilen evlilik ve çocuk sahibi olma yaşının yükselmesi durumu, 20. yüzyılın başlarında ve 19. yüzyıl boyunca da Amerikan toplumunda devam etti (Arnett, 2004). Ancak günümüzde farklı olan, genç insanların gelecek için birçok farklı olası yolları araştırmak üzere, ortaöğretimin bitişi ile evlilik arasındaki yılları kullanmada, geçmişteki akranlarından çok daha özgür olmalarıdır (Arnett, 2003). Genç insanlar geçmişte, cinsiyet rollerinden, ekonomiye kadar bir çok alanda sınırlandırılmışlardı. Bu sınırlamalar, onlu yaşlarının sonunu ve yirmili yaşlarını araştırmayla geçirmelerini engellemekteydi. Tam tersine günümüzün beliren yetişkinlerinin pek çoğu, örneği görülmemiş bir özgürlüğe sahiptirler.

Ancak, günümüz beliren yetişkinlerinin hepsi bu özgürlükten eşit oranda yararlanamamaktadır. Bazıları, yaşam seçeneklerini araştırma şanslarını çok

sınırlayan yoksulluk koşulları altında yaşamaktadır. Bununla birlikte, günümüzün beliren yetişkinleri bir bütün olarak, farklı seçenekleri araştırma konusunda, geçmiş zamanın genç insanlarından daha fazla özgürlüğe sahiptirler. Beliren yetişkinlere onlu yaşların sonunda ve yirmili yaşlarda, yaşadıkları toplum, yetişkin sorumluluklarını alabilecekleri bir yaşta, bu sorumlulukları almalarını beklemeden, sorumluluklarını erteleme şansı vermektedir. Bunun yerine, yaşadıkları toplum bu sorumlulukları beliren yetişkinlerin kendi gelişimleri ile yavaş yavaş almalarına izin vermektedir.

Tüm bu toplumsal, kültürel ve ekonomik değişiklikler beliren yetişkinlik döneminin oluşmasını sağlamıştır. Bu değişiklikleri ve 18-25 yaş arası bireyleri inceleyen Arnett, bu dönemin ergenlik ve yetişkinlikten farklı bir dönem olduğunu ve “emerging adulthood” olarak adlandırılabilirliğini vurgulamıştır.

2.4. Beliren Yetişkinliğin Oluşumunda Kültürel Bağlamın Önemi

Beliren yetişkinlik, yalnızca çok yakın geçmişte ve bazı kültürler içinde, belirli koşullarda varolmuş olan bir dönemdir. Bu dönem, ilk olarak batı kültürleri için ele alınmıştır ve yapılan çalışmalarla kuramsal bir temel oluşturulup, böyle bir gelişim dönemi tanımlanmıştır. Ergenliğin tersine, beliren yetişkinlik dönemi, araştırmacılar tarafından farklı kültürlerde çok fazla çalışılmamıştır. Acaba kültürlere göre bu dönemin varlığı ya da özellikleri farklılaşmakta mıdır?

Kültürel açıdan bakıldığında, ilk olarak bu dönem sadece yetişkin rollerinin ertelenmesine izin veren kültürlerde görülen bir yaşam dönemidir (Arnett, 2000; Nelson, 2003). Beliren yetişkinlik, sanayileşmiş toplumlarda görülmektedir. Bu tür toplumlarda bilgi çok önemlidir. Bireyler, yirmili yaşlarından otuzlarına kadar eğitim hayatlarına devam etmektedir. Evlilik ve çocuk sahibi olmak ertelenmektedir. Ayrıca, iş yaşamlarında kalıcılık görülmemektedir. Beliren yetişkinliğin varlığı için gerekli olan şey, eğitimi tamamlama, kalıcı ve tam zamanlı bir işte çalışmaya başlama ve evlilik ve çocuk sahibi olma yaşının yirmili yaşların sonuna ya da daha da ileriye doğru kaymış olmasıdır (Arnett, 2000; 2004). Evlilik ve çocuk sahibi olmayı yirmili yaşların sonuna kadar ertelemek, onlu yaşların sonu ile yirmili yaşların büyük bir bölümüne araştırma ve değişkenlik, kendine odaklanma ve fırsatlar dönemi olma şansını vermektedir (Arnett, 2004). Eğitimi tamamlama, tam zamanlı ve kalıcı bir işte çalışmaya başlama ve evlilik yaşının kültürlere göre farklılaşması ise, temel bir

gerçektir. Bu yüzden, bu özellikleri taşıyan kültürlerde, kültürün diğer özelliklerine karşın, bu dönemin varlığından söz edilebilmektedir. Yani, beliren yetişkinlik daha çok batının sanayileşmiş toplumlarında ve Japonya ve Güney Kore gibi bazı Asya ülkelerinde görülmektedir (Arnett ve Galambos, 2003).

İkinci olarak; herhangi bir ülkede belirli bir “beliren yetişkinlik yaş aralığına” sahip kültürler olabildiği gibi, belirli bir “beliren yetişkinlik yaş aralığına” sahip olmayan kültürler de olabilir. Ayrıca, bir ülkede beliren yetişkinliğin süresi de değişebilir. Örneğin, yetişkin rollerini yıllarca erteleyen eşcinseller için bu dönemin oldukça uzun olduğunu söylenebilir. Tam tersi, Amerika’ da Mormon topluluğu üyeleri tüm Amerika’ ya göre çok daha kısa bir beliren yetişkinlik dönemi yaşamaktadırlar (Nelson, 2003). Evlilik dışı cinsel ilişkiyi engelleyen ve kalabalık aileler isteyen kültürel inançlar nedeniyle, genç Mormonlar üzerinde evlenmeleri ve çocuk yapmaları için önemli bir toplumsal baskı vardır. Dolayısıyla yetişkin rollerini daha küçük yaşlarda kabul etmektedirler. Sonuç olarak, Mormonlar arasında evlilik ve çocuk sahibi olma yaşı Amerika’ nın geneline göre çok daha düşüktür ve yetişkin rollerini üstlenmeden önce daha kısa bir beliren yetişkinlik dönemleri –ortalama 2 yıl- vardır.

Ekonomik anlamada gelişmiş ülkelerde bile, bireylerin sosyo-ekonomik statülerindeki ve yaşamlarındaki önemli ve temel değişiklikler, genç insanların beliren yetişkinlik dönemini hangi sınıra kadar yaşayabileceğini belirlemektedir (Arnett, 2000). Örneğin, 16 yaşında evlilik dışı bir çocuk yapmış ve onlu yaşlarının sonunda ya da yirmili yaşların başında olan ve düşük ücretli işler arasında bocalayan genç bir kadın, beliren yetişkinliğin kimlik gelişimi için gerekli arayışları için çok az şansa sahiptir. Çünkü, anababa olma ve sorumluluk alma gibi bazı yetişkin rollerini üstlenmek zorunda kalmıştır. Aynı şekilde, okuldan ayrılmış, onlu yaşlarının sonu ile yirmili yaşlarının başında zamanının çoğunu işsiz geçiren bir erkek de, kimlik denemeleri konusunda fazla şanslı görünmemektedir.

Kırsal alanda yaşayan bireyler için beliren yetişkinlikteki fırsatlar, kentlerde yaşayan bireylere sunulan fırsatlarından daha azdır (Arnett, 2000). Bu yüzden, kırsal alanda yaşayan insanların onlu yaşlarının sonu ile yirmili yaşlarının başını, beliren yetişkinler olarak geçirmeleri diğerlerine göre daha az olasıdır. Bununla birlikte, toplumsal sınıf kültürel yapıdan daha önemli olabilmektedir (Arnett, 2003). Orta sınıftan ya da daha üst sınıftan olan genç insanlar, çalışan sınıftan ya da daha düşük sınıftan olan genç insanlara göre beliren yetişkinliğin araştırma fırsatlarına daha fazla sahiptirler. Ayrıca, beliren yetişkinlik yoksul, sorunlu ve karmaşık ailelerde yetişmiş

bazı genç insanlara hayatlarını dönüştürme ve değiştirme şansı vermektedir. Çünkü, beliren yetişkinliğe ulaşmak, onların geçmişteki sorunlarının kaynağı olan aile ortamlarından kurtulmalarını sağlar.

Ekonomik olarak gelişmekte olan ülkelerde, kentsel ve kırsal alanlar arasında açık bir kültürel farklılık vardır. Çin ve Hindistan gibi ülkelerin kentlerindeki insanların, kırsallarındaki insanlara göre beliren yetişkinliği yaşamaları daha olasıdır (Arnett, 2004). Çünkü, gelişmekte olan ülkelerde kentlerde yaşayan insanlar, kırsal alandaki genç insanlara göre daha geç evlenirler ve daha geç çocuk sahibi olurlar. Ayrıca, kentsel kültürde yaşayan bireyler daha fazla ve daha nitelikli eğitim alırlar ve meslek seçimi, yaşam tarzı ve eğlenme gibi konularda daha geniş seçenekleri vardır. Bunun tersine, gelişmekte olan ülkelerin kırsal alanlarındaki genç insanlar en düşük düzeyde eğitim alırlar, erken evlenirler ve tarım dışında çok az iş seçenekleri vardır. Bu yüzden gelişmekte olan ülkelerde beliren yetişkinlik, genellikle kentlerde yaşanmaktadır; ancak, kırsal alanda da yaşanma olasılığı vardır. Yalnız, kırsal alanda yaşanan beliren yetişkinliğin süresi, şehirlerde yaşanılıandan daha kısadır (Arnett, 2000).

Eğitim ve iş açısından olanakların sınırlılığı da, bireylerin beliren yetişkinlik yaşamalarına engel olmaktadır. Örneğin pek çok kültürde, pek çok alanda erkekler kadınlara göre iş bulma konusunda daha şanslıdır. Ayrıca, küreselleşmenin bir sonucu olarak, sanayileşmiş toplumlarda üst düzey eğitim yapmış bireylere duyulan ihtiyaç artmıştır. Bu da, bu ülkelerde yaşayan bireylerin beliren yetişkinlik dönemini yaşamalarına neden olmuştur. Buna ek olarak, ekonomik olarak gelişmişlik düzeyi de, bireylerin yaşamdan beklentilerini artırmıştır. Bunun sonucunda da, bireyler ömürlerinin daha uzun olduğuna inanmaya başlamışlardır (Arnett, 2004). Böylece bireyler yaşamlarında daha çok deneme olanakları elde etmişlerdir.

Ayrıca, dünya ekonomisinin küreselleşmesiyle önümüzdeki on yıllarda, beliren yetişkinliğin dünya çapında daha geniş alanlara yayılması ve hemen hemen tüm dünyada yaşanması olasıdır (Arnett, 2000). Örneğin, küreselleşme ile birlikte pek çok ülkede temel eğitim zorunlu hale gelmiştir (Arnett, 2004). Özellikle 1980–2000 yılları arasında, gelişmekte olan ülkelerde 8 yıllık temel eğitime devam eden genç insanların sayısı hızla artmıştır. Bu ülkelerde ortalama evlilik ve çocuk sahibi olma yaşı da yükselmiştir (Arnett, 2003; 2004).

Bu değişiklikler gelişmekte olan ülkelerde beliren yetişkinliğin yayılma olasılığını artırmaktadır. Eğitimin yükselmesi ekonomik gelişmeyi yansıtmaktadır.

Ekonomik gelişme, beliren yetişkinliğin temeli olan bağımsız kimlik arayışı dönemini olası kılar. Toplumlar zenginleştikçe genç insanlara beliren yetişkinlik döneminin sunduğu yetişkin rollerini erteleme şansını daha fazla verir. Çünkü, genç insanların emeğine olan gereksinimleri azalmaktadır. Bu yüzden, 21. yüzyılın sonunda beliren yetişkinlik, uzunluk ve içerik bakımından hem ülkeler arasında, hem de bir ülke içinde değişiklik gösterme olasılığına karşın, bütün dünyada genç insanlar için normal bir yaşam dönemi olacak gibi görünmektedir (Arnett, 2004).

2.5. Beliren Yetişkinlik Döneminin Ayırt Edici Özellikleri

Beliren yetişkinlik, yaşam koşullarının değişmesi sonucu oluşmuş olan yeni bir yaşam dönemidir. Peki beliren yetişkinliğin ayırt edici özellikleri nelerdir ya da beliren yetişkinliği, kendisinden önce gelen ergenlikten ve kendisinden sonra gelen genç yetişkinlikten farklı kılan nedir? Bu bölümde beliren yetişkinliğin temel özelliklerinden söz edilmektedir.

Beliren yetişkinlik dönemi hem ergenlikten, hem de yetişkinlikten farklıdır ve bu dönemdeki bireylerin kendilerine has özellikleri vardır. Beliren yetişkinliğin beş temel özelliği vardır (Arnett, 2004). Bunlar;

- 1- Beliren yetişkinlik kimlik arayışı dönemidir; özellikle aşkta, dünya görüşünde ve iş yaşamında farklı seçeneklerin denendiği ve araştırıldığı dönemdir.
- 2- Beliren yetişkinlik değişkenlik dönemidir.
- 3- Beliren yetişkinlik yaşam sürecinde bireyin en çok kendine odaklandığı (self-focused) yani, kendi başına olduğu dönemdir.
- 4- Beliren yetişkinlik ergenlik ya da yetişkinlik dönemi değildir; ikisinin arasında bir geçiş ve kendini arada hissetme dönemidir.
- 5- Beliren yetişkinlik fırsatlar dönemidir; insanların ümitlerinin geliştiği, yaşamlarını değiştirebilecekleri, fırsatların ve olanakların çok çeşitli olduğu bir dönemdir.

Daha açıklayıcı olması için, bu özelliklerden söz etmekte yarar vardır.

a. Beliren yetişkinlik kimlik arayışı dönemidir;

Uzun süredir, kimliğin beliren yetişkinlik döneminde değil, ergenlik döneminde oluştuğuna inanılmaktadır. Erik Erikson, yaklaşık elli yıl önce, kimlik kazanmaya karşı rol karışıklığının ergenlik döneminin temel sorunu olduğunu belirtmiştir ve bu, tüm

çevrelerce kabul görmüştür. Erikson' un bunu söylemesinden günümüze kadar olan zaman sürecinde, kimlik üzerine yapılan çalışmalar ergenlik dönemine odaklanmıştır. Bununla birlikte Erikson, sanayileşmiş toplumlarda tipik olarak görülen “uzatılmış ergenlik” ve böyle toplumlarda genç insanlara sunulan “psikososyal moratoryum” kavramlarını ortaya atmıştır. Buna dayanarak Erikson (1968), genç yetişkinliği, toplumun bazı bölümlerinden farklı ve toplum baskısından etkilenmeyen, bağımsız roller deneyen ve bunlar sayesinde bireylerin kendilerine toplumda uygun bir yer bulduğu bir zaman dilimi olarak yorumlamıştır (Akt. Arnett, 2000; 2004).

Ancak, günümüzde bu durum Erikson' un söz ettiğinden çok daha genç insanlar için geçerlidir (Arnett, 2004). Eğer ergenlik 10-18 yaş arası ise ve beliren yetişkinlik kabaca 18 yaştan yirmili yaşların ortasına kadar ise, kimlik arayışı ve kimlik oluşturma ergenlikte değil, beliren yetişkinlik döneminde olur. Kimlik oluşumu üzerine yapılan çalışmalar genel olarak ergenlik üzerine yoğunlaşmış olsa da; yapılan pek çok çalışma, kimlik kazanımının enler olarak lisenin sonunda elde edilebildiği ve kimlik gelişiminin onlu yaşların sonunda ve yirmili yaşlar boyunca devam ettiğini göstermektedir (Arnett, 2000; 2004). Beliren yetişkinliğin bir yaşam dönemi olarak ele alınması, üç temel boyutta kimlik keşfini gerekli kılmaktadır. Bunlar; aşk, iş ve dünya görüşüdür (Arnett, 2000). Beliren yetişkinlik yaşayan bireylerin kimlikle ilgili olan gelişimsel özellikleri, ergenlerden çok daha önemlidir. Erikson (1968), ergenlik döneminde kimlik kazanmaya karşı rol karmaşası diye bir gelişim özelliği tanımlamıştır (Akt. Arnett, 2004). Eğer, ergenlik 10-18 yaş dönemlerini kapsıyorsa, o zaman kimlik gelişimi elbette bu dönemde ele alınmamalı; 18-25 yaşları döneminde ele alınmalıdır. Çünkü, ergenlikte gelişim henüz tamamlanmamıştır. Araştırmalar, gelişim psikolojisinde “kimlik” konusu için çalışma yılının, liseden sonra olması gerektiğini öne sürmektedirler. Son dönemde Avrupa ve Amerika' daki bazı gelişim psikologları, kimlik konusunda beliren yetişkinlik dönemine odaklanmaktadır.

Kimlik oluşturma süreci, yaşamdaki pek çok alanda denemeleri ve karar vermeleri içermektedir (Arnett, 2000; 2004). Bu üç alandaki deneme ve karar verme süreçleri ergenlikte başlamakla birlikte, beliren yetişkinlik döneminde tam olarak belirginleşmektedir. Örneğin, ergenlikte flört ilişkileri tam bir ilişki niteliğinde değildir ve bir iki hafta, ya da bir iki ay sürer. Beliren yetişkinlikte aşk çok daha yakın ve ciddi anlamlar taşır. Ergenlikte çıkma gruplarında (örneğin, danslar, toplantılar ve partiler) gerçekleşirken, beliren yetişkinlerin çıkmaları çift olarak çıkma şeklindedir ve daha çok fiziksel ve duygusal yakınlığı içermektedir. Hatta, beliren yetişkinlik dönemindeki

çıkma, cinsel ilişkilerle de sonuçlanmaktadır. Ergenlikte flört ilişkilerinde ergen tarafından, “ben burada ve şimdi kimle olmaktan mutlu olurum?” sorusuna cevap aranırken; beliren yetişkinlerde “yaşamımı nasıl bir eşle geçirmeyi düşünüyorum” sorusuna cevap arama şeklindedir. Yani, ergenler ve beliren yetişkinlerin bakış açıları farklıdır. Toplumda ve ilişkiler ağı içinde beliren yetişkinler, karşısındaki insanda, hem kendisini çeken nitelikleri, hem de kendisine tatsız ve can sıkıcı gelen nitelikleri öğrenir. Ayrıca, kendilerini daha yakından tanımak isteyenlerin, onları nasıl değerlendirdiklerini de görürler. Başkalarının kendilerinde neyi çekici bulduklarını ve neyi tatsız ve can sıkıcı bulduklarını öğrenirler.

Kimlik keşiflerine karşın, bireylerin beliren yetişkinlikte yaşadıkları aşk ve iş denemeleri her zaman olumlu sonuçlanmamaktadır. Bireyler, aşk konusunda bazen umutsuzluk ve reddedilme yaşamaktadırlar. İş yaşamında ise, başarı, başarısızlık ve yetersizlikler yaşayabilmektedirler. Dünya görüşü açısından ise, bazen çocuklukta edinilen inançların reddedilmesi söz konusudur (Arnett, 2000).

Beliren yetişkinliğin belki de en önemli özelliği, genç insanların yaşamlarının bir çok alanında, özellikle aşkta ve işte, fırsatları aramalarıdır. Aşkta ve işte fırsatları arama ve deneme süreci sayesinde beliren yetişkinler, kimliklerini sorgularlar ve aydınlatırlar. Yani, bu süreçle birlikte, kim oldukları ve ne istedikleri hakkında daha fazla şey öğrenirler. Böyle bir keşif için “beliren yetişkinlik” dönemi, onlara en iyi fırsatı sunmaktadır (Arnett, 2000).

Beliren yetişkinler, ergenlere göre aile ilişkilerinde daha özgürdürler ve birçoğu evden ayrılmıştır (Arnett, 2000b; 2001). Ancak, uzun süreli bir iş, evlilik ve çocuk sahibi olma gibi yetişkin yaşamının tipik uzun süreli sorumluluklarını henüz almamışlardır. Ekonomik olarak ailelerine bağımlı değildirler; ama yetişkin rollerini de tam olarak almamışlardır. Beliren yetişkinler, farklı yaşam tarzlarını ve aşk ve iş yaşamında farklı seçenekleri denemek konusunda, hem ergenlerden hem de yetişkinlerden çok daha özgürdürler (Arnett, 2004; Arnett, Ramos ve Jensen, 2001).

Aynı şekilde, iş ve çalışma hayatında da ergenlik döneminin deneme niteliğindeki geçici araştırmalarıyla, beliren yetişkinliğin daha ciddi kimlik merkezli araştırmaları arasında da farklılıklar vardır (Arnett, 2000; 2004). Birçok Amerikalı lise yılları boyunca yarı zamanlı işlerde çalışırlar, fakat çoğunlukla bu işlerin çoğu sadece birkaç ay sürer. Servis işlerinde –lokantalarda, mağazalarda vb. yerlerde– çalışmak isterler ve bunun, yetişkinlikte yapmak istedikleri işle hiçbir ilgisi yoktur. Ergenlikte yaptıkları bu işleri, yetişkinlikteki mesleklerine hazırlık olarak değil, boş zamanlarını

değerlendirmek üzere para kazanmanın bir yolu olarak görürler (Arnett, 2004). Beliren yetişkinler, iş olanaklarını ve onları işe hazırlayacak eğitim olanaklarını araştırırlarken, aynı zamanda kimlikleri açısından önemli konuları da araştırırlar. "Ben hangi işte iyiyim? Hangi iş beni uzun süreli olarak mutlu eder? Bana en uygun görünen alanda bir iş bulmak için neler yapmalıyım? Farklı işleri ve farklı eğitim seçeneklerini denemeleri sayesinde beliren yetişkinler, kendileri hakkında daha çok şey öğrenirler. Yetenekleri ve ilgileri hakkında bilgiler edinirler; ya da en azından bir görüş sahibi olurlar. Ayrıca, beliren yetişkinlik dönemi boyunca, iyi olmadıkları ve yapmak istemedikleri işleri de öğrenmiş olurlar. Aşkta olduğu gibi işteki araştırmalarda da, başarısızlıklar ve hayal kırıkları olabilir ve bu, onlar için deneyim anlamına gelmektedir (Arnett, 2004). Ancak, aşkta olduğu gibi işte de, başarısızlıklar ve hayal kırıkları kendilerini anlamalarına ve kimlik gelişimlerinin tamamlanmasına yardımcı olabilir.

Beliren yetişkinlerin eğitimsel seçimleri ve deneyimleri de benzer sorulara verilen yanıtlardan oluşmaktadır. Eğitimleri sürerken gelecekte yapacakları pek çok iş için hazırlıklar yapmaktadırlar. Üniversite öğrencileri birden fazla iş değiştirirler. Örneğin, ilk yıllarında bir işe yönelirler; ardından bu işi bırakırlar ve hemen ardından bir diğerine başvururlar. Üniversite mezunları daha çok seçeneğe sahiptirler. Beliren yetişkinlerin eğitim yaşantıları yirmili yaşların ortalarına kadar devam etmektedir.

Kimlik keşfi açısından bakıldığında beliren yetişkinler, aşk ve iş gibi alanlarda denemeleri ve araştırmaları hala yaşamaktadırlar (Arnett, 2000). Bu dönemdeki bireyler çoğunlukla evlilikle sonuçlanmayan ilişkiler yaşamakta ve yarı zamanlı işlere girmektedirler. Çünkü, toplum onlardan henüz anababa ve eş rolü beklememektedir. Benzer biçimde, beliren yetişkinlik yaşayan bireyler kısa dönemli olarak iş ve eğitim yaşantısı için başka yerlere gitme durumu ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu, yetişkinliğe geçmeden önce onların deneyim kazanmalarına yardımcı olmaktadır.

Perry, beliren yetişkinlik döneminde bireylerin dünya görüşünde değişiklikler olduğunu ve bunun beliren yetişkinliğin bir özelliği olduğunu, yapmış olduğu çalışmalarla ortaya koymuştur (Arnett, 2000). Dünya görüşündeki değişimlerin kaynağı bilişsel yapıdaki değişikliklerdir. Üniversite eğitimlerine başladıklarında, bireyler dünya görüşlerini çocukluk ve ergenlik döneminde öğrendikleri ile ortaya koymaktadırlar. Üniversite eğitimi ile birlikte öğrenciler, kendilerini birden fazla dünya görüşünün olduğu bir ortamda bulmaktadırlar. Bu dönem boyunca bireyler bütün

dünya görüşlerini anlamaya çalışırlar. Üniversite eğitiminin sonucunda kendilerine uygun olan dünya görüşüne karar vermektedirler.

Yapılan araştırmaların sonucunda, yüksek öğrenimin dünya görüşü edinmeyi ve keşfetmeyi kolaylaştırdığı ve yeniden gözden geçirmeyi sağladığı sonucuna varılmıştır. Beliren yetişkinlik üzerine yapılan araştırmalar bireylerin yüksek öğrenimi boyunca, ailelerinden öğrendikleri dini inançları da sorguladıklarını göstermiştir (Arnett ve Jensen, 2002).

Beliren yetişkinler aşktaki ve işteki yönelimler konusunda ergenlik dönemine göre daha ciddi ve daha yoğunlaşmış olsalar da, bu değişim zaman içinde oluşur. Beliren yetişkinlik yılları boyunca, kimlik aramalarının çoğu basitçe eğlence içindir, bir çeşit oyundur ve oturmuş ve düzenli bir hayata geçip yetişkin sorumluluklarını almadan önce, geniş bir yaşam deneyimi kazanmanın bir parçasıdır (Arnett, 2000). Beliren yetişkinler, bu dönem boyunca otuzlu yaşlarında ve daha sonrasında özgür olamayacakları konularda özgür olduklarını fark ederler. Pek çok romantik ve cinsel deneyim yaşamak isteyen insanlar için bunun zamanı, aile denetiminin azaldığı ve evlenmek için henüz çok düşük bir baskının olduğu beliren yetişkinlik dönemidir. Aynı zamanda, beliren yetişkinlik pek çok eğitim ve iş olanaklarını deneme zamanıdır. Pek çok televizyon programı katılımcılarının çoğunu beliren yetişkinler arasından seçerler. Çünkü beliren yetişkinler, hem yeni bir yere gitmek üzere bağlı buldukları yerden ayrılma özgürlüğüne sahiptir, hem de farklı bir şeyler yapma eğilimindedirler (Arnett, 2004). Türkiye örneğine bakacak olursak (Biri Bizi Gözetliyor, Ben Evleniyorum, Pop Star, Akademi Türkiye, vb. yarışmalar) durum aynıdır. Başka bazı beliren yetişkinler, ülkenin ya da dünyanın başka bir yerine bir süreliğine, iş ya da eğitim için giderler. Yine bu da, kimlik arayışının bir parçası ve yetişkinliğin daha uzun süreli ve kalıcı seçimlerini yapmadan önce deneyimlerini artırmanın bir yoludur. Tüm bu kimlik aramaları beraberinde bir özelliği taşır; değişkenlik.

b. Beliren yetişkinlik değişkenlik dönemidir;

Beliren yetişkinlerin aramaları ve aşk ile işte değişen seçimleri beliren yetişkinliği, yaşamın özel, ayrıcalıklı ve yoğun bir dönemi yaparken, aynı zamanda ayrıcalıklı bir değişkenlik dönemi de yapar. Beliren yetişkinler, ergenlikten yetişkinliğe geçişte çizecekleri pek çok yol olduğunu bilirler ve çoğunun da kendisine seçtiği bir yolu vardır. Bununla birlikte, hemen hemen hepsi beliren yetişkinlik yılları boyunca planlarını pek çok kez gözden geçirirler (Arnett, 2000; 2004). Bu gözden geçirmeler

araştırma ve denemelerinin doğal bir sonucudur. Beliren yetişkinler yükseköğretime başlarlar ve bir bölüm seçerler; sonra bu bölümün önceden görüldüğü kadar ilginç olmadığını anlarlar ve zaman, düşünme ve planı gözden geçirme zamanıdır. Üniversiteye girerler ve kendilerini çalışmalarına yoğunlaşamaz bir durumda bulurlar ve bu yüzden notları düşer. Planlarını tekrar gözden geçirirler. Yine, üniversiteden sonra işe girerler; bir ya da iki yıl sonra, yeterli para kazanmak için daha fazla eğitime gereksinimleri olduğunu fark ederler. Yeniden planlarını ve hayatlarını gözden geçirirler, kız ya da erkek arkadaşıyla birlikte yaşamaya başlarlar. Çünkü, gelecek yaşamlarını birlikte geçireceklerini düşünmüşlerdir; ama bir süre sonra, ortak bir geleceğinin olmadığını fark ederler ve planlarını yine gözden geçirirler. Bu durumda büyük olasılıkla ilişkiyi bitirip, yeni insanlarla tanışır ve bu bir döngüdür. İşte tüm bu yaşananlar bu dönemi değişiklik dönemi haline getirir.

Planların her gözden geçirilişinde kendileri hakkında bir şeyler öğrenirler ve nasıl bir gelecek istediklerini netleştirmeye doğru bir adım daha atarlar. Ama bunda başarılı olsalar bile, bu beliren yetişkinliğin değişkenliğinin kolay olduğu anlamına gelmez. Bazen beliren yetişkinler lise yıllarına özlemlerle bakarlar. Çoğu, o yılların bir çok yönden sıkıntılar içerdiğini hatırlarlar; ama o yıllarda bir gün sonra, bir hafta ya da bir ay sonra ne yapacaklarının az çok belli olduğunu düşünmektedirler. Beliren yetişkinlik döneminde, ergenlik dönemi sıkıntıları kaybolur; ancak bu sıkıntıların yerini, yeni bir sıkıntı kaynağı olarak değişkenlik alır. Beliren yetişkinliğin değişkenliğini en iyi gösteren şey, bir yerden bir yere ne kadar taşındıklarıdır (Arnett, 2004). Taşınma oranları Amerika' da ve Avrupa' nın bazı bölümlerinde 18 yaşında artmaya başlar ve yirmili yaşların ortasında en üst değere ulaşır; daha sonra hızla düşer. Bu, beliren yetişkinlerin gelecek yıl nerede olacaklarını pek bilmediklerini gösterir. Bu kadar çok taşınmalarının nedenleri farklıdır. İlk taşınmaları evden ayrılışlarıdır; bu, genellikle üniversiteye gitmek için, bazen de ailelerinden bağımsız olmak ve kendi başına yaşayabilmek içindir. Diğer taşınmalar bunu izler. Bir süreliğine ya da tamamen üniversiteden ayrılıp, eğitim yaşantılarını bitirirlerse, yine taşınırlar. Beliren yetişkinlik boyunca, genellikle oda arkadaşlarıyla birlikte yaşarlar. Eğitim devam ettiği sürece, çoğunlukla aynı oda arkadaşlarıyla birlikte yaşamaya devam ederler; bazen de oda arkadaşlarını değiştirirler ve bu durumda yine taşınırlar. Bazıları kız arkadaşıyla ya da erkek arkadaşıyla birlikte yaşayabilirler. Nikahsız birlikte yaşamak bazen evliliğe gidebilir, bazen de gitmez ve eğer gitmiyorsa ve ilişkileri de sona ermişse yine taşınırlar. Üniversite bittiğinde, yeni bir işe başlamak

için ya da yüksek lisansa başlamak için yine taşınırlar. Beliren yetişkinlerin yaklaşık yarısı, 18-25 yaşlarındaki taşınmalarının en az birinde anababalarının evine geri dönerler.

Bütün bu taşınmalar, beliren yetişkinlik dönemini değişken bir zaman dilimi yapar. Aynı zamanda bu taşınmalar beliren yetişkinlik yılları boyunca bireyler tarafından yapılan deneme, keşif ve araştırmaları da yansıtır. Beliren yetişkinlerin taşınmaların çoğu, aşk, iş ya da eğitimde yeni bir araştırma ve deneme amacı içindir. Bu dönemde araştırma (deneme, keşif) ve değişkenlik eş zamanlıdır.

c. Beliren yetişkinlik bireyin en çok kendine odaklandığı dönemdir;

Bireyler, yaşamlarının hiçbir döneminde beliren yetişkinlik döneminde olduğu kadar kendilerine odaklanmazlar. Yani, hayatın pek çok alanında kendi başlarındadırlar ve pek çok kararı kendileri vermek ve kendi yaşamlarını yönetmek zorundadırlar (Arnett, 2004). Çocuklar ve ergenler de kendi içlerinde kendilerine odaklanırlar, ancak her zaman soru sorabilecekleri anababaları, öğretmenleri ve genellikle de kendinden büyük kardeşleri vardır. Hemen hemen tamamı anababasından en az birisiyle birlikte aynı evde yaşar. Uymaları gereken ev yaşamı kuralları vardır ve bu kuralları bozarlarsa, ailenin diğer üyelerinin tepkisiyle karşılaşma riskleri vardır. Anababaları en azından belirli bir sınıra kadar nerede olduklarını ve ne yaptıklarını izlerler. Ergenlik döneminin çocukluk dönemine göre biraz daha serbest geçmesine karşın, ergenler hala kendilerinden günlük sorumluluklar bekleyen bir aile sisteminin parçasıdırlar. Buna ek olarak, hemen hemen hepsi öğretmenlerin kuralları belirlediği ve davranışlarını gözlemlediği okula devam ederler. Tüm bunlardan dolayı, bu yıllarda insanlar kendilerini bir sınırlamalar ve kurallar sistemi içinde bulurlar (Arnett, 2004).

30' lu yaşların başında, insanların çoğu için yeni bir sınırlamalar ve zorunluluklar ağı kurulur (Arnett, 1997; 2003; 2004). Bu yaşta Amerikalıların % 75' i evlenmiş ve en azından bir çocuk sahibi olmuşlardır. Bundan sonra, yeni kurallar ve standartları olan yeni bir ev yaşamı başlamış olmaktadır. Bu, anababa ve kardeşler yerine bir eşin olduğu ve gereksinimlerinin karşılanması gereken bir ev yaşamıdır. Aynı zamanda zaman ve dikkat isteyen, sevilecek ve korunacak bir ya da birkaç çocuk sahibi olunmuştur. Ek olarak, süreklilik ve başarı standartları gerektiren ve

kendisinin de başarılı olmak istediği bir işe sahiptir. Çocukluk ve ergenlikte olduğu gibi, bu yaşlarda da birey kendini sınırlamalar içinde bulur (Arnett, 2004).

İnsana günlük zorunluluklar ve sınırlamalar getiren sadece birkaç bağın bulunduğu tek dönem beliren yetişkinliktir (Arnett, 2004). Bir çok genç Amerikalı, 18-19 yaşlarında evden ayrılır ve bu ayrılma, günlük yaşamda daha fazla kendine odaklanmayı doğurur. Yemek yapma, hangi yemeğin yenileceği, çamaşırın ne zaman yıkanacağı, gece eve ne zaman gelineceği ya da gelinip gelinmeyeceği gibi pek çok günlük konuda beliren yetişkinler, başkalarının denetimi olmaksızın, kendileri karar vermek zorundadırlar. Bu durum, kendine odaklanmayı doğurur.

Bu dönemde alınması gereken birçok karar vardır (Arnett, 2000; 2004). Yukarıdakiler bu kararların kolay olanlarından bazılarıdır. Bu basit günlük kararlarda olduğu gibi, beliren yetişkinler, zor kararları kendileri vermek zorundadır. Örneğin, üniversiteye gidilecek mi? Tam zamanlı bir işte çalışılacak mı? İş ve üniversite aynı anda mı yürütülecek? Üniversiteye devam edilecek mi, yoksa üniversite bırakılacak mı? Üniversite, iş, kalacak yer ve oda arkadaşı seçimi nasıl ve neye göre yapılacak? Kız-erkek arkadaşla ilişki bitirilecek mi yoksa birlikte mi yaşanacak? Yeni birisi bulunacak mı? Evde ailesi ile birlikte yaşayan beliren yetişkinler için de durum aynıdır ve bu kararların çoğunu aslında kendilerinin almaları gerekmektedir. Anababa ya da arkadaşlardan öneriler alınabilir, ancak bu kararların çoğu kendilerinin ne istediğini netleştirme anlamına gelir ve ne istediklerini onlara kendilerinden başka hiç kimse söyleyemez.

Beliren yetişkinlerin kendilerine odaklandıklarını söylemek olumsuz bir şey değildir. Beliren yetişkinlik boyunca kendine odaklanmanın yanlış bir tarafı yoktur, sağlıklı ve geçici bir özelliktir (Arnett, 2004). Beliren yetişkinler kendileri üzerinde yoğunlaşarak, günlük yaşamda becerilerini geliştirirler. Kim olduklarını ve yaşamdan ne istediklerini daha iyi anlarlar ve böylece yetişkin yaşamlarının temellerini oluşturmaya başlarlar. Kendileri üzerine yoğunlaşmalarının en büyük kazancı kendi kendine yeterliliğidir. Ya da, kendi kendine yetebilen bir birey olarak tek başına ayakta durmayı öğrenmektir. Ancak, beliren yetişkinler kendi kendine yeterliliği kalıcı bir durummuş gibi görmek yerine, aşkta ve işte uzun süreli ilişkilerle kendilerini sınırlamadan önce -yani yetişkin olmadan önce-, gerekli bir adım olarak görmektedirler.

d. Beliren yetişkinlik ergenlik ve yetişkinlik arasında bir geçiş ve kendini arada hissetme dönemidir;

Beliren yetişkinliğin arayışları ve değişkenliği ona bir geçiş dönemi özelliği verir. Bu dönem, insanların çoğunun ailesinin evinde yaşadığı ve orta okula ya da liseye devam ettiği ergenlik ile, bir çok insanın evlilik ve çocuk sahibi olmaya adım attığı ve sabit bir işe girdiği genç yetişkinlik arasında bir dönemdir. Ergenliğin sınırlamaları ve yetişkinliğin sorumlulukları, beliren yetişkinliğin arama ve değişkenliklerini doğurur (Arnett, 2004a; 2004b).

Beliren yetişkinler, bu özelliklerinden dolayı ne ergen ne de yetişkindirler. Kendilerini yetişkinlik yolunda, ama henüz oraya ulaşmadıkları bir geçiş dönemi, bir ara dönem içinde hissederler. Yetişkinliğe ulaşıp ulaşmadıkları sorulduğunda, cevapları genellikle “hem evet, hem de hayır ya da bazı alanlarda evet, bazı alanlarda hayır” şeklindedir. Örneğin; 25 yaşındaki Lilian bu soruya şu cevabı vermiştir; “Bazı durumlarda yetişkinliğe eriştiğimi, bazı durumlarda ise yetişkin olmadığımı düşünüyorum. Örneğin, dondurmayı kaşık kullanmadan külahtan yiyorum ve şöyle düşünüyorum: Dondurmayı külahtan yemediğim ve kaşıkla yediğim zaman yetişkin olacağım. Bu davranış bana çocukça bir şey gibi görünüyor. Ancak bazı yönlerden yetişkin olduğumu düşünüyorum. Oldukça sorumluluk sahibi bir insanım. Yani bir şeyi yapacağım dersem, onu yaparım. Mesleğimde çok güvenilir ve sorumluluk sahibiyim. Para konusunda da oldukça sorumluluk sahibiyim. Ama toplumsal durumlarda rahatsız hissederim. Örneğin, ne yapmak istediğimi bilmiyorum ve hala bir çocuk gibi hiss ediyorum. Yani, çoğu zaman kendimi bir yetişkin gibi hissetmiyorum” (Arnett, 2004).

18-25 yaşlarındaki beliren yetişkinlerin % 60' ının “Yetişkinliğe eriştiğinizi hissediyor musunuz?” sorusuna cevabı “hem evet, hem de hayır” dır. Yirmili yaşların sonuna ve otuzuna geldiğinde Amerikalıların çoğu, kesinlikle yetişkinliğe ulaştığını hissetmektedir. Ancak, o yaşlarda bile önemli bir oran (% 30 kadar), hala kendini geçiş döneminde hissetmektedir. Sadece otuzlu yaşların sonunda, kırklarında ve ellilerinde bu belirsizlik duygusu hemen hemen herkes için yok olur ve yetişkin olma duygusu tam olarak gelişir (Arnett, 2003; 2004).

Beliren yetişkinlerin çoğunun neden geçiş döneminde hissettiği, yetişkin olmak için en önemli ölçütün ne olduğu konusundaki düşüncelerinden anlaşılabilir. Onlara en çok önem verdiği yetişkinlik ölçütleri zamanla oluşan özelliklerdir. Bu yüzden

yetişkin olmak da zamanla oluşur. Amerika' da, bireyin kendi sorumluluğunu alması, bağımsız kararlar verebilmesi ve ekonomik olarak bağımsız olmak en önemli yetişkinlik ölçütleridir (Arnett, 1997; 2003). Bu ölçütlere dayanarak, bireyler kendilerini onlu yaşların sonunda yetişkin gibi hissetmeye başlarlar. Ancak, tam olarak yetişkin gibi hissetmeleri yıllar sonra olur. Bu, en erken yirmili yaşların ortaları ile sonları arasına bir zamanda gerçekleşmektedir. Bu zamandan sonra kendi sorumluluklarını aldıkları, bağımsız kararlar verebildikleri ve ekonomik olarak bağımsız oldukları bir noktaya ulaştıklarından emin olurlar. Bu özellikleri geliştirdikleri süre içinde, kendilerini ergenlik ile tam yetişkinlik arasında bir geçiş döneminde hissederler. Tüm bu nedenlerden dolayı bu dönem, arada hissetme dönemidir.

e. Beliren yetişkinlik fırsatlar dönemidir:

Beliren yetişkinlik, olanaklar dönemidir. Bir çok farklı gelecek hala olanaklıdır ve birey hayatıyla ilgili çok az şeye kesin olarak karar vermiştir. Büyük umutlar ve beklentiler dönemidir. Çünkü, henüz hayaller, planlar ve isteklerin çok azı gerçek yaşamda denenmiştir. Beliren yetişkinler geleceğe bakarlar ve iyi bir maaş, doyum verici bir iş, yaşam boyu süren bir evlilik ve ortalamadan daha mutlu çocukları gözlerinde canlandırırılar (Arnett, 2004). 18-24 yaşları arasında tüm Amerika çapında yapılmış bir araştırmada, beliren yetişkinlerin hemen hemen tamamı (%96' sı), "bir gün hayatta istediğim yere geleceğimden çok eminim" demişlerdir. Sıkıcı ve ölene kadar süren işler, acı veren yaşantılar, hayal kırıklığı dolu ve saygısız çocuklar gelecek yıllarda onları bekleyebilmektedirler. Beliren yetişkinlerin hiçbirisi, bunun kendilerini bekleyen gelecek olduğunu düşünmezler (Arnett, 2004a; 2004b).

Beliren yetişkinliği fırsatlar dönemi yapan bir özellik de; tipik beliren yetişkinlerin ailelerinden ayrılmış olmaları, ancak henüz yeni bir ilişkiler ağına girmemiş olmalarıdır (Arnett, 2000; 2001; 2003; 2004). Bu durum, özellikle zor koşullarda yetişmiş genç insanlar için önemlidir. Karmaşık ve mutsuz bir ailesi olan çocukların ve ergenlerin pek çok alanda ve özellikle sosyoekonomik anlamda yükselmeleri zordur. Çünkü, bu aile ortamına her gün geri dönerler ve aile sorunları genellikle onları da etkiler. Örneğin, anne ve baba çok kavga ediyorsa, beliren yetişkinler bunu dinlemek zorundadır. Aile yoksulluk içinde yaşıyorsa, çocuklar da yoksulluk içinde yaşarlar ve genellikle iyi okullara gidemezler. Ayrıca, kenar mahallede yaşıyorlarsa, tehlike yaratabilecek komşuları vardır. Eğer anne babadan

biri alkolikse, ailenin kalanı da alkolden kaynaklı zorluklar yaşarlar. Bununla birlikte, beliren yetişkinlik dönemine girmeye ve aileden ayrılma ile beraber, genç insanların kendi yaşamlarını kurma ve değiştirebilme fırsatları ortaya çıkar. Sorunlu ailelerden gelenler için bu dönem, sorunlarını çözmek için bir şans dönemidir.

Beliren yetişkinlik dönemi, görece olarak daha mutlu ve sağlıklı aileden gelenler için de, nasıl bir birey olacakları konusunda ve nasıl yaşamak istedikleri konusunda, sadece anne babalarının düşüncesi ile değil, kendi bağımsız kararları ile kendilerini dönüştürme şansındır. Beliren yetişkinlik boyunca, bireylerin kendi kararlarını verme konusunda ayrıcalıklı bir şansları vardır. Doğal olarak hemen hemen bütün beliren yetişkinler, işte ve aşta uzun süreli yeni zorunluluklar içine gireceklerdir ve bunu yaptıktan sonra bu yeni zorunluluklar, onları yeni yaşam yollarına yönlendirecektir. Belki de, yaşamlarının geri kalanında bu yeni yollarında değişikliklerden kaçınacaklardır. Ancak şimdi, beliren yetişkinlik devam ederken, yaşamlarını köklü bir şekilde değiştirme olanakları ve şansları vardır.

Aile temelleri ne olursa olsun bütün beliren yetişkinler evden ayrıldıklarında, ailelerinin etkilerini taşırlar ve “ergenliğin sonunda sahip oldukları kimliği” değiştirebilme konusunda oldukça özgürdürler (Arnett, 2000). Beliren yetişkinlik, bireylere hayatın başka herhangi bir döneminden daha çok değişim şansı sunmaktadır. Hayatın yedi, belki de on yılı olan bu sınırlı zaman dönemi içinde, insanlar için, umutlarını gerçekleştirmek olanaklı görünmektedir. Çünkü bir çok kişi için, nasıl yaşayacakları konusunda seçenek sayıları, o güne kadar olduğundan ve daha sonra herhangi bir zaman diliminde olabileceğinden çok daha fazladır (Arnett, 2004).

Yukarıda söz edilen özellikler bu yaş dönemini tanımlamakta, ve bu yaş dönemindeki bireylerin yetişkin olmadığını vurgulamaktadır.

2.6. Kavramsal Farklılıklar

Rindfuss (1991), insan yaşamında 18-30 yaş arasını pek çok alanda belirsiz bir dönem olarak tanımlamıştır (Akt. Arnett, 2004). Yukarıda söz edilen özellikler bu yaş dönemini tanımlamakta ve bu yaş dönemindeki bireylerin yetişkin olmadığını vurgulamaktadır. Bu yaş aralığındaki insanlar henüz yetişkinliğe ulaşmamışsa, onlu yaşların sonu ile yirmili yaşların ortasına kadar olan döneme neden “ileri ergenlik” denmemektedir? Eğer yetişkinliğe ulaştıkları kabul edilip, daha yaşlı yetişkinlerle

aralarındaki fark da belirtilmek istenirse, bu dönem neden “genç yetişkinlik” olarak adlandırılmamaktadır? Eğer bu dönemin “ergenlik ve genç yetişkinlik arasında bir geçiş dönemi” olduğu vurgulanmak istenirse, yetişkinliğe geçiş olarak adlandırılabilir. Ya da, bu döneme daha genç yaşta ve eğitim almakta olanlara denildiği gibi “gençlik” denilebilir.

Beliren yetişkinlik kavramının oluşum sürecinde bütün bu seçenekler değerlendirilmiştir. Neden her birinin uygun olmadığı ve neden beliren yetişkinlik teriminin tercih edilebilir olduğunu açıklanmakta yarar vardır.

2.6.1. Beliren Yetişkinlik Neden “İleri Ergenlik” Değildir?

Ergenlik üzerine yapılan ilk çalışma Stanley Hall’ dan gelmiştir. Hall’ ın elde ettiği bulgulardan yola çıkarak ergenlik dönemi 14-24 yaşları arasında kabul edilmekteydi. Günümüzde, ergenlik döneminin 10-19 yaşları arasında olduğu kabul edilmektedir. Ergenlik, yaşamın ikinci on yılı olarak da ele alınmaktadır (Akt. Arnett, 2000). Peki, Hall’ dan bu zamana kadar neler değişmiştir?

İlk olarak ilk adet görme (puberte) dönemine ilişkin değerlerde değişiklikler gözükmeye başlamıştır. Bundan 70-80 yıl önce ilk adet görme yaşı 13-14 olarak ele alınmaktaydı. Şimdilerde ise ilk adet görme yaşı 12.5 olarak kabul edilmektedir. Bu yaş, ortalama bir yaştır. Bu yaşın 2 yaş altında ve üstünde, bireyler puberte dönemi özelliklerini sergilemektedir ve bu yüzden ergenlik başlangıcı 10 olarak kabul edilmektedir.

Ergenliğin ne zaman bittiğine ilişkin olarak da, daha önceleri 14-17 yaşları belirtilmekteydi. Ergenliğin sonu sadece biyolojik gelişimi tamamlamak demek değil, toplumsal değişiklikleri de yaşamaktır. 19. yüzyılda bireyler ortaöğretimi 14-17 yaşları arasında tamamlamakta ve hemen sonra iş yaşamına başlamaktaydı. Bu yaş sınırı hızlı bir şekilde artmış ve 20. yüzyılda 18-19’ a dayanmıştır. 1900’ lü yılların başında, eğitim erken tamamlanmakta ve bireyler iş yaşamına atılmakta ve bunları, evi terk etmek izlemekteydi. İnsanlar, 24 yaşlarına gelmeden önce de evlenmezlerdi. Bu nedenler yüzünden Hall, ergenliğin son bulduğu yaşı 24 olarak ele almıştır.

Günümüzde ise, bireyler ortaöğretimi ortalama 18 yaşında tamamlamaktadırlar. 18 yaş, bireyin yasal sorumlulukları üstleneceği bir yaş olarak kabul edilmektedir. Bundan dolayı, bireyler 18 yaşına gelince yasal olarak oy kullanmaya, yasal sorumluluklar üstlenmeye başladılar. Ergenlik yaşına ilişkin

sınırları literatüre bakarak da ele alabiliriz. Literatüre baktığımızda, ergenlik üzerine yapılan araştırmaların üst yaş sınırı olarak lise son sınıf öğrencilerini kapsadığı ve yaş dilimi olarak da 18 kabul edildiği sonucuna varılmıştır. Ayrıca, DSM-III' te çocuk ve ergenlerde görölen bozukluklar bölümünde kimlik bozukluğu tanısında "18 yaşını aşmamış olma" şartı vardır. Ergenlik sonrası dönem olarak da, yetişkinlik döneminden söz edilmektedir. Peki gerçekten durum böyle midir?

Genellikle üniversite 1. sınıf öğrencileri sosyal bilimler terimi ile tanımlanmak istenirse, "ileri ergen" olarak tanımlanabilir. Sosyal bilimciler yetişkinliği eğitimin bitmesi, evlilik ve çocuk sahibi olma gibi belirli geçişlerle ifade ederler. Üniversite 1. sınıf öğrencilerinin eğitimleri devam etmekte, pek çoğu henüz evlenmemiş durumdadır ve hemen hemen hiç birinin çocuğu yoktur. Bu durumda ileri ergen olarak tanımlanabilirler. Ancak, yapılan çalışmalara göre bu öğrenciler yetişkinliğe tam olarak ulaşmadıklarını kabul etmekle birlikte; kendilerinin ergen olarak tanımlanmamasını istemektedirler. Bu insanlar itirazlarında haklıdırlar. Ergenlik, hatta ileri ergenlik bile olsa bu terimler, beliren yetişkinlik olarak adlandırılan onlu yaşların sonu ile yirmili yaşların ortasındaki herhangi biri için ya da bir üniversite öğrencisi için tamamen uygun olmayan bir terimdir (Arnett, 2004). Ergenlerin ve beliren yetişkinlerin çoğunun henüz evlenmedikleri ve çocuk sahibi olmadıkları doğrudur. Ancak bu benzerliklerinden başka, hayatları birbirinden çok farklıdır. Bütün ergenler (10-18 yaş arası) anne babasından biriyle ya da ikisiyle birlikte aynı evde yaşarlar. Bunun tersine beliren yetişkinlerin çoğu ailesinin evinden ayrılmıştır ve yaşam koşulları büyük oranda farklılık göstermektedir. Bütün ergenler, ergenliğin önemli fiziksel değişikliklerini yaşarlar. Aksine beliren yetişkinlerin çoğu fiziksel anlamda tam bir olgunluğa erişmişlerdir. Bütün ergenler ortaokula ya da liseye devam ederler. Ancak beliren yetişkinlerin çoğu üniversiteye giderler ve hatta liseden sonra okula gitme gibi bir zorunlulukları da yoktur. Ergenlerden farklı olarak, eğitimle ilgili çok çeşitli seçenekleri vardır. Örneğin üniversiteye devam etmek, sonrasında yüksek lisans ve uzmanlık eğitimi almak, lise sonrası eğitime devam etmemek gibi. Yasal açıdan ergenler, yetişkin statüsünde değildirler, daha küçük yaşta insanlar statüsündedirler. Oy kullanamazlar, resmi belgeleri imzalayamazlar ve yasal olarak bir çok yönden anababalarının otoriteleri altındadırlar. Tersine 18 yaş üzerindeki Amerikalı beliren yetişkinler, 21 yaşında elde ettikleri alkol satın alma hakkı dışında yetişkinlerin haklarına sahiptirler (Arnett, 2004).

Bütün bu yönlerden beliren yetişkinler, ergenlerden farklıdır. Bir sonuç olarak, ileri ergenlik onları ifade etmek için uygun bir terim değildir. Beliren yetişkinlik, çok daha uygun bir terimdir. Çünkü, bu yaştaki insanları ergenlerden ayırdığı gibi, henüz tam olarak yetişkinliğe de ulaşmadıklarını belirtmektedir.

2.6.2. Beliren Yetişkinlik Neden “Genç Yetişkinlik” Değildir?

Eğer, beliren yetişkinlik dönemi (18-25 yaş arası) ileri ergenlik değilse, genç yetişkinlik olabilir mi; ve eğer, 18-25 yaş dilimi genç yetişkinlik dönemi olarak ele alınırsa, otuzlu yaşlar ne olarak adlandırılacaktır? Genç yetişkinlik, yetişkinliğe ulaşma noktası olarak ele alınmaktadır. Bu yüzden, otuzlu yaşların yetişkinlik yılları olduğu söylenebilir.

Genç yetişkinlik teriminin bu dönemi tanımlamada uygun olmaması için bir çok neden vardır. Birincisi, yetişkinliğe henüz ulaşılmamış olmasıdır. Bu dönemdeki bireylerin çoğu, henüz yetişkinliğe ulaşmadığını düşünmektedir. Bunun yerine, kendilerini ergenlikle yetişkinlik arasında bir geçiş döneminde görürler (yetişkinlik yolunda, ama henüz ulaşmamış). Buna göre, kendilerini yaşamın hangi döneminde hissettikleri konusunda beliren yetişkinlik daha uygun bir terimdir. “Emerging” terimi de, dönemin araştırmacı ve akışkan özelliğini daha iyi tanımlamaktadır (Arnett, 2004).

Genç yetişkinlikle ilgili bir başka bir sorun da, bir çok farklı yerde kullanılmış bir kavram olmasıdır. Örneğin; bir kitapçının genç yetişkinlikle ilgili olan bölümü, onlu yaşlar ve yirmili yaşların başına hitap eden kitapları da içerebilir. Ayrıca, bir kilisedeki genç yetişkin grubu 40 yaşına kadar olan insanları içerebilir ve bazen genç yetişkin terimi 18–22 yaş arası üniversite öğrencileri için de kullanılabilir. Bu tip farklı kullanımlar, genç yetişkinlik terimini karmaşık ve hayatın belirli bir dönemini tanımlamak için uygun olmayan bir terim yapar. Beliren yetişkinlik terimini kullanmak, bize işlevsel ve işevuruk bir tanım yapma olanağı sunmaktadır.

Onlu yaşların sonu ile yirmili yaşların ortasındaki insanları genç yetişkin olarak adlandırmak, aynı zamanda otuzlu yaşlardaki insanların ne olarak adlandırılacağı sorununu ortaya çıkarmaktadır. Onlara da mı genç yetişkinler denmelidir? Bu durumda, onlu yaşların sonu, yirmili yaşlar ve otuzlu yaşları birlikte kabul etmek ve 22 yıllık bir döneme genç yetişkinlik demek gerekir. Arnett’ in “emerging adulthood (beliren yetişkinlik)” olarak adlandırdığı dönem, otuzlu yaşlardan çok farklıdır. Beliren yetişkinlerin çoğu yetişkinliğe henüz ulaşmadıklarını düşünürler. Ayrıca, otuzlu

yaşlardaki insanların çoğu kendilerini yetişkin olarak tanımlamaktadır. Beliren yetişkinlerin çoğu kendilerini uzun süreli bir işe hazırlayacak olan eğitim ve iş deneyimlerini araştırma ve deneme sürecindedirler. Ancak, otuzlu yaşlardaki insanların çoğu kalıcı bir işte çalışmaktadırlar. Beliren yetişkinlerin çoğu henüz evlenmemiştir; ama otuzlu yaşlarda insanlar evlenmiş ve en azından bir çocuk sahibi olmuşlardır.

Tüm bunların yanında, ergenliğin sonunu ve beliren yetişkinliğin başlangıç yaşını 18 kabul etmek yerindedir. Çünkü, pek çok birey 18 yaşından sonra ortaöğretimi bitirmektedir ve ailesinden ayrılmaktadır. Yasal olarak yetişkin statülerini bu yaşta elde etmektedirler. Buna karşın, yasal anlamda yetişkin statüsünü elde etmek, yetişkin olmak anlamına gelmez ve beliren yetişkinlikten çıkıp, genç yetişkin olma yaşı ise ortalama 30 yaş dolaylarıdır.

Bu listeyi uzatmak mümkündür. Kısaca, beliren yetişkinlik dönemi otuzlu yaşlardan pek çok açıdan ve özellikle de demografik özellikler açısından çok farklıdır. Bu yüzden, beliren yetişkinlik ve genç yetişkinlik iki farklı dönem olarak birbirinden ayrılmalıdır. Arnett' e göre (2004), Otuzlu yaşların "genç yetişkinlik" olarak tanımlanması daha uygundur. Çünkü, bu yaşlardaki insanlar gençtirler; aynı zamanda onlu yaşların sonu ile yirmili yaşların ortalarındaki insanların yetişkin olmadığı noktalarda da kesinlikle yetişkindirler. Bu iki dönem arasındaki farklılıklara karşın, bu döneme ilişkin kesin normların olduğunu söylemek de çok doğru değildir. Bu dönem bir geçiş dönemidir.

2.6.3. Beliren Yetişkinlik Neden "Yetişkinliğe Geçiş" Değildir?

Bir başka olasılık da, onlu yaşların sonunu ve yirmili yaşları, "yetişkinliğe geçiş (transition to adulthood) olarak adlandırmaktır. Bu dönem boyunca genç insanların hem kendi statülerini algılamada, hem de iş ile aşta kalıcı yetişkin rollerine doğru ilerleme gibi özelliklerde yetişkinliğe geçiş yaşadıkları doğrudur. Bununla birlikte, bu yaş aralığı için yetişkinliğe geçiş teriminin uygun olmadığı ispatlanmaktadır (Arnett, 2004).

İlk olarak; bu dönemi yetişkinliğe geçiş olarak düşünmek, o yaşlardaki insanların "ne" olduklarının göz ardı edilip, neye dönüştükleri konusu üzerinde yoğunlaşmayı getirmektedir. Yani, burada önemli olan, dönemin özelliklerini dikkate almayıp, bir sonraki döneme hazırlık dönemiymiş gibi algılamaktır. Bu durum, bu

dönem üzerine yapılmış olan sosyolojik araştırmaların sonuçlarının getirdiği bir durumdur. Sosyolojide, yetişkinliğe geçiş üzerine yapılan yüzlerce araştırma vardır. Ancak bu çalışmaların birçoğu, yetişkinliğe geçişi tanımlayan ölçütler - evden ayrılma, eğitimin tamamlanması, evlenme ve çocuk sahibi olma- üzerine yoğunlaşmaktadır (Shanahan, Porfeli, Mortimer, Erickson, 2002). Sosyologlar, genç insanların bu geçişleri gerçekleştirme zamanını etkileyen etkenleri incelemektedirler ve ayrıca, yaptıkları çalışmalarla geçiş zamanının tarihsel gelişimini de açıklamaktadırlar.

Bu araştırmaların çoğu ilginç ve aydınlatıcıdır. Aynı zamanda bu araştırmalar, onlu yaşların sonu ile yirmili yaşlardaki insanların yaşamlarında ne olduğu konusunda çok az şey söylemektedirler (Arnett, 2003; Arnett ve Galambos, 2003). Genç insanlar, 18-19 yaşlarında evden ayrılmakta ve yirmili yaşların sonunda ve daha ileriki yaşlarda evlenip, çocuk sahibi olmaktadır. Ancak, bu süreçte neler gerçekleşmektedir? Örneğin, genç insanlar bu dönemde eğitimlerini mi tamamlamaktadırlar? Bu dönemde, eğitim dışında yaşamın hangi alanlarında değişiklikler gerçekleşmektedir? Sosyoloji çalışmaları, temelde bu dönemin özelliklerini dikkate almamakta, sadece yetişkinliğe geçiş işaretleri üzerinde durmaktadırlar.

Bu değişiklikleri “yetişkinliğe geçiş” olarak adlandırmak, bu yaş aralığının anlaşılmasını ve algılanmasını sınırlamaktadır. Ayrıca, bu değişiklikleri “yetişkinliğe geçiş” olarak adlandırmak, onlu yaşların sonu ile yirmili yaşların ortası ve hatta sonunu iğerin yaşam döneminde gerçekleşen ve yetişkinliğe geçişin zamanıyla ilgisi olmayan, evlilik ve anababa olma gibi önemli değişikliklerin incelenmesini engellemektedir. Yetişkinliğe geçiş üzerine yapılan araştırmalar ilginçtir ve bilim çevrelerince hoş karşılanmaktadır, ancak, beliren yetişkinlik üzerine yapılan araştırmalardan oldukça farklıdırlar (Arnett, 2004). Yani, aynı yaş dönemine iki farklı bakış açısıyla ve sosyoloji ve psikoloji gibi iki farklı disiplinle yaklaşıldığı için, yapılan araştırmalar ve bu araştırmaların sonuçları arasında büyük farklılıklar vardır.

Geleneksel anlamıyla yetişkinliğe geçiş terimini tanımlamak gerekirse, şöyle bir tanım yapılabilir: Ergenlik ile genç yetişkinlik arasında yer alan, yetişkin olma yolunda adımlar atılan ve çok kısa bir süreyi kapsayan bir dönemdir. Yetişkinliğe geçiş terimiyle ilgili buradaki temel sorun, ergenlik ile genç yetişkinlik arasındaki bu sözü edilen dönemin çok kısa olması ve hayatın daha uzun ve daha önemli olan iki dönemini birbirine bağladığını anlatıyor olmasıdır. Yani bu bakış açısıyla, yetişkinliğe geçişin, ergenliğin son dönemleri ve hemen ardından gelen genç yetişkinliğin ilk

dönemleri olmak üzere bir iki yıllık bir zaman dilimini kapsıyor olması gerekmektedir. Bu yüzden, bu yıllar kendi başına bir yaşam dönemi olmaktan çok, bir geçiş olarak düşünülmelidir. Ancak, bu durum sadece sanayileşmiş toplumlarda yirmili yaşların başlarındaki insanların okulu bitirmiş, evlenmiş ve anababa olmuş olduğu 30-40 yıl öncesi için doğru olabilir. Ancak, bugün ergenlik ve tam yetişkinlik arasındaki bu yılları basitçe “yetişkinliğe geçiş” olarak adlandırmak artık doğru değildir. Üstelik 30-40 yıl önce ergenlik ile yetişkinlik arasında bir iki yıl süren bu yıllar günümüzde on yıl, hatta daha da uzun sürmektedir.

Sonuçta, beliren yetişkinlik gerçekten bir geçiş dönemidir; ancak, yaşamın diğer dönemleri ne kadar geçiş dönemi ise, beliren yetişkinlik de en fazla o dönemler kadar geçiş dönemidir. Aynı zamanda, sadece bir geçiş dönemi değildir ve yaşamın farklı ve özel bir dönemidir.

2.6.4. Beliren Yetişkinlik Neden “Gençlik (Youth)” Değildir?

Onlu yaşların sonu ile yirmili yaşların ortaları için söylenebilecek terimlerden biri de, sosyal bilimlerde belki de en çok kullanılan Kenneth Keniston’ un “gençlik” terimidir. Gençlik teriminin bu dönemi tanımlamada uygun bir terim olmaması için birçok neden vardır (Arnett, 2000; 2004).

Birincisi; Keniston’ un bu terimi ortaya attığı zaman dilimi, Amerika-Vietnam savaşının yaşandığı ve hem Amerika’ da hem de Avrupa’ da, başta savaş olmak üzere pek çok nedenden protestoların ve “gençlik hareketlerinin” olduğu bir dönemdir (Arnett, 2000; 2004). Keniston’ un gençliği “kendisi ve toplum arasındaki gerilim” ve “toplumsallaşmanın reddi” olarak tanımlaması, gençliğin her zaman geçerli olan özelliklerini değil de, o zamanki tarihsel durumu yansıtmaktadır. Bu yüzden bu tanım doğru bir tanım değildir (Arnett, 2004).

Gençlik terimi 18-25 yaş arasını tanımlamak için başka yönlerden de sorunludur. “Gençlik” terimi İngilizce’ de uzun bir tarihe sahiptir. Önce çocuklar için, sonra da ergenler için kullanılmıştır. Ayrıca bir çok sosyal bilimci, popüler olarak gençlik terimini aynı anda hem ergenlik, hem de ergenlik sonrası birkaç yıl için kullanmışlardır (Arnett, 2004). Keniston’ un ortaya attığı “gençlik” teriminin belirsiz ve kafa karıştırıcı olması gibi özellikleri, neden bu terimin hiçbir zaman geniş kabul görmediğini açıklamaktadır.

Sonuçta, geçmişte kullanılmış olan terimlerin hiçbirisi, onlu yaşların sonu ile yirmili yaşlardaki gençlere ne olduğunu açıklamak için uygun değildir. Bu yaş aralığı için yeni bir kavrama ve yeni bir terime gereksinim vardır. Beliren yetişkinlik terimi bu yaş aralığını daha iyi anlatmakta ve tanımlamaktadır ve daha yoğun bir çalışma alanı oluşturmaktadır.

Buraya kadar olan bölüm de, yetişkinliğin anlamından, yetişkinlik ölçütlerinden, beliren yetişkinliğin doğuşundan, beliren yetişkinlik döneminin yaşanmasında kültürel bağlamın öneminden, beliren yetişkinlerin özelliklerinden ve bu dönemi ve beliren yetişkinlik kavramını diğer dönem ve kavramlardan ayıran temel özelliklerden söz edilmiştir. Tüm görgül kanıtlar ve kuramsal açıklamalar bu dönemin varlığı yönündedir ve bu dönem ortalama 18-25 yaş arasında yaşanmaktadır. Bu yüzden Türkiye’de 18-25 yaş döneminin çeşitli demografik özelliklerinden söz etmekte yarar vardır. Ayrıca, beliren yetişkinlik eğitimi tamamlama, evlenme, anababa olma gibi özelliklerde son yarım yüzyılda gerçekleşen değişikliklerden dolayı ortaya çıkan bir dönemdir. Bu yüzden, Türkiye’ de bu gibi özelliklerin son yarım yüzyılda değişip değişmediğini incelemekte yarar vardır.

3. TÜRKİYE' DE 18- 25 YAŞ DÖNEMİ

Türkiye' de henüz beliren yetişkinlik konusuna ilişkin herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Ancak, Avrupa ve Amerika' daki toplumsal ve demografik değişimlere benzer değişimler, son 20 yılda Türkiye' de de yaşanmıştır. Bu noktada, çeşitli veriler dikkate alınarak Türkiye' de beliren yetişkinliği sorgulamak gerekmektedir.

Türkiye için beliren yetişkinlik yeni bir kavramdır ve bu konuda Türkiye' de henüz bir çalışma alanı oluşmamıştır. Bu yüzden, Türkiye' de bireylerin demografik özelliklerini, ortalama evlenme yaşlarını, eğitimi tamamlama yaşlarını ve iş yaşantılarını incelemek gerekmektedir. Bu bölümde Türkiye' de ilk nüfus sayımından bugüne kadar olan nüfus artışından, en son nüfus sayımından elde edilen bulgular ışığında 18-25 yaş dönemi bireylerin demografik ve sosyo-ekonomik özelliklerinden söz edilerek; kuramsal ve görgül bir değerlendirme ile Türkiye' de beliren yetişkinlik döneminin olup olmadığı sorgulanmaktadır.

3.1. Demografik, Toplumsal ve Kültürel Özellikler

Toplumsal ve kültürel açıdan çeşitlilik içeren bir yapıya sahip olan Türkiye' de 'modern' ve 'geleneksel' yaşam biçimleri toplumda bir arada yer almaktadır. Büyük kentlerde alanlarda yaşayanların hayata bakışları, Batı ülkeleriyle benzerlik gösterir. Buna karşın, Büyük kentlerin varoşlarında, ülkenin kırsal kesiminde yaşayanlar görece olarak daha tutucu ve geleneksel bir bakışa sahiptirler. Aile bağları halen güçlüdür ve toplumsal değerlerin, tutumların, istek ve hedeflerin oluşması üzerinde etkilidir. Yasalarda cinsiyet eşitliği anlamında önemli maddeler bulunmasına karşın, toplumsal hayata bir çok yönden egemen olan ataerkil ideolojidir (2003 TNSA, 2004).

Türkiye' nin demografik yapısını ortaya koymak, kırsal ve kentsel bölgelerde ve sanayileşmiş ya da sanayileşmemiş bölgelerde yaşayan bireylerin sayısını saptamak açısından 1920' lerden itibaren Türkiye' nin nüfus yapısından ve değişikliklerden söz etmekte yarar vardır. Cumhuriyet'in kuruluşundan dört yıl sonra, 1927 yılında, yapılan ilk nüfus sayımında Türkiye'nin nüfusu 13.6 milyon olarak saptanmıştır. 22 Ekim 2000 tarihinde gerçekleştirilen en sonuncu ve on dördüncü genel nüfus sayımında Türkiye nüfusu 67.4 milyon olarak saptanmıştır (DİE, 2003). Günümüzde Türkiye nüfusu yaklaşık 71 milyon olarak tahmin edilmektedir (Population Reference Bureau, 2004). 1985 yılından sonra nüfus artış hızı küçük bir düşme eğilimine girmiştir. Türkiye' nin yıllık nüfus artış hızı, 1980-1985 döneminde % 2.49, 1985-1990 döneminde % 2.17 iken, 1990-2000 döneminde bu hız % 1.83' e

düşmüştür. Sonuç olarak, Türkiye nüfusu yaklaşık son 75 yılda beş kat artmıştır ve bunların yaklaşık 1/6' sı 18-25 yaş dönemindedir. 2000 yılı nüfus sayımında elde edilen veriler üzerinde yapılan analize göre, Türkiye' de 2000 yılında yaklaşık 7 milyonu kadın, 6.7 milyonu erkek olmak üzere toplam 13.7 milyon birey, 18-25 yaş arasındadır. Bunların 8.4 milyonu şehir merkezlerinde ya da kentlerde yaşamaktadırlar ve kentlerde yaşayanların 4.4 milyonu erkek, 4 milyonu kadındır. Devlet İstatistik Enstitü'sünün (DİE) tahminlerine göre, Türkiye nüfusunun 2010 yılında 76 milyona ve 2025 yılında da 88 milyona ulaşması beklenmektedir. Toplam nüfusun yaklaşık 21. yüzyıl ortasında 95 ve 98 milyon arasında olacağı öngörülmektedir (DİE, 1995).

Yakın geçmişteki yüksek doğurganlık ve hızlı nüfus artışının sonucu olarak Türkiye genç bir nüfusa sahiptir. 2000 yılı Nüfus Sayımı sonuçlarına göre nüfusun üçte biri 15 yaş ve altındayken, 65 yaş ve üzeri nüfusun payı yaklaşık olarak yüzde 6'dır. Buna karşın, günümüzün mevcut demografik etmenleri nüfusun yaş yapısını yeni biçimlere doğru değiştirmektedir. Öncelikle son 20-30 yılda özellikle doğurganlık hızlarında önemli azalmalar meydana gelmiştir. 1970'lerin başında kadın başına 5 çocuk düzeyinde olan toplam doğurganlık hızı 1990'lı yılların sonunda neredeyse yarıya inerek 2.6 çocuğa düşmüştür.

Sonuç olarak Türkiye'de 1940 ile 1960 yılları arasında genel olarak 20 olan nüfusun ortanca yaşı, 1970 yılından sonra sürekli bir artış göstererek 2000 yılında erkekler için 24'e ve kadınlar için 25'e ulaşmıştır. Yaş gruplarına göre artış hızlarında önemli değişimler meydana gelmiştir. Genç yaş gruplarındaki nüfus artış hızı son yıllarda azalırken, ileri yaş gruplarının nüfusu Türkiye ortalamasından daha hızlı artmıştır. Genç nüfusun büyüklüğü neredeyse aynı kalırken, 15-64 ve 65+ yaş gruplarındaki nüfus büyüklüğündeki artışın gelecek yıllarda da devam edeceği beklenmektedir (DİE, 2003)

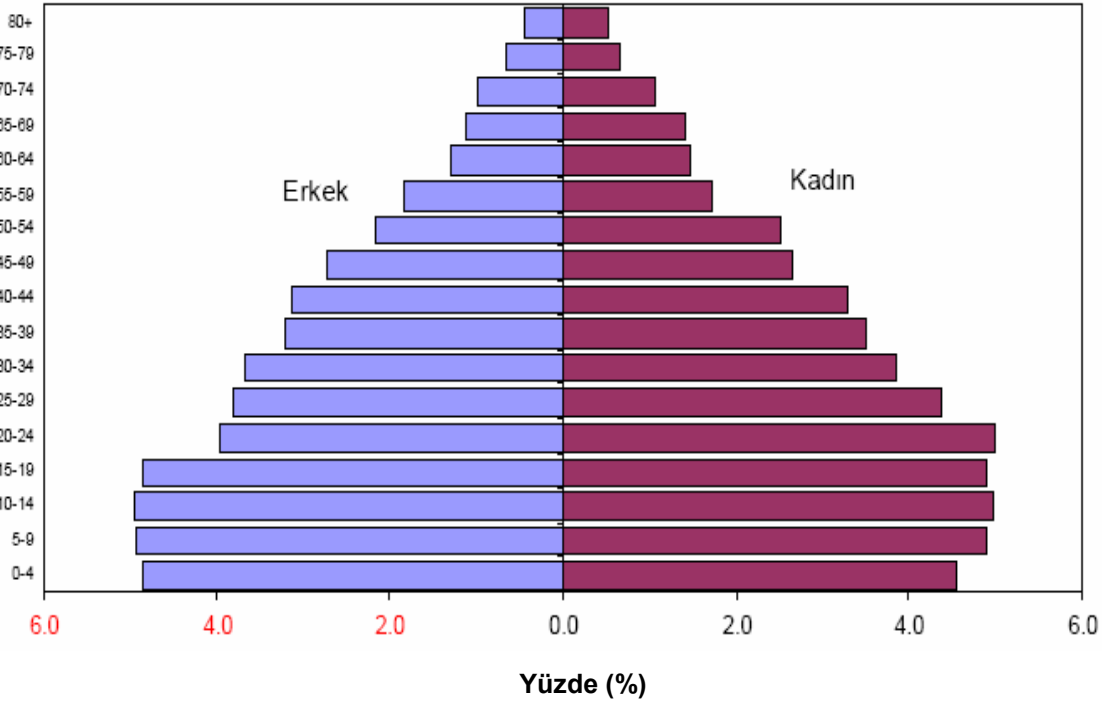
Türkiye, özellikle 1950'lerden sonra hızlı bir kentleşme sürecine girmiştir. 1950'de kentlerde yaşayan nüfusun payı yüzde 25 iken, 2000 yılında yüzde 65'e yükselmiştir. Kentleşme hızı 1990-2000 döneminde binde 33 dolayında gerçekleşmiştir. 2000 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre, Türkiye'de il ve ilçe merkezlerinin toplam nüfusu 44.109.336, bucak ve köylerin nüfusu ise 23.735.567 olarak açıklanmıştır. Buna göre, Türkiye'nin 1990-2000 dönemindeki il ve ilçe merkezlerinin yıllık nüfus artış hızı binde 27.0, bucak ve köylerin yıllık nüfus artış hızı binde 3.9 olarak gerçekleşmiştir (DİE, 2000). Görüldüğü gibi, kentte yaşayan

bireylerin sayısı hızla artmaktadır. Bu veriler, beliren yetişkinliğin gelişmiş bölgelerde yaşanan bir dönem olması açısından önemlidir.

Türkiye’de 18 yaşın altındaki çocukların % 92’si anne ve babası ile birlikte yaşamaktadır. Anne ve babası ile birlikte yaşayan çocukların oranı artan yaşla birlikte azalmaktadır. Beliren yetişkinlik anababanın yanından ayrılmayla başlayan bir yaşam dönemidir (Arnett, 2000; 2001; 2004). Bu bulgu önemlidir. Çünkü, Türkiye’de 18 yaşından sonra anababanın yanından ayrılma ya da taşınma oranı artmaktadır.

Şekil 1. Yaş Gruplarına Göre Nüfus Piramidi

Yaş Grupları

Kaynak: DİE, 2003.

2003 yılında toplam nüfus içinde % 8.4' ü erkek, % 10.6' sı kadın olmak üzere, toplam 9.5' i 20-24 yaş arasındadır. Tüm nüfus içinde 3,9 milyon erkek, 5,1 milyon kadın olmak üzere 9 milyon birey 20-24 yaş arasındadır (2003-TNSA, 2004).

1. 2. İşle İlgili Veriler

Ekonomik özellikler açısından bakıldığında; Türkiye’ de 12 ve daha yukarı yaştaki nüfus içinde işgücüne katılma oranı % 55 olup, cinsiyete göre önemli farklılık göstermektedir. İşgücüne katılma oranı erkek nüfus için % 71, kadın nüfus için % 40’

tır. Erkek nüfusun işgücüne katılma oranı köyde % 84, il merkezinde % 66 ve ilçe merkezinde ise % 59'dur. Kadınlar için bu oran, köyde % 82, il merkezlerinde % 19 ve ilçe merkezlerinde % 12'dir (DİE, 2000).

2003 TNSA'ya göre (2004), Türkiye'de kadınların önemli bir bölümü (% 27), çalışmaktadır. Türkiye'de genç kadınlar arasında çalışmama durumu, daha ileri yaşlardaki kadınlara oranla daha yaygındır. Çalışma durumu ile medeni durum arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır. Halen evli olmayan kadınlar arasında çalışanların oranı, evli olanlara oranla çok daha yüksektir. Çocuk sahibi olmanın çalışma üzerinde önemli bir etkisi bulunmaktadır. Çocuğu olmayan kadınlar arasında çalışanların oranı, çocuğu olanlara göre daha yüksektir. Ayrıca, eğitim düzeyi yüksek kadınlar arasında çalışma oranı daha yüksektir (% 38).

2000 yılı nüfus sayımında, nüfus ve işgücü piramidine göre 20-24 yaş arası erkeklerin 3.5 milyonu, kadınların ise 3.3 milyonu işgücüne katılmaktadırlar ve köyde yaşayan bu yaş grubundaki bireylerin % 65'i, şehirde yaşayanların % 26'si işgücüne katılmaktadırlar. Yani, 20-24 yaş grubunda olup köyde yaşayanlar, şehirde yaşayanlara oranla işgücüne daha fazla katılmaktadırlar. Ayrıca, şehirde bu yaş grubunda işsizlik daha yaygın bir olgudur. Bunun en önemli nedenleri, şehirde yaşayanların eğitim yaşantısının devam ediyor olması, işsiz olması ya da henüz kalıcı bir işte çalışmıyor olmasıdır (Karataş, 1996). Buna göre, 20-24 yaş grubunda olup şehirde yaşayanlar, henüz tam zamanlı ve kalıcı bir işte çalışmamaktadırlar. Bu, önemli bir bulgudur. Çünkü, beliren yetişkinlik döneminin yaşanmasının bir nedeni de kalıcı ve tam zamanlı bir işte çalışmaya başlama yaşının yirmili yaşların sonuna doğru kayma göstermesidir (Arnett, 2000; 2004). Tüm bu veriler, Türkiye'de kalıcı bir işte çalışmaya başlama yaşının ileri doğru kaydığını göstermektedir.

1. 3. Eğitimle İlgili Veriler

Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana elde edilen en büyük başarılarından biri, okuryazarlıkta ve eğitimde sağlanan gelişmelerdir. Türkiye'de 1935'te kadınların % 10'u, erkeklerin % 29'u okur yazar iken, 2000 Nüfus Sayımı sonuçlarına göre 6 yaş ve üzeri nüfus için okur yazarlık oranı kadınlarda % 81 ve erkeklerde %94 olmuştur (DİE, 2003). Okullaşmada da önemli gelişmeler sağlanmıştır. İlkokulda brüt okullaşma oranı, erkeklerde % 100, kadınlarda % 93 olmak üzere, toplamda % 96'dır (DİE, 2004). 2000 Yılı Nüfus Sayımı sonuçlarına göre, 18-29 yaş grubundaki

bireylerin % 2'si okuma yazma bilmemektedir. 18-29 yaş grubunun büyük bir oranı ilköğretim mezunu, yine önemli bir oran ise lise mezunudur. Erkeklerin % 1'i okuma yazma bilmemekte, % 32'si ilkokul mezunu, % 42'si ortaokul ve daha üst bir eğitim kurumu mezunu, kadınların 10.2'sinin eğitimi yoktur, % 51'i ilkokul mezunu, % 27'si ortaokul ve üst bir eğitim kurumu mezunudur.

98 TNSA' ya göre, okula devam etme oranı 15 yaşından sonra düşmektedir. 16-20 yaşında olanların 1/4' ü okula devam etmekte, 21-24 yaşlarında ise bu oran 1/10' a düşmektedir. Tüm yaş gruplarında, kırsal kesimde yaşayan çocuklar ve kız çocuklar, kentsel bölge çocuklarına ve erkeklere göre daha düşük oranda okula devam etmektedir. Yaş yükseldikçe erkeklerin okula devam etme oranı kızlardan daha yüksektir. 21-24 yaş arası erkeklerde okula devam etme, kentte yaşayan 21-24 yaş grubu içinde % 18.1, kırdada % 7.5, toplamda % 11.5' tir. Kızlarda ise bu yaş aralığında okula devam etme oranı kentte % 11.5, kırdada % 3.0, toplamda ise % 8.9 dur. Türkiye' de bu yaş grubundakilerin okula devam etme oranları ise, kentte % 14.5, kırdada % 5.1' dir. Toplam olarak, bu yaştakilerin % 11.5' i eğitime devam etmektedir.

Aradan beş yıllık bir zaman dilimi geçtikten sonra yapılan 2003 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (2003 TNSA)' na göre, Türkiye'de nüfusun çoğunluğu eğitime devam etmektedir. Eğitim alanlar arasında hem erkeklerin hem de kadınların üçte biri en az ilköğretimin ikinci kademesini tamamlamıştır. En az lise mezunu olan nüfusun oranı erkeklerde % 23, kadınlarda % 14'tür. Daha genç kuşaklar için hesaplanan göstergeler, gerek erkeklerde, gerekse kadınlarda eğitime devam etmenin zaman içinde sürekli arttığını göstermektedir. 2003 TNSA' ya göre, Türkiye'de kadınların beşte biri, eğitimi olmayan ya da ilköğretimi tamamlamamış kadınlardır; ancak kadınların önemli bir bölümü (% 17) en az lise mezunudur. Araştırma sonuçları kadınların eğitim düzeylerinde ve eğitime devam etme oranlarında önemli bir gelişme olduğunu göstermektedir.

Türkiye'de son yıllarda eğitime devam eden bireylerin sayısının artması ve eğitimin yaygınlaşmasına bağlı olarak, daha ileri yaşlarda olan kadınlar, genç kadınlara göre daha az eğitimlidirler. 45-49 yaş grubundaki kadınların üçte biri, herhangi bir eğitim düzeyini tamamlamamıştır; ancak bu oran, 20-24 ve 25-29 yaş gruplarında yüzde 14'e düşmektedir. 25-29 yaş grubundaki kadınların yüzde 25 gibi yüksek bir oranı, en az lise eğitimini tamamlamıştır. Türkiye'de kentlerde yaşayan kadınların da kırsal alanlarda yaşayan kadınlara göre daha eğitilmiş olduğu

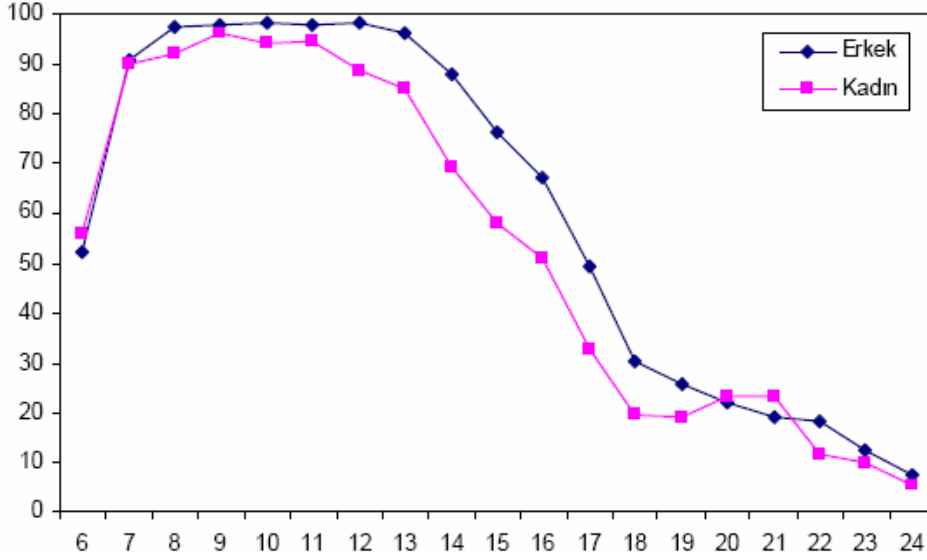
görülmektedir. Kırsal yerleşim yerlerinde yaşayan kadınların yüzde 31'i herhangi bir eğitim düzeyini tamamlamamış iken, bu oran kentlerde yaşayan kadınlar arasında yüzde 18'e inmektedir. Kentlerde yaşayan kadınların yüzde 22'si en az lise mezunudur; ancak kırsal alanlarda yaşayan kadınlar arasında bu oran sadece yüzde 5'tir. Ortanca eğitim süresi, Türkiye genelinde 4.6 yıldır. İstanbul ve Batı Anadolu'da yaşayan kadınların beşte birinden fazlası, en az lise mezunudur. TNSA 2003 bulguları, TNSA-1993 bulguları ile karşılaştırıldığında, günümüzde kadınların eğitime devam etme oranlarında artış olduğu anlaşılmaktadır. En az ilköğretim ikinci basamağı tamamlayan kadınların oranı, 1993'te yüzde 15 iken, 2003'te yüzde 24'e çıkmıştır; bu yüzde 60 dolayında bir görece artışa işaret etmektedir. Diğer taraftan aynı dönem içinde, ilköğretim birinci basamağı tamamlamamış olan kadınların oranı, yüzde 34'ten yüzde 22'ye gerilemiştir.

1970' lerde tüm nüfusta yükseköğretime devam etme oranı % 5 iken, 1995' te % 16' ya yükselmiştir. Yine 1970' lerde tüm nüfusta ortaöğretime devam etme oranı % 35 iken, 1995' te % 61' e yükselmiştir (Özbay, 2001).

Türkiye'de 6 yaşında başlanan ilköğretim 8 yıldır. Temel eğitim olan 8 yıllık eğitim (birinci kademe 5 yıl, ikinci kademe 3 yıl) zorunludur. Üç yıllık ek bir süreyi gerektiren lise eğitimi ise, zorunlu değildir. 2003 TNSA' ya göre, genel olarak erkeklerin yaklaşık yüzde 77'si, kadınların ise yüzde 61'i ilköğretimin birinci basamağını oluşturan 5 yıllık eğitimi tamamlamıştır. Eğitimi olan nüfus temel alındığında, erkek ve kadınların üçte birinden fazlasının en azından ilköğretimin ikinci basamağını tamamladığı görülmektedir. Eğitim düzeylerinin birbirini izleyen kuşaklar için ayrı ayrı incelenmesi, hem erkeklerde hem de kadınlarda zaman içinde eğitime katılımın önemli oranda arttığını ortaya koymaktadır. Örneğin, 20-24 yaş grubunda yer alan erkekler için 9 yıl olan ortanca eğitim süresi, 40-44 yaş grubunda yer alan erkekler için sadece 4.9 yıldır. Bu bulgu, kadınların eğitime katılımında önemli ilerlemeler sağladıkları anlamına gelmektedir. Bu gelişmelerin sonucunda, eğitime katılımdaki erkek ve kadın farklılıkları özellikle genç kuşaklarda azalmıştır. Kentsel alanlarda yaşayanların kırsal alanlarda yaşayanlara göre hem eğitime katılımları yüksek, hem de eğitime devam etme süreleri uzundur. Ayrıca, kırsal alanlarda eğitime katılımda cinsiyete göre farklılıklar daha az belirgindir (2003-TNSA, 2004). 06-24 yaş arası cinsiyetler açısından eğitime devam etme oranları Şekil 2' de sunulmaktadır.

Şekil 2. Yaşa Göre Her İki Cinsiyet İçin Eğitime Devam Etme Oranı Çizgi Grafiği

Okula Devam Etme Oranı (%)

Yaş

Kaynak: 2003-TNSA, 2004.

TNSA-2003' e göre, genel olarak, 15 yaşın altındaki kız ve erkek çocukların çoğunluğu okula devam etmektedir. Ancak, erkek çocuklar arasında okula devam etme oranları kız çocuklarına göre yüksektir. Cinsiyetler arasındaki eğitim farklılığı yaş ile birlikte artmakta ve özellikle ilköğretimin birinci basamağı sonrasında (11-24 yaş grubunda) farklılık daha da büyümektedir. İlköğretim çağı nüfusu için okullaşma oranı yüzde 89'dur. Kentsel alanlarda kırsal alanlara göre daha yüksektir (sırası ile % 97 ve % 95). Lise düzeyinde ise, okullaşma oranı % 50'dir. Lise düzeyindeki okullaşma oranları bölgesel olarak ilköğretim düzeyine göre daha belirgindir. Örneğin, Güneydoğu Anadolu'da % 26 olan okullaşma oranı, Batı Anadolu'da % 70 seviyesine ulaşmaktadır. 1-7. sınıflarda eğitimi bırakma oranlarının da oldukça düşük olduğu gözlenmektedir. Sekizinci sınıfta ise eğitimi bırakma oranı yüzde 20'ye yükselmektedir. Sekizinci sınıfta eğitimi bırakma oranının yüksek olması, bu sınıf ile birlikte zorunlu olan ilköğretimin tamamlanması, ve bu çocuklar için ilköğretim eğitimi ötesine geçmenin çeşitli nedenlerle olanaklı olmaması ile ilişkili görülebilir. Eğitimi bırakma oranlarında yerleşim yerine göre önemli farklılıklar bulunmaktadır. Örneğin, sekizinci sınıftaki eğitimi bırakma oranları kırsal alanlardaki çocuklar arasında kentsel alanlardakilere göre iki kattan fazladır (2003-TNSA, 2004).

Bu veriler, 15-16 yaşına kadar kentte ve kırdaki eğitime devam etme oranlarının birbirine yakın olduğunu; yaş ilerledikçe kentte yaşayanların okula devam etme

oranının kırsal alanlarda yaşayanlara göre daha yüksek olduğunu; hem kentte hem de kırsal alanda eğitime devam eden erkeklerin oranının kızlardan daha yüksek olduğunu ve kentte yaşayanların 18 yaşından sonra da eğitime devam ettiklerini göstermektedir. Yani, kentlerde yaşayanlar, ortalama yirmili yaşların ortalarına kadar eğitime devam etmektedir ve yetişkin rolleri ertelenmektedir. Beliren yetişkinlik döneminin yaşanmasının bir nedeni de, eğitimi tamamlama yaşının yirmili yaşların ortalarına doğru kayma göstermesidir (Arnett, 2000; 2004). Yukarıdaki veriler, son yıllarda Türkiye’de kentsel kültürde ya da sanayileşmiş bölgelerde eğitimi tamamlama yaşının yirmili yaşların ortalarına doğru kaydığını göstermektedir.

1. 4. Ortalama Evlenme ve Anababa Olma Yaşıyla İlgili Veriler

2000 Yılı Nüfus Sayımı karşılaştırmalı sonuçlarına göre, 20-24 yaş grubundaki bireylerin 3.6 milyon erkek ve 2.0 milyon kadın olmak üzere 5.6 milyonu hiç evlenmemiştir. 20-24 yaş grubu erkeklerin 700 bini, 25-29 yaş erkeklerin yaklaşık 2 milyonu evlidir. Kadınların ise 1.7 milyonu evli, 25-29 yaş grubundakilerin ise 2.3 milyonu evlidir. Geriye kalanları ise, evlenip boşanmış bireyler, eşi ölenler ve bilinmeyenler oluşturmaktadır. 2003 TNSA’ ya göre, hiç evlenmemiş kadınların yüzdesi ilerleyen yaşla birlikte hızla düşmektedir; 20 yaşından küçüklerde % 88 olan evlenmemiş kadın yüzdesi, 20’li yaşların sonlarında % 20’lere kadar düşmektedir. 30 yaşın üzerindeki kadınlarda her 10 kadının 1’inden daha azı hiç evlenmemiştir ve 45-49 yaş grubunda doğurganlık çağlarının sonuna yaklaşan kadınlar arasında hiç evlenmişlerin oranı % 2’den daha azdır. Halen evli olan kadınların yüzdesinde son beş yılda küçük bir azalma yaşanmış, bu oran TNSA-1998’de % 69 iken, TNSA-2003’te % 67’ye düşmüştür. Bu eğilim esas olarak genç yaş gruplarında evliliklerin ertelenmesinden kaynaklanıyor gibi görünmektedir. Hiç evlenmemiş kadınların oranı 45-49 yaş grubundaki kadınlar hariç tüm yaş gruplarında artmıştır. Özellikle 20-24 (% 11 oranında) ve 25-29 (% 7 oranında) yaş gruplarında hiç evlenmemiş kadınların oranındaki artış dikkat çekicidir (2003-TNSA, 2004).

Türkiye’de evlilik toplum tarafından önem verilen bir kurumdur. Evliliklerin genellikle resmi nikahla yapılmasına karşın, dini nikahlar da evlenmeler arasında önemli yer tutmakla birlikte, Türkiye’de en yaygın evlenme şekli, hem dini hem de resmi nikah yapmak şeklindedir. Türkiye’de evliliğin yaygınlığı, hiç evlenmemiş olanların düşük oranlarına bakıldığında görülebilmektedir. 2000 Genel Nüfus

Sayımının sonuçlarına göre, 45-49 yaş grubunda kadınların sadece yüzde 2'si erkeklerinse yüzde 3'ü hiç evlenmemiştir.

2000 Yılı Nüfus Sayımı ve 2003-TNSA gibi iki önemli çalışmada göze çarpan iki önemli bulgu, erkeklerde evlenme yaşının 25 yaşından sonra yükselmesi ve aniden üç katlamasıdır. Diğeri ise, 20-24 yaş arasında kadınların evlenme oranının, erkeklerin evlenme oranının yaklaşık 2.5 katı olmasıdır. Bilindiği gibi, beliren yetişkinlik, evlilik yaşının yükselmesiyle ortaya çıkan bir gelişim dönemidir ve evlenmeyle, kalıcı bir işte çalışmaya başlamayla, eğitimi tamamlamayla ve anababa olmayla birlikte sona eren bir gelişim dönemidir. Ayrıca, ortalama olarak 18-25 yaş arasını kapsamaktadır (Arnett, 2000; 2004). Yukarıdaki verilere göre, 25 yaş erkeklerde evlenme yaşı için bir ortalama alt sınırdır ve 25 yaştan sonra erkeklerde evlenme oranı aniden yükselmektedir.

Tablo 1. Ortalama İlk Evlenme Yaşı

Yaş	İlk evliliklerini belirtilen tam yaşlarda yapan kadınların yüzdeleri:					Hiç evlenmemiş olanların yüzdesi	Kadın Sayısı	Ortanca ilk evlenme yaşı
	15	18	20	22	25			
15-19	1.4	NA	NA	NA	NA	88.1	1,720	a
20-24	2.2	18.4	33.1	NA	NA	50.2	1,558	a
25-29	3.6	23.1	40.4	58.5	73.3	20.0	1,397	21.0
30-34	4.4	27.3	46.4	64.1	80.8	8.2	1,202	20.4
35-39	5.7	28.7	50.6	66.3	82.0	4.1	1,081	20.0
40-44	8.3	37.4	58.3	73.3	86.2	3.0	885	19.2
45-49	8.3	34.7	58.0	76.4	88.5	1.5	733	19.2
20-49	5.0	27.0	46.0	-	-	17.6	9,514	20.5
25-49	5.7	29.5	49.6	66.7	81.3	8.4	7,413	20.0

NA = Uygun değil
* x-x+4 yaş grubundaki cevaplayıcıların yüzde 50'sinden daha azı ilk evliliğini x yaşında yaptığından ortanca hesaplanmamıştır

Kaynak: 2003-TNSA, 2004.

2003 TNSA' na göre, Türkiye'de evlilik hem evliliğin ülke genelinde yaygın olması hem de doğumların neredeyse tamamının evlilik içerisinde gerçekleşmesi nedeniyle demografik açıdan oldukça önemlidir. İlk evlenme yaşının yüksek olduğu toplumlar, erken çocuk sahibi olan toplumlardır. Bu, toplumca istenen bir özelliktir. Türkiye'de azımsanmayacak oranda kadın, 15-19 ve 20-24 yaşlarına geldiklerinde henüz evlenmemişlerdir. Türkiye' de 20 yaşından küçük olanlarda evlenmeyenlerin oranı % 85' tir. Ancak, yirmili yaşların başında bu oran yarı yarıya azalarak % 39' a düşmektedir. İlk evlenme yaşı Türkiye' de önemli bir demografik göstergedir. 1998 ve 2003 TNSA' na göre, Türkiye' de ilk evlenme yaşı son 20 yılda büyük oranda

yükselmiştir. 1997’ de 25-49 yaş arasındaki ortalama ilk evlilik yaşı 19.5, 45-49 yaş arasında olanlarda 18.4, 25-29 yaşında olan bireylerde ise 20.4’ tür. TNSA-2003 sonuçları yaş kuşakları arasında ortanca evlilik yaşında artış olduğunu ortaya koymaktadır. Örneğin, 45-49 yaş grubundaki kadınların yüzde 58’i 20 yaşına kadar evlenmişken, 25-29 yaş grubundaki kadınların sadece yüzde 40’ı 20 yaşına kadar evlenmiştir. Ortanca evlilik yaşı 45-49 yaş grubu için 19.2 iken, 25-29 yaş grubunda 21’e yükselmektedir. Görüldüğü gibi, beş yıllık bir zaman diliminde bile 25-29 yaş grubundaki bireyler için ilk evlenme yaşı 0,6 ve 45-49 yaş grubundaki bireyler için 0,8 oranında artmıştır. 25-49 yaş grubundaki kentsel ve kırsal yerleşim yerlerinde yaşayan kadınlarda gözlenen ortanca ilk evlilik yaşı, kentsel yerleşimde yaşayan kadının kırsal yerleşimde yaşayan kadından biraz daha geç evlendiğini göstermektedir (sırasıyla % 20.3 ve % 19.4). Bu örüntü tüm yaş gruplarında gözlenmektedir. Bulgular aynı zamanda eğitim düzeyine göre ilk evlenme yaşında gözle görülür farklılaşmaları da göstermektedir. 2003 TNSA’ ya göre, 25-49 yaşlar arasındaki kadınlar içinde hiç eğitimi olmayan kadınlarla en az lise mezunu kadınlar arasında ilk evlenme yaşında yedi yıllık bir fark bulunmaktadır. Türkiye’ de ilk evlilik yaşının yükselmesinin en iyi göstergesi şudur; çalışmanın yapıldığı tarihte yani 1997 yılında 45-49 yaş arasında olanlarda 15 yaşında evlenmiş kadınların oranı % 12 iken, 20-24 yaş arasında olanlar arasında sadece % 4’ tür. Evlilik yaşı ileri doğru kaymaktadır. Ayrıca, çalışmanın yapıldığı 1998 yılında 45-49 yaş aralığında olan kadınların % 66’ sı 20 yaşından önce evlenmişken, 25-29 yaş arasında olanların sadece % 46’ sı 20 yaşından önce evlenmiştir. Bu değişiklikler 15 yıl gibi kısa bir sürede gerçekleşmiştir.

Tablo 2. Yerleşim Yerine Göre Ortalama Evlenme Yaşı

Temel özellikler	Yaş				
	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49
Yerleşim yeri					
Kent	21.3	20.5	20.3	19.4	19.7
Kır	20.4	20.1	19.5	18.8	18.5

Kaynak: 2003-TNSA, 2004.

2003 TNSA' ya göre, Türkiye genelinde genç yaş gruplarında yer alan kadınların ortanca ilk evlenme yaşları yaşlı yaş gruplarında yer alan kadınlarla karşılaştırıldığında daha yüksektir. Örneğin, İstanbul, Batı Marmara ve Doğu Karadeniz bölgelerinde 25-29 yaş grubundaki kadınların yarısı 23 yaşından sonra, yani aynı bölgelerdeki 35 yaş üzeri kadınlardan 3 veya 4 yıl daha sonra evlenmişlerdir. Ortalama evlilik yaşı ile eğitim düzeyi arasında doğru orantı vardır. Özellikle, eğitim düzeyi en az lise olan kadınlar ile diğer kadınlar arasındaki farklılıklar belirgindir. En az lise mezunu olan kadınlarda ortalama evlilik yaşı olan 24.8, eğitimi olmayan kadınların ortalama evlilik yaşından yaklaşık 7 yıl daha yüksektir (2003-TNSA, 2004). Evlilik yaşının ileriye doğru kaymasının bir diğer göstergesi, 1997 yılında 15-19 yaş arasında olan kadınların % 84.5' i, 20-24 yaş arasında olanların % 39.3' ü ve 25-29 yaş aralığında olanların % 12.9' u evlenmemiş olmasıdır.

Erkeklerde de durum aynıdır. Evlenme yaşı ileriye doğru kaymıştır. Ortalama evlilik yaşı kadınlar için 19.5 iken, erkeklerde 24 olarak bulunmuştur (TNSA, 1998). 20 yaşına kadar evlenen erkeklerin oranı sadece % 20' dir. Çalışmanın yapıldığı tarihte ileri yaşta olanlarla genç yaşta olanların evlilik yaşları arasında birkaç yıl fark vardır ve ileri yaşta olanlar daha erken evlenmişlerdir. Yirmili yaşların başındaki erkeklerin %15' i, yirmili yaşların ortalarındakilerin % 30' u, yirmili yaşların sonundakilerin ise % 85' i evlidir. Bu bilgilere göre Türkiye' de erkekler için ortalama evlilik yaşı 27' dir. Ayrıca, kentte yaşayan kadınlar kırdaki kadınlara göre daha geç evlenmektedir. Yine, doğu ve batı arasında kadınların ilk evlenme yaşı batıda 1-2 yaş daha yüksek, erkeklerde ise 2-3 yıl daha yüksektir.

Tablo 3. Eğitim Durumuna Göre Ortalama İlk Evlenme Yaşı

Temel özellikler	Yaş					25-49 yaşındaki kadınlar
	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	
Eğitim						
Eğitimi yok./İlk. bitirmemiş	18.4	18.8	18.4	17.5	17.7	18.0
İlköğretim birinci kademe	19.8	19.7	19.5	18.9	19.0	19.4
İlköğretim ikinci kademe	22.1	21.7	21.4	21.4	20.7	21.7
Lise ve üzeri	a	25.2	24.4	24.5	23.5	24.8
Toplam	21.0	20.4	20.0	19.2	19.2	20.0

^a x-x+4 yaş grubundaki cevaplayıcıların yüzde 50'sinden daha azı ilk evliliğini x yaşında yaptığından ortanca hesaplanmamıştır

Kaynak: 2003-TNSA, 2004.

Evlenme yaşı eğitimle de ilgilidir. En az ortaokul mezunu olan kadınlar, eğitimi olmayan kadınlardan 6 yıl daha geç evlenmektedirler. En az ortaokul mezunu olanların ilk evlenme yaşı 23.5 bulunmuştur. Bu durum, kültürel farklılıkları yansıtmaktadır. Evlilik yaşında olan yükselme, daha çok eğitimi olan kadınlar için geçerlidir. Eğitimsiz kadınların ilk evlilik yaşında çok yüksek bir artış olmamıştır. Evlilik yaşında erkeklerde de yükselme vardır; ancak kadınlardaki kadar büyük değişimler söz konusu değildir.

Tablo 4. Eğitim Durumuna Göre Ortalama İlk Doğum Yaşı

Temel özellik	Yaş					25-49 yaşındaki kadınlar
	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	
Eğitim						
Eğitimi yok/İlk. bitirmemiş	20.4	20.3	20.6	20.2	20.2	20.1
İlköğretim birinci kademe	21.6	21.4	21.1	20.9	20.9	20.2
İlköğretim ikinci kademe	22.2	22.8	22.3	22.1	22.1	22.3
Lise mezunu ve üstü	a	26.9	25.3	24.5	24.5	a
Toplam	22.9	21.9	21.7	20.9	21.1	21.8

Not: 25 yaşına gelmemiş kadınların önemli bir bölümü henüz çocuk doğurmadıklarından halen 15-19 ve 20-24 yaşlarında olan kadınlar için ortanca hesaplanamamaktadır.

*Lise ve üzeri eğitim almış kadınlarda ortanca ilk doğum yaşının 25'ten yüksek olması nedeniyle bu gruptaki kadınlar için 25-29 ve 25-49 yaş gruplarının ortancaları hesaplanamamaktadır.

Kaynak: 2003-TNSA, 2004.

Hacettepe Üniversitesi tarafından yapılan 2003 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (2003 TNSA)' na göre, Türkiye'de kadınlar ilk kez anne olma olgusunu yirmili yaşlarda yaşamaktadır. Türkiye'deki ilk çocuğa sahip olma yaşı son yirmi yılda hızla yükselmiştir. Eğitim düzeyinin artmasıyla birlikte ilk çocuğa sahip olma yaşında hızlı bir yükseliş gözlenmektedir. Hiç eğitimi olmayan kadınlar, lise veya üzeri eğitim almış kadınlardan ortalama olarak iki yaş önce ilk çocuğa sahip olmaktadır. Diğer önemli bir değişim ise, ilk doğumda anne yaşındaki düzenli yükseliştir. Genç yaş gruplarındaki kadınların ilk çocuğa sahip olma yaşları, daha ileri yaşlardaki kadınlara oranla daha yüksektir. Örneğin, 45-49 yaş grubundaki kadınları yüzde 38'i 20 yaşından önce anne olmuş iken, 25-29 yaş grubundaki kadınların sadece yüzde 28'i 20 yaşından önce anne olmuşlardır. Ortanca ilk doğum yaşına bakıldığında, 45-49 yaş grubundaki kadınlar arasında 21 olan ortanca ilk doğum yaşının 25-29 yaş

grubundaki kadınlar arasında 23'e yükseldiği görülmektedir. Ortanca ilk doğum yaşında gözlemlenen kuşak farklılıkları, aynı dönem için, ortanca ilk evlenme yaşında da görülmektedir.

Tablo 5. Yerleşim Yerine Göre Ortalama İlk Doğum Yaşı

Temel özellik	Yaş				
	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49
Yerleşim Yeri					
Kent	23.2	22.2	22.1	21.1	21.4
Kır	22.2	21.7	21.0	20.6	20.4

Kaynak: 2003-TNSA, 2004.

Günümüzdeki bir kadın ortalama 25 yaşında bir çocuğa, 30 yaşında ise iki çocuğa sahip olmaktadır. Kırsal alanlardaki kadınlar her yaş grubunda kentsel alanlardaki aynı yaş grubundaki kadınlara göre daha fazla ve daha erken çocuk sahibi olmaktadır. Diğer taraftan, kentsel alanlardaki kadınlar arasında ilk çocuğa sahip olma yaşı, evliliklerin geciktirilmesi ve doğumlarını ertelemesi gibi etkenlerin etkisi ile daha yükselmektedir. Eğitime açısından bakıldığında, ilköğretimin ikinci basamağını tamamlamış kadınların ortalama ilk çocuğa sahip olma yaşının ilkokulun birinci basamağını tamamlamamış ve eğitimsiz kadınlara göre ortalama iki yıl daha büyük olduğu görülmektedir. Bu bulgular, anne olma yaşının yükseldiğini göstermektedir.

Sonuç olarak, 1998 TNSA, 2003 TNSA ve 2000 Yılı Genel Nüfus Sayımı gibi üç önemli çalışmadan elde edilen demografik veriler, Türkiye' de hem kentsel, hem de kırsal ortamlarda eğitimi tamamlama, evlenme, kalıcı bir işte çalışma, anababa olma ve bunlarla bağlantılı olan diğer demografik özellikler ve geçişlerin 20 yıl öncesiyle karşılaştırıldığında ortalama 3-4 yıl ileriye doğru kaydığını göstermektedir. Yani beliren yetişkinliği doğuran tarihsel değişim Türkiye'de de yaşanmış ve yaşanmakta görünmektedir. Ayrıca, kırsal ve kentsel alanlar arasında bu geçişlerin zamanlaması birbirinden oldukça farklıdır. Bu, beliren yetişkinliğin kültürel ortama dayalı bir olgu olması ve evlilik, anababa olma, eğitimi tamamlama ve kalıcı bir işte çalışmaya başlama yaşının ileriye doğru kayması gibi iki temel özelliğine uygundur.

Ancak, Türkiye'de bu dönemin varlığını araştıran bir araştırma yoktur ve Türkiye'de bu dönemin varlığının araştırılması önemli görünmektedir.

4. KURAMSAL YAPI

Günümüzde yetişkinlik konusunda çok az kuram vardır. Araştırmaların da diğer yaşam dönemlerine göre sınırlı olduğu söylenebilir. Ergenlik dönemi çeşitli boyutlar açısından incelenmiş ve pek çok kuram ortaya atılmıştır. Ergenlikten sonraki yaş düzeylerini tanımlayan işevuruk tanımlar yoktur. “Gençlik”, “olgunluk”, “yetişkinlik” gibi sözcüklerin anlamı çok belirsizdir. Bilimsel dildeki bu belirsizlik, yetişkinliğin genel bir tanımının olmamasından doğmaktadır. Yine de, bu soruna yetişkinlik kuramları bir açıklama getirmeye çalışmaktadırlar. Bazı yetişkinlik kuramları, ergenlikten yetişkinliğe kadar olan dönemi de ele almaktadır ve açıklamalar getirmektedir. Bunlardan, beliren yetişkinlikle ilgili görülen ve yetişkin gelişimini açıklayan üç kuram ele alınacaktır. Bunlar;

1. Psiko-sosyal Gelişim Kuramı- Erikson,
2. Yaşam Yapısı Kuramı- Levinson,
3. Beliren Yetişkinlik Kuramı- J. J. Arnett.

Sırayla bu kuramlardan ve beliren yetişkinlikle ilgili boyutlarından söz etmekte yarar vardır. İlk kuram doğrudan beliren yetişkinliği açıklamamakla birlikte, yetişkin gelişimi ve kimlik gelişimi gibi konularda beliren yetişkinlikle bağlantılıdır. Bu yüzden, bu kuramlar da ele alınmaktadır.

4.1. Psikososyal Gelişim Kuramı- Erikson

Onlu yaşlardan yirmili yaşlara kadar olan gelişim konusunda ilk açıklamalardan biri, Erik Erikson' a aittir. Erikson, gelişim kuramını klinik gözlemlerine dayanarak ortaya atmıştır. Bu kuram, insan gelişiminde bugüne kadar ileri sürülmüş olan en kapsamlı açıklamadır. Çünkü, tüm yaşam boyunca gelişimin bilişsel, duygusal ve toplumsal yönlerini dikkate alan, bunlar arasında bağlantılar kuran ve disiplinlerarası bir bakış açısına sahip bir kuramdır. Kuramın ana çerçevesinden söz etmekte yarar vardır.

Erikson' a göre, birey çevreyle etkileşim içerisinde yaşam boyunca gelişir. Erikson, bireyin gelişimini üç değişken arasındaki ilişki olarak görür. Bunlar biyolojik

değişkenler, toplumsal-çevresel etkiler ve ego süreci olarak belirtilen kişisel deneyimlerdir. Erikson' un kuramında temel kavramlar şunlardır;

- a. Aşamalı oluşum ilkesi: Aşamalı oluşum ilkesine göre birey önceden belirlenmiş adımlarla, belli bir tasarıma göre gelişir.
- b. Psikososyal bunalım: Temel tasarım planında, birey 8 evredeki karşıt çatışmaları çözmek zorundadır.
- c. Bölge: Organizmanın gelişim evresine uygun bedenin bir bölümünü temsil eder.
- d. Organ işlev biçimi: Gelişim evresine uygun beden bölgesinin davranışını belirtir.
- e. Toplumsal işlev örüntüsü: Gelişim evresine uygun beden bölgesinin davranış biçiminin ve kişiler arası ilişki örüntüsünün belirlenmesidir.
- f. Ego kimliği: Öznel bir deneyim ve dinamik bir gerçekliktir.
- g. Ego kimliği duygusu: Erikson, ego kimliği duygusunu kişisel aynılık ve tarihsel süreklilik duygusu diye tanımlamıştır.
- h. Sosyal kimlik: Bireyin, diğerlerinin gözünde aynılık ve süreklilik duygusunu test etmesi ve gözlemesidir.
- k. Psiko-sosyal gelişim evreleri: Erikson, Psikanalitik gelişim kuramının temel kavramlarını alarak, sekiz evreli bir gelişim kuramı oluşturmuştur. Psikanalitik gelişim kuramlarının odak noktaları, çocukluk yaşantıları ve cinselliktir. Erikson ise, gelişim kuramında toplumsal öğelerden ve yaşamın tüm dönemlerinden söz etmektedir (Arnett, 2004).

Erikson, her evreye özgü iki karşıt özellik tanımlayarak, yaşamı 8 evreye ayırmıştır. Her evrede özgül bir bunalımdan geçerek, o evreye özgü bunalım çözülmekte ve temel bir nitelik kazanılmaktadır. Her evrede iki karşıt benlik özelliğinden de bulunmaktadır. Ancak burada önemli olan, iki karşıt özelliğin ne kadar olumlu yöne doğru geliştiğidir (Shanahan, Porfeli, Mortimer ve Erickson, 2002). Psikososyal gelişim kuramına göre, bir evrede yaşanan çatışmalar, daha sonraki gelişme evrelerinde yeniden yaşanarak aşılabilmektedir.

Erikson, Freud gibi çocukluk gelişimine ağırlık vermektedir ve kuramın ilk dört evresi büyük ölçüde Freud' un çocukluk evrelerinin genişletilmiş biçimidir. Altıncı, yedinci ve sekizinci evreler ise, yetişkinlik ve yaşlılıkla ilgilidir. Bu yüzden, burada sadece beliren yetişkinlikle ilgili olan beşinci evreden söz edilmektedir. Evreler ve yaklaşık yaş dönemleri şu şekildedir;

1. Temel güvene karşı güvensizlik- bebeklik,
2. Özerkliğe karşı şüphe ve utanç- erken çocukluk,
3. Girişimciliğe karşı suçluluk duygusu- erken çocukluk,
4. Çalışkanlığa karşı aşağılık duygusu- geç çocukluk,
5. Kimlik kazanmaya karşı rol karmaşası- ergenlik,
6. Yakınlığa karşı yalıtılmışlık- genç yetişkinlik,
7. Üretkenliğe karşı durgunluk- orta ve geç yetişkinlik,
8. Bütünlüğe karşı umutsuzluk- yaşlılık.

Erikson, kuramında nadir olarak belirli yaş dilimleri üzerinde durarak açıklamalarda bulunmuştur (Arnett, 2004). Erikson' un gelişim kuramında, beliren yetişkinlik gibi özel bir dönem de bulunmamaktadır. O, daha çok ergenlik ve genç yetişkinlik dönemleri üzerine vurguda bulunmuştur ve aynı zamanda, ergenlik ve psikososyal moratoryum üzerinde durmuştur (Arnett, 2000). Erikson, ergenlikten yetişkinliğe geçiş dönemini ergenliğin uzaması olarak ele almıştır. Bu bilgilerin netleşmesi için kimlik kavramını ve kuramın beşinci evresi olan "kimlik kazanmaya karşı rol karmaşası" evresini açıklamak gerekmektedir.

Kimlik kavramı, farklı alanlarda farklı şekillerde tanımlanan kavramlardan birisidir. Ayrıca, literatürde ben, benlik, kendilik, kendilik kavramı, kişilik ve kimlik bazen eş anlamlı, bazen de farklı anlamlarda kullanılmışlardır. Kimlik kavramında ortak bir noktada buluşulamamasının nedeni, kavramın fiziksel, bilişsel ve toplumsal öğeleri içermesidir (Arnett, 2004). Kimlik, Erikson' a göre, ergenlik evresinde kazanılması gereken temel özelliktir ve grup kimliği, mesleki kimlik, ulusal kimlik, kültürel kimlik, cinsel kimlik gibi statülerin bir bileşimidir. Erikson, çalışmalarında kimlik kavramına ilişkin olarak kesin bir tanımlama yapmamıştır.

Erikson' a göre, kimlik gelişimi ne ergenlikle başlayan bir süreç, ne de ergenlikle biten bir süreçtir ve tüm yaşam boyunca gelişir ve değişir. Ergenlikte kimlikle ilgili araştırmanın yoğunlaşmasının çeşitli nedenleri vardır.

1. Fiziksel görünüşte meydana gelen değişiklikler,
2. Gelişen bilişsel kapasite,
3. İş, evlilik ve geleceğe yönelik önemli kararları alma zamanı olmasıdır.

Ergenlik döneminde ergenlerin yaşadığı kimlik bunalımı farklı şekillerde sonuçlanabilir;

1. Bir sonraki evreye olumlu geçiş sağlayan kimlik duygusunun kazanılmasıyla,
2. Psiko-sosyal moratoryumla,
3. Kimlik karmaşasıyla,
4. Ters kimlikle sonuçlanabilir.

Erikson, kimlik gelişiminin yaşamın farklı aşamalarında, bireyin kendisi ve diğerleri arasında bir denge oluşturma çabası olduğunu ve kimlik gelişiminin ergenlikte şekillenip sona ermediğini ve bunun yaşamın tümünü kapsayan bir süreç olduğunu savunmaktadır (Arnett, 2000; 2004). Bu durumda, kimlik gelişiminin ergenlikle birlikte başladığı, ancak, günümüzde ergenliğin sonunda tamamlanmadığı söylenebilir. Günümüzden 30-40 yıl önce, belki de kimlik gelişimi ergenlikle birlikte kazanılmaktaydı ve ergenlik iş, evlilik ve geleceğe yönelik önemli kararların verildiği dönemdi. Ancak, günümüzde kimlik gelişimi, yukarıda söz edilen nedenlerden dolayı (eğitim, evlilik, işe başlama gibi özelliklerin yirmili yaşların sonuna kayması) ergenlikte değil, beliren yetişkinlikte kazanılan bir özelliktir ve iş, evlilik ve geleceğe yönelik önemli kararlar bu dönemde verilmektedir (Arnett, 2000; 2001; 2004).

Erikson' un kimlikle ilgili öne sürdüğü görüşler, bugün beliren yetişkinlik döneminin araştırma ve deneme gibi özelliklerini tanımlamaktadır (Arnett, 2000; 2004). Bu özellikleri Erikson beşinci evre kapsamında ele almıştır. Erikson' un kuramında beşinci evre, erinliğin başlamasıyla birlikte bireyin toplumsal bir gereksinim olarak yaşamdaki rolünü tanımlama çabasıyla başlar ve genellikle eğitimin bitmesi, bir işe girme ve bir eş seçimiyle sonlanır. Erikson' a göre, bu evre, bireyin kimliğinin bir çok yönünün çözüme bağlandığı bir evredir. Birey, bu dönemi başarıyla atlatamazsa kimlik gelişimi psikososyal erteleme ile sonuçlanacaktır. Erikson, sanayileşmiş toplumların, bireyelerine bir süreliğine psiko-sosyal ertelemeye izin verdiğini söylemektedir (Shanahan, Porfeli, Mortimer ve Erickson, 2002). Beliren yetişkinlikle benzer olan ikinci özellik budur. Beliren yetişkinliğe benzer olarak, psiko-sosyal ertelemede birey, kimlikle ilgili deneme, araştırma, keşif ve erteleme yaşamaktadır (Arnett, 2004). Tüm bu özellikler ve geçişler günümüzde ergenlik döneminde değil, beliren yetişkinlikte yaşanmaktadır.

Erikson' un kuramı psiko-sosyal gelişimi en iyi açıklayan kuramlardan biridir ve psikoloji çevrelerinde çok büyük ilgi görmüştür. Erikson' dan farklı olarak günümüzde kimlik gelişiminin ergenlikte başladığını, ancak ergenlikte değil, beliren yetişkinlikte

önem kazanan ve odaklanılan bir özellik olduğu söylenebilir. Yetişkin gelişimini açıklayan bir diğer kuram Levinson' un kuramıdır.

4.2. Levinson' un Yaşam Yapısı Kuramı

Yetişkin gelişimiyle ilgili diğer bir kuramsal açıklama Levinson' dan gelmiştir. Levinson, orta yaştaki erkekleri inceleyerek kuramını oluşturmuştur (Arnett, 2000). Levinson' a göre yetişkin gelişimi psikoloji için anlamlı bir sorundur. Levinson' un yetişkin gelişimi kuramı şu kavramları içermektedir;

- a) Yetişkin gelişimi alanına temel bir çerçeve sağlayan “yaşam akışı” ve “yaşam döngüsü” kavramları,
- b) Kişiliğin ve dış dünyanın bir çok yönünü içeren ve bunlardan farklı olan ve kendi yolunda gelişen “bireysel yaşam yapısı” kavramı,
- c) Bireysel yaşam yapısının ilk ve orta yetişkinlikteki gelişimini dile getiren bir “yetişkin gelişimi” anlayışı.

Yaşam akışı, bir yaşamın başlangıçtan sona kadar olan gelişimi içindeki somut özellikleridir. Yaşam akışı basit, sürekli bir süreç değildir ve niteliksel açıdan farklı evreleri vardır. Ayrıca, bu kavram yaşamdaki kararlılığı ve değişimi, sürekliliği ve süreksizliği, düzenli ilerlemeyi ve dalgalanmaları ifade eder. İkinci kavram “yaşam döngüsü” kavramıdır.

Yaşam döngüsü kavramı, insanın yaşam akışında bir düzenin var olduğunu ifade etmektedir. Her bireysel yaşam biricik olmakla birlikte, herkes aynı temel düzen içinde yaşamını tamamlar. Yaşam döngüsü kavramı, yaşam akışının belirli bir sıra içinde geliştiğini düşündürmektedir (Arnett, 2004). Yaşam döngüsünde üç önemli dönem tanımlanmaktadır. Bunlar;

- a) Çocukluğu ve ergenliği içeren yaklaşık 20 yıllık ilk dönem (yetişkinlik öncesi),
- b) 65 yaşında başlayan sonuncu dönem (yaşlılık),
- c) Bu bölümler arasında yer alan yetişkinlik dönemi.

Yaşam döngüsü, bir dönemler sıralamasıdır ve bir dönemden diğerine yaşamda önemli değişimler olmaktadır. Dönemler birbiriyle kısmen çakışır ve yeni bir dönem, bir önceki dönem sonlara yaklaşırken başlar. Genellikle beş yıl süren geçiş

dönemi, önceki dönemi bitirir ve sonrakini başlatır. Dönemler ve geçiş dönemleri, her insanın yaşamının düzenini sağlayan ve bireysel farklılıkları oluşturan yaşam döngüsünün yapısını oluşturur.

Her gelişim dönemi ortalama bir yaşta başlar ve biter. Birinci dönem olan “Yetişkinlik Öncesi”, döllenme ile aşağı yukarı 22 yaş arasında yer alır. Yaklaşık 17-22 yaşları insanın “İlk Yetişkinliğe Geçiş” dönemini oluşturur. Bu gelişim döneminde, ön yetişkinlik sona erer ve ilk yetişkinlik çağının temelleri atılır. Dolayısıyla bu dönem her iki dönemin de parçasıdır, ama tam olarak ikisinin de özelliklerini taşımaz (Arnett, 2004). Bu dönemde bireyin aileyle olan ilişkileri değişir ve ön yetişkinlik dünyasının diğer öğelerini kazanır ve böylece, yetişkinler dünyasında bir yer oluşturmaya başlar. “İlk Yetişkinliğe Geçiş” hem ön yetişkinliğin tam olgunluğunu, hem de yeni bir çağın “bebekliliğini” temsil etmektedir. Yani, bir ara dönemdir. Bu döneme ilişkin tanımlamalar, beliren yetişkinliğin tanımlamalarıyla çakışmaktadır.

İkinci çağ olan “İlk Yetişkinlik” yaklaşık 22-45 yaşlar arasında yer alır ve “İlk Yetişkinliğe Geçiş” dönemiyle başlar. Bu dönem, yaşamda bireyin sahip olduğu en büyük enerjinin ve seçeneklerin en fazla olduğu, en büyük çelişkilerin yaşandığı, kararsızlık ve stres dönemidir (Arnett, 2004). Biyolojik açıdan yirmili ve otuzlu yaşlar yaşam döngüsünün doruk yıllarıdır. Toplumsal ve psikolojik açıdan ilk yetişkinlik, güçlü isteklerin şekillendirilmesi ve izlenmesi, toplumda uygun bir yer kazanılması, bir aile kurulması ve dönemin sonunda yetişkin dünyasında bir yer edinme dönemidir. Bu dönem, aşk, cinsellik, aile yaşamı, mesleki ilerleme, yaratıcılık ve yaşamdaki büyük amaçların gerçekleştirilmesi konusunda önemli bir zaman dilimidir (Shanahan, Porfeli, Mortimer ve Erickson, 2002). Buna karşılık, bu dönemde büyük stresler de yer alabilir. İlk yetişkinlikte bireylerin risk alma davranışları da artmaktadır. Tüm bu tanımlamalar beliren yetişkinlik dönemi için de geçerlidir (Arnett, 2000; 2004).

Bir diğer kavram yaşam yapısıdır. Yaşam yapısı kavramı, bir bireyin belirli bir zamandaki yaşamının temelini oluşturan örüntüyü tanımlamaktadır ve yetişkin gelişimindeki dönemler, yaşam yapısının evrimindeki dönemlerdir. Yaşam yapısı teriminin anlamı kişilik terimiyle karşılaştırılarak anlaşılabilir. Bir kişilik yapısı kuramı, “Ben nasıl bir insanım?” sorusuna verilen cevabı kavramlaştırma yoludur. Bir yaşam yapısı kuramı ise, daha çok şey ifade eden “Şu anda yaşamım neye benziyor?” sorusuna verilen cevapla ilgilenir. Yaşam yapısının birincil ögesi, kişinin dış dünyada “diğerleri” ile olan ilişkileridir. Burada söz edilen başkası kavramı, bir kişi, bir grup, bir kurum, kültür, özel bir nesne ya da yer olabilir. Anamlı bir ilişkiden kastedilen ise,

toplumsal bağlamda yaşanan ilişkilerdir (Arnett, 2004). Bu bilgiler ışığında, Arnett' in beliren yetişkinlik kuramının "bireyin yaşamı şu anda neye benziyor?" sorusu dikkate alınarak, bir "yaşam yapısı kuramı" olduğu söylenebilir. Çünkü bu kuram, bireyin yaşamının neye dönüştüğünü ve bireyin temel özelliklerini değil, o anda yaşamının ne olduğunu ve özelliklerini içermektedir.

Bir yapı kurma dönemi çoğu zaman çok zahmetlidir. Yapı kurma dönemi, genellikle 5 ya da 7, en fazla 10 yıl sürer. Bu ilişkiler yaşam akışına biçim verir ve bireyler onlar aracılığıyla dünya katılır. Bir yaşam yapısı, herhangi bir zamanda bir çok ve çeşitli öğeler içerebilir. Ancak sadece bir ya da iki öğenin bu yapıda temel bir yer tuttuğu görülmektedir. Çoğu zaman evlilik, anababa olmak, aile ve iş, bir kişinin yaşamının temel öğeleridir; yani yaşamda en fazla önem verilen öğelerdir (Arnett, 2000; 2004).

Bu öğelerin yaşanma zamanı hakkında Levinson ve Arnett aynı görüşü öne sürmektedirler. Levinson ve Arnett' e göre, evlilik, anababa olma, kalıcı bir işte çalışmaya başlamak gibi yaşamda önemli olan öğeler yirmili yaşların ortaları, sonları ve en geç otuzlu yılların başında yaşanmaktadır. Her ikisinin kuramında da ortak olan bir diğer nokta budur. Ancak, Arnett' in kuramında farklı olan, evlilik, anababa olma ve işe başlama gibi önemli öğelere ya da geçiş işaretlerine kadar olan yaşam dönemini bir geçiş dönemi olarak görmek yerine, yeni bir yaşam dönemi olarak görmektir.

Bir diğer kavram olan "yetişkin gelişimi anlayışına" göre, ilk ve orta yetişkinlikteki gelişim dokuz döneme ayrılmaktadır. Her dönem belirli ortalama yaşlarda başlayıp bitmekte, ortalamanın altında ve üstünde en fazla iki yıllık bir farklılık olmaktadır. Beliren yetişkinlikle ilgili olan dönemler kısaca açıklanmış, diğer dönemlerin sadece isimleri sunulmuştur. Bu dönemler;

1. İlk Yetişkinliğe Geçiş: 17–22 yaşlar arasında yer alır ve yetişkinlik öncesi ile ilk yetişkinlik arasında gelişimsel bir köprü görevi görür.
2. İlk Yetişkinlik İçin Yaşam Yapısı Girişi: 22-28 yaşlar arasında yer alır ve yetişkin yaşamının ilk biçimini oluşturma ve sürdürme dönemidir.
3. 30 Yaş Geçişi: 28–33 yaşlar arasındadır.
4. İlk Yetişkinliğin Yaşam Yapısını Sonuçlandırma : 33–40 yaş arası.
5. Orta Yaş Geçişi: 40–45 yaş arası.
6. Orta Yetişkinlik İçin Yaşam Yapısına Giriş: 45–50 yaş arası.

7. 50 Yaş Geçişi: 50–55 yaş arası.
8. Orta Yaşın Yaşam Yapısını Sonuçlandırma: 55–60 yaş arası.
9. Son Yetişkinlik Geçişi: 60 – 65 yaş arasındaki dönemdir.

Levinson' a göre, Freud ve Piaget gibi önemli bilim adamları, gelişimin ergenliğin sonunda büyük ölçüde tamamlandığını ileri sürerler. Bu sayıtlıya dayanarak yetişkin gelişimiyle ya da bir bütün olarak yaşam döngüsüyle ilgilenmezler (Arnett, 2004). İlk yetişkinliğin yaklaşık 17–33 yaşlar arasında yer alan baştaki üç dönem, bu dönemin “acemilik evresini” oluşturur. Bu dönemler, ergenliğin ötesine geçme, geçici ancak zorunlu olarak bir yaşam yapısı girişi oluşturma ve bu yapının sınırlarını öğrenme olanağını sağlar.

Levinson' nun kuramında gecikmiş ergenler ve yirmili yaşlardaki bireyler yer almaktadır. 17-33 yaşları arasındaki dönemi, alt dönemleriyle birlikte yetişkinliğe giriş dönemi olarak tanımlamıştır. Bu dönemi, yetişkinlik yaşamının sabit yaşam yapılarını kurma dönemi olarak ele almıştır (Arnett, 2004). Levinson' a göre, bu süreç boyunca genç insanların deneyimlerinde önemli değişiklikler olmaktadır ve bu dönemde iş ve aşk yaşamında ciddi değişiklikler yaşayarak yaşam yapısı oluşturulmaktadır (Arnett, 2000). Levinson' un ele aldığı bu yetişkinliğe hazırlık ya da çıraklık dönemi olarak adlandırılan dönem, Erikson' un psikososyal erteleme olarak tanımladığı sanayileşmiş toplumlardaki uzatılmış ergenliğe benzemektedir (Arnett, 2004). Aynı bakış açısıyla, bu yaşam döneminin beliren yetişkinlik dönemi olduğu da söylenebilir. Çünkü, Levinson' un kuramında sözünü ettiği iş ve aşk yaşamındaki denemeler, beliren yetişkinlik döneminde de vardır (Arnett, 2000).

4.3. Beliren Yetişkinlik Kuramı - Arnett

Arnett tarafından ortaya atılan bu kuram, yetişkin gelişimini açıklayan bir kuram olmasına karşın, sadece ergenlik sonundan (18 yaşından) otuzlu yaşların başına kadar olan dönemi ele almakta; ergenliğe ve genç yetişkinliğe göndermeler yapmaktadır. Beliren yetişkinliğin, ergenlik ve genç yetişkinlik arasında kendine özgü özellikleri olan ve hem ergenlikten, hem de genç yetişkinlikten farklı bir gelişim dönemi olduğu öne sürülmektedir. Bu dönem, kendisinden önce gelen ergenlikten ve kendisinden sonra gelen genç yetişkinlikten üç temel boyutta farklılaşmaktadır (Arnett, 2000; 2004). Bu üç temel boyut;

- a. Demografik farklılıklar,
- b. Öznel farklılıklar,
- c. Kimlik keşfi farklılıklarıdır.

Kuramın daha anlaşılır olması için bu üç temel özelliğin açıklanmasında yarar vardır.

4.3.1. Beliren Yetişkinlikte Demografik Farklılıklar

Erikson, Levinson ve Keniston' un açıklamalarının üzerinden 20 yıl gibi bir süre geçmiş ve bu süreçte insan yaşamında pek çok değişiklikler olmuştur. Daha önce de belirttiğimiz gibi, evlenme ve çocuk sahibi olma konularındaki değişiklikler beliren yetişkinlik dönemini ortaya çıkarmıştır. Beliren yetişkinliğin varlığına ilişkin birçok yaşam kanıtı da bulunmaktadır.

Beliren yetişkinliğin demografik özelliklerinden en önemlisi, bu dönemdeki bireylerin özelliklerinin hem ergenlerde, hem de yetişkinlerde olmadığı kadar çok çeşitlilik göstermesidir (Arnett, 2000). Bu yıllarda bireyin deneyimleri ve gözlemleri önemli yer tutar. Beliren yetişkinlik, kesin normları ve sınırlandırmaları olmayan bir gelişim dönemidir (Arnett, 2004). Ergenliğin başlangıcından 18 yaşına kadar, demografik alanda çok az farklılık görülmektedir; yani bireylerin yaşamları birbirine çok benzemektedir. ABD' de, ergenlerin % 95' i (12-17 yaş) anababalarının ikisiyle birlikte ya da sadece biriyle yaşamlarını sürdürmektedirler. % 98' i evli değildir, % 10' undan daha azı bir çocuğa sahiptir ve % 95' i eğitime devam etmektedir. Otuz yaşındaki bireylerin demografik özellikleri de birbirine benzemektedir. ABD' de bu yaştakilerin % 75' i evlidir, % 75' i çocuk sahibidir ve sadece % 10' u okula devam etmektedir. Bu iki yaş grubu arasındaki bireyleri, özellikle 18-25 yaşları arasındaki bireyleri demografik temellere göre bir yere koymak zordur. Çünkü, bu bireylerin demografik özellikleri farklıdır. Demografik boyut, deneyimlere göre şekillenmekte ve boyutları farklılaşmaktadır. Talcot Parsons, ergenlerin temel rollerinin rolsüzlük olduğunu belirtmiştir (Arnett, 1995). Günümüzde bu ifade beliren yetişkinler için söz konusudur. Çünkü, bu dönemdeki bireylerin yaşamdaki etkinlikleri ve eylemleri çok çeşitlidir.

Demografik olarak beliren yetişkinliğin bir diğer özelliği, bu dönemdeki bireylerin yaşamlarını sürdürdükleri yerlere ilişkindir (Arnett, 2000). Amerika' da pek

çok genç, 18-19 yaşlarında evden ayrılmaktadır . Bundan sonraki yıllarda beliren yetişkinlerin yaşam durumları farklılaşmaktadır. Amerika’ da beliren yetişkinlerin 1/3’ ü liseden sonra üniversiteye gitmektedir. Yaşamlarının birkaç yılını yetişkinlerden ve ergenlerden farklı bir şekilde ve farklı yerlerde yaşamaktadırlar. Beliren yetişkinlere göre bu dönem yetişkin rollerinin alınması için yaşanan, yarı özerk bir dönemdir. % 40’ lık bir bölüm ise, anababasının evinden eğitim için değil, bağımsız olabilmek ve tam zamanlı çalışmak için ayrılırlar (Arnett, 2004). Bunların 2/3’ ü bu dönemde cinsel ve duygusal anlamda yoğun deneyimler yaşamakta; ayrıca, bazıları eğitimlerine devam ederken, bazıları da çalışmaktadır. Beliren yetişkinlerin çok az bir bölümü de, evlenene kadar evde zaman geçirmektedirler. Kısaca, beliren yetişkinler yaşadıkları yerler ve kiminle yaşadıkları konusunda ergenlere ve yetişkinlere göre oldukça farklılık göstermektedirler.

Eğitim yaşantıları ya da bir okula devam edip etmemeleri de bir diğer demografik farklılıktır (Arnett, 2000; 2004). ABD’ de beliren yetişkinlerin % 60’ ı bir üniversiteye gitmektedir. 25-29 yaşlar arasındaki bireylerin sadece % 32’ si 4 yıllık bir okul bitirmektedir. Beliren yetişkinlerin okul hayatı, bir işte çalışma ile birlikte gitmektedir. Bunlardan 1/3’ ü eninde sonunda 4 yıllık bir okuldaki mezun olmakta ve daha sonra yüksek öğrenimlerine devam etmektedirler.

Sonuç olarak, beliren yetişkinlik döneminde demografik farklılıklar görülmektedir. Bu çok boyutluluk, yetişkinliğe doğru azalmakta ve demografik olarak bireyler benzerlik kazanmaktadır.

4.3.2. Beliren Yetişkinlikte Öznel Farklılıklar

Beliren yetişkinler kendilerini ne bir ergen, ne de bir yetişkin olarak tanımlayamamaktadırlar ve kendilerini bazen ergen gibi, bazen de yetişkin gibi hissetmektedirler. Bu durum, bu dönemdeki bireylerin ergenlikten çıktıklarını, ancak yetişkin olmadıklarını göstermektedir. Yaşadıkları toplumda bu dönemdeki bireyleri tanımlayacak bir isimleri de yoktur ve genel olarak “genç, delikanlı, genç kız” gibi isimlerle tanımlanmaktadırlar. Beliren yetişkinler en erken 26-30 yaşlarda yetişkinliğe ulaşmaktadırlar.

18-25 yaş döneminde demografik farklılıkların olmasından ve bireylerin yaşamlarında değişkenlikler olmasından dolayı beliren yetişkinlik dönemi yaşanmaktadır. Genç insanların yetişkinliğe ulaştıklarını hissetmeleri için,

yaşamlarında değişkenliklerin azalması ya da ortadan kalkması gerekmektedir. Özellikle kendilerine ait ve kalıcı bir yerleşim yerinde yaşamlarını geçirmeyi sağlamadıktan, eğitimlerini tamamlamadıktan, kalıcı ve tam zamanlı bir işte çalışmaya başlamadan ve evlenecekleri kişiye karar vermedikten sonra yetişkinliğe ulaştıklarını hissetmeleri oldukça zordur (Arnett, 1994a; 2000; 2004; Arnett ve Galambos, 2003). Yapılan araştırmaların büyük bölümünde eğitimi tamamlamanın, kalıcı ve tam zamanlı bir iş edinmenin ve anababa olmanın önemli yetişkinlik ölçütleri olduğu sonucuna varılmıştır.

Beliren yetişkinlerin en önemli özelliği, yetişkinliğe geçişte demografik işaretlerin yerine, bireysel kimliklerinin niteliğidir. Yetişkinliğe geçişte bu anlamda iki temel ölçüt belirlenmiştir. Bunlardan birincisi kişinin kendi sorumluluğunu alması, diğeri ise bağımsız kararlar verebilmesidir. Üçüncü bir bireysel ölçüt ise, ekonomik bağımsızlıktır. Ancak, üçüncü ölçüt olan ekonomik bağımsızlık hakkında yeterince görgül kanıt bulunmamaktadır (Arnett, 2000).

Bu ölçütlerin ortak özelliği, kendi kendine yeten insanın özelliğini ortaya koymalarıdır. Buna göre, yetişkin birey kendi kendine yetebilen bireydir. Bu yıllar boyunca, bağımsız karar verebilme ve bireyin kendi sorumluluklarını kabul etmesi gibi özellikler gelişmektedir. Ekonomik bağımsızlık da yetişkinlik yaşamı için önemlidir. Ancak bu özellikler kazanıldıktan sonra yetişkinlik yaşamına ulaşılmaktadır. Amerikan toplumunda bu özellikler genelde yirmili yaşlar ve bu yaşların sonunda kazanılmaktadır.

Yetişkinliğe geçiş konusunda, demografik ölçütlerin yanında önemli olan bir diğer ölçüt, anababa olma etkenidir. Anababa olma, birinin sorumluluklarını alma açısından önemlidir (Arnett, 2001; 2003; 2004). Bu ölçüte daha genç yaşta olan bireyler fazla önem vermemektedir (Arnett, 2003).

Tüm bu öznel farklılıklardan dolayı beliren yetişkinlik, yaşamın yeni ve farklı bir dönemi olarak tanımlanmaktadır.

4.3.3. Beliren Yetişkinlikte Kimlik Keşfi Farklılıkları

Beliren yetişkinliğin bir yaşam dönemi olarak ele alınması, üç temel boyutta kimlik keşfini gerekli kılmaktadır. Bunlar; aşk, iş ve dünya görüşüdür (Arnett, 2000). Bu üç boyutta kimlik keşfinden daha önce söz edildiği için burada tekrar söz edilmemektedir.

5. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Beliren yetişkinlik çok yeni bir kavramdır. Bu yüzden, literatürde bu konuyla ilgili çok fazla araştırma bulunmamaktadır. Ayrıca, Türkiye’de de bu konuya ilişkin herhangi bir araştırma bulunmamaktadır. İleriki çalışmalara kaynaklık etmesi açısından, bu sınırlı sayıdaki araştırma oldukça geniş olarak açıklanmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte, doğrudan beliren yetişkinler üzerinde belli özellikleri sorgulamayan, ancak, yetişkinliğe geçiş ve yetişkinlikle ilgili çalışmalara da burada yer verilmektedir. Bazı çalışmaların hem beliren yetişkinleri hem de yetişkinliğe geçiş işaretlerini kapsamasından dolayı, yapılan çalışmalar sınıflara ayrılmadan sunulmaktadır.

Bu bölümde, öncelikle beliren yetişkinlikle ilgili olan ya da beliren yetişkinler üzerinde yapılan araştırmalardan, sonra da yetişkinlik ölçütleriyle ilgili araştırmalardan söz edilmiştir.

Shulman, Feldman, Maurer (2001), beliren yetişkinleri incelemişler ve temel özelliklerindeki farklılıkları dikkate alarak, üç gruba ayırmışlardır. Bunlar; “az bütünleşmiş, gerçek ve yetenekli, vekil yetenekli/az duygusal bağlıdır”. Bu son dönem, Post-emerging adulthood (ileri beliren yetişkinlik) olarak adlandırmakta ve 30-35 yaş arasını kapsadığı öne sürülmektedir (Akt. Arnett, 2003).

Facio ve Micocci (2003), Arjantin’ de beliren yetişkinliği sorgulamak ve Amerika ile kıyaslamak amacıyla bir dört alt ölçek (norm uyumu, aile kapasiteleri, karşılıklı bağımlılık, bağımsızlık) uygulayarak bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmada, üst SED’ den gelen Arjantinliler arasında cinsiyet, ailenin SED’ i, bireylerin eğitim düzeyi, evlilik ve çocuk sahibi olmak gibi değişkenlerin yetişkinliğe geçişte bir fark yaratıp yaratmadığını ve kendilerini yetişkin olarak tanımlayanlar ve tanımlamayanlar arasında algılanan yetişkinliğin nasıl farklılaştığını araştırmıştır. Bulgular, beliren yetişkinliğin Arjantin’ de 25-27 yaşları arasında yaşandığını göstermiştir. Arjantin’ de “yetişkin olmak için çocuk sahibi olmak” her iki cinsiyet için de önemli bir ölçüt olarak bulunmuştur. Cinsiyet, aile, SED, eğitim durumu gibi alt gruplarda farklılık gösterebilir de dört ayrı ölçekte anlamlı fark bulunamamıştır. Beliren yetişkinlik, çoğu Arjantinli’ nin ortalama 25 yaşında yaşadığı bir dönemdir. ABD’ ye benzer olarak üst 2/3 lik SED’ den gelen Arjantinli bunu yaşamaktadır. Aynı şekilde ABD’ deki gibi çoğu

Arjantinli, “kendi için sorumluluk hissetmek, bağımsız kararlar verebilmek, ekonomik bağımsızlık” gibi bireysellik kriterlerini benimsemişlerdir.

Mayseless ve Scharf (2003), İsrail’ de orta SED’ de, ergenler, beliren yetişkinler ve yetişkinler arasında yetişkinlik ölçütlerini ve yaş ve cinsiyet farklılıklarını incelemek ve Amerika ile karşılaştırmak amacıyla bir çalışma yapmıştır. Sonuçta, her üç gelişim dönemindeki gruplardaki katılımcılarda sorumluluk alma, karar verme gibi içsel psikolojik etkenler yetişkinlik için en önemli belirleyiciler olarak bulunmuştur. Yaş gibi biyolojik ya da evlilik ve çocuk sahibi olma gibi demografik geçiş işaretlerine katılımcılar önem vermemişlerdir. Sonuçlar her iki kültürün benzer olduğunu ve İsrail’ in bireyselliğe önem veren batılı bir toplum olduğunu göstermiştir. İkincisi; İsrail’ in kurallara uymayı ve rol geçişlerini Amerikalılar’ dan daha önemli algılamaktadırlar.

Nelson (2003), Amerika’ da, Mormon topluluğunda yaptığı çalışmada, bu toplulukta beliren yetişkinlik döneminin olup olmadığını incelemiştir. Mormonlar, demografik olarak, kişisel olarak, kimliksel olarak ve davranışsal olarak Amerika’ nın genelinden farklı bulunmuşlardır. Bu çalışmaya göre, Mormon topluluğunda beliren yetişkinlik dönemi 18-20 yaş arasında yaşanmaktadır. Mormonlar’ daki beliren yetişkinlik dönemini bu toplumda dine ve ahlak olgusuna verilen önemden dolayı Nelson, “Latter-Day Saints (LDS) emerging adulthood (son gün azizi beliren yetişkinliği)” olarak adlandırmıştır. Çalışmanın bir diğer bulgusu, Mormonlar için en önemli yetişkinlik ölçütlerinin kendi sorumluluğunu almak, bağımsız kararlar vermek gibi ölçütler değil, evlenmek, ana baba olmak gibi ölçütler olduğu yönündedir. Bu çalışmanın en önemli vurgusu, yapılan bu çalışmanın beliren yetişkinlik döneminin kültürel bir dönem olduğu üzerinedir.

Reifman, Arnett ve Colwell (2003), Inventory of the Dimensions of Emerging Adulthood (The IDEA) adını verdikleri ve beliren yetişkinliğin boyutlarını saptamaya yönelik dört dereceli likert tipi bir ölçek geliştirmişlerdir. Bu envantör, kimlik keşfi, olasılıklar dönemi, kendine odaklanma boyutu, değişkenlik ve arada hissetme boyutlarında bireylerin son ve gelecek birkaç yılı dikkate alarak şimdi algıladıkları potansiyel eş, iş fırsatları, öteki bağlanmaları ve sosyal amaçlar gibi durumlarını sorgulamakta ve bireylerin bunu tanımlamalarını istemektedir. Araştırmacılar, ölçek

geliştirme sürecinde dört ayrı çalışma yapmışlardır. İlk çalışma 243 katılımcıyla (18-70 yaş arası), ikincisi 71 katılımcıyla (18-70 yaş arası), üçüncüsü 121 (12 yaş-üniversitenin bitişi arası) ergen ve beliren yetişkinle ve sonuncusu 30 üniversite öğrencisiyle yapılmıştır. Sonuçta, araştırmacılar elde edilen verilerden dört döneme ilişkin faktörlere ulaşmışlardır ve ölçeğin geçerlik ve test-tekrar test güvenilirliğine bakmışlardır. Her ikisi de yüksek bulunmuş ve sonuçta 31 maddeli likert tipi bir ölçek oluşturmuşlardır.

Shanahan, Porfeli, Mortimer ve Erickson (2002), “Gençlik Gelişim Çalışması” adını verdikleri çalışmada, genç insanların kendilerini yetişkin olarak değerlendirmelerinde geleneksel geçiş işaretlerini, kişisel özelliklerin önemini ve kişinin yetişkin olup olmadığını belirleyen faktörleri incelemişlerdir. Çalışmanın örneklemini, Amerika’ daki bir okulun 9. sınıf öğrencileri ve ana babalarından oluşturulmuştur. Toplam 1139 katılımcıyla, 1988 yılında Mortimer ve arkadaşları çalışmayı başlatmışlardır ve katılımcılar yıllık olarak 9. sınıftan (1988), 12. sınıfa (1991) kadar izlenmişlerdir. Yapılan analizlerde, bu çalışmada ailesel geçişlerle, tamamen yetişkin gibi hissetmek arasında olumlu ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Çalışmada, ailesel geçişleri yaşayan tüm gençlerin, bir şekilde ya da tamamen kendi sorumluluklarını zaten aldıkları ve dolayısıyla yetişkinliğe geçişte ailesel geçişlerin bireysellik ölçütlerinden önce geldiği ve önemli olduğu bulunmuştur. Bu yüzden, bu araştırmacılar Arnett, Galambos ve Cote gibi çalışmacıların ortaya attığı kavramlara karşı çıkmakta, bu yaş aralığının yeni bir yaşam dönemi olmadığını ileri sürmekte ve bu dönemin kimliksel farklılıkları içeren bir dönem olduğunu söylemektedirler. Bu dönemi tanımlamak için de, “öznel yaş kimliği (Subjective Age Identity)” kavramını kullanmaktadırlar.

Arnett ve Jensen (2002), Orta Batı Amerika’ da 21-28 yaşlarındaki 140 beliren yetişkin arasında, nicel ve nitel metotlar kullanarak, dini inanç ve uygulamaları incelemişlerdir. Dine verdikleri önem, dini törenlere katılım ve dini inançlarının içeriğinde büyük farklılıklar bulunmuştur. Sonuçta, beliren yetişkinlerin inançlarının ileri derecede bireyselleşmiş olduğu, dini kurumlar ve dinler hakkında kuşkucu oldukları, mezhepsel bağlılığın bir anlamı olmadığı, çocukluktaki dini eğitim ve toplumsallaşma ve dini katılım veya beliren yetişkinlikteki inançlar arasında zayıf bir ilişki olduğu, beliren yetişkinlerin kendi inançlarını pek çok kaynaktan sentezleyerek

oluşturdukları ve neye inanmak istiyorlarsa ona inandıkları bulunmuştur. Araştırmacılar tarafından, bu dönemdeki “neye inanmak istenilirse ona inanmak” özelliğinin, beliren yetişkinliğin odak noktası olduğu vurgulanmış ve her beliren yetişkinin “tek kişilik bir cemaat” olduğu vurgulanmıştır. Araştırmacılar tarafından inançların farklılığı, çeşitli dini gelenekler ve popüler kültür de dahil olmak üzere diğer kaynaklardan eşsiz kombinasyonlarla oluşturulmuş olması olarak açıklanmaktadır.

Arnett, Ramos ve Jensen (2001), yaptıkları çalışmada 20-29 yaşlardaki 140 beliren yetişkinin ideolojik görüşlerini özerklik, toplum ve dini inançlar boyutlarında incelemiştir. Görüşmede, “Yaşamınızın sonunda geriye baktığınızda ne söyleyebileceksiniz? Sizce diğer kuşaklara aktarılması gereken değer ve inançlar nelerdir?” soruları sorulmuştur. Her iki sorunun cevaplarında da gençler özerklik ve toplum arasında ters bir ilişki olduğunu düşünmektedirler. Gençler arasında, özerk olmak toplumun beklentilerine uymaktan ve toplumun beklentilerine uymak (toplum etiği), dinin emirlerinden (tanrısal etik) daha önemli bulunmuştur. İdeolojik görüşlerde cinsiyetler arasında farklılık bulunmamıştır. SED, özerklikle olumlu, topluma verilen önemle olumsuz ilişkili bulunmuştur. Özerklik, bekar olan beliren yetişkinler için, evli olanlara göre daha önemli bulunmuştur.

Galambos ve Tilton-Weaver 2000’ de yaptıkları çalışmada, ergenlikten yetişkinliğe geçişte, yetişkinlik ölçütlerini incelemiştir. Bu inceleme sonucunda yetişkinliğe geçişte kişisel farklılıkları gösterirken üç tip ergen tanımlamışlardır. Bunlar; olgun (mature), olgunlaşmamış (immature) ve yalancı olgundur (pseude mature). Bu üçüncü tipe, hem yetişkin, hem de ergen özellikleri gösterdiği için “adultoid (yetişkinimsi)” adını vermişlerdir (Akt. Arnett, 2003). Bu üçüncü grup, yaş dönemi olarak beliren yetişkinliğin ilk birkaç yılına karşılık gelmektedir.

Arnett ve Galambos (2003), 1997’ deki çalışmanın bir benzerini etnik olarak birbirlerinden farklı olan 18-29 yaşlar arasındaki beliren yetişkinlerle San Francisco’ da yapmıştır. Bu çalışmanın sonuçları, 1997’ deki çalışmadan farklı çıkmıştır. Çalışma sonucunda, katılımcılar tarafından eğitimin bitmesi, tam zamanlı iş gibi geçişlere önem verilmemiş ve yalnızca, anababa olmak ve evlilik rol geçişlerine önem verilmiştir. Ayrıca, psikolojik ve davranışsal olgunluk gösterileri katılımcıların önemli kabul ettiği ölçütler arasında yer almaktadır.

Lefkowitz, Gillen, Shearer ve Bone (2003), 220 üniversite öğrencisiyle yaptıkları çalışmada beliren yetişkinlerde cinsel davranış ve cinsel tutumla, dindarlık arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Katılımcılar, Latin Amerikan, Asya kökenli Amerikalı, vb. gibi farklı kültürlerden ve heteroseksüel, eşcinsel ve biseksüel gibi farklı cinsel yönelimleri olan bireylerden seçilmişlerdir. Araştırmanın en temel bulgusu, dindarlık ve cinselliğin beliren yetişkinlik dönemi boyunca değiştiği ve tüm yaşam boyunca birbirleriyle ilişkili olduğu yönündedir. Dine yüksek bağlılık duygusunun cinselliği azalttığını gözlenmiştir. Yaş bakımından diğerlerinden daha büyük gençler, dini yaptırımlara ve günlük hayatta dine daha az önem vermektedir. Beliren yetişkinlerin cinsellikle ilgili davranışları ile dini yaptırımlar arasında ilişki bulunamamış ve dini uygulamaların cinsellikle ilgili davranışları, dini algılardan daha fazla etkilediği bulunmuştur.

Lefkowitz, Shearer ve Bone (2003), 205 beliren yetişkinle (% 61 kız, ortalama yaş 20.5) aynı cinsiyetteki en yakın arkadaşlarla cinsellikle ilgili konuşmalarının sıklığı ve niteliğiyle ilgili bir araştırma yapmışlardır. Bu çalışmada bu konuşmaların kapsamı, demografik özelliklere göre nasıl farklılaştığı, cinsel davranışlarla olan ilişkisi, cinsel yaşam ve kondom kullanımıyla olan ilişkisi araştırılmıştır. Bu konuşmaların daha az dindar olanlar, esnek bir cinsel tutuma sahip olanlar, daha çok kondom kullananlar, cinsellikten uzak duranlar ve kızlar arasında yaygın olduğu bulunmuştur. Ayrıca, bu konuşmaların oldukça sık yapıldığı bulunmuştur ve bu konuşmalar arkadaşlarla, ana babalardan daha çok yapılmaktadır. Ayrıca, etkin bir cinsel yaşamı olanların, diğerlerinden daha rahat konuşabildikleri ve en çok flört hakkında konuştukları bulunmuştur. Tüm cinsellikle ilgili iletişim etkenleri arasında, "nitelik" cinsel tutumlar için en önemli belirleyici olarak saptanmıştır. Ayrıca, cinsiyet ve dindarlık gibi konuların cinsellikle ilgili konuşmaların sıklık ve niteliğini belirlemede çok önemli olduğu ve aynı zamanda, cinsellikle ilgili iletişim, seksüel davranışlar ve tutumlar, HIV ve kondom arasında önemli ilişkiler olduğu saptanmıştır.

Shifren, Furnham ve Bauserman (2003), beliren yetişkinlerle yaptıkları çalışmada, Amerika ve İngiltere gibi iki batı toplumundaki 18-25 yaş arasındaki bireylerin ölçmeye dayalı (instrumental) ve görünen (expressive) kişilik özellikleri

(trait) arasındaki farkları, dört alt ölçekle (Kişisel Nitelikler Ölçeği, Nörotisizm (ağrı algısı) Ölçütü, Sağlık Davranışları Envanteri ve Algılanan Fiziksel Sağlığın iki ölçütü) ortaya koymuşlardır. Ölçmeye dayalı özellikler girişkenlik ve bağımsızlık, görünen özellikler ise koruma ve bağımlılıktır. Beliren yetişkinler arasında, cinsiyetin toplumsallaşması boyutunda ortaya atılan “erkeksilik ve androjeni modeline” göre, ölçmeye dayalı ve görünen özelliklerin sağlıkla olan ilişkisi de araştırılmıştır. Amerikalılar arasında olumlu sağlık davranışları İngilizler’ den daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca, bu çalışmaya göre beliren yetişkinlikte ağrı algısı sağlıkla ilgili davranışları ölçmeye dayalı ve görünen kişilik özelliklerinden daha çok etkilemektedir. İngilizlerin ölçmeye dayalı ve görünen özellikleri Amerikalılar’ dan daha düşük düzeyde bulunmuştur. Amerika’ da erkekler duygularını ifade etmeye, kadınlar girişken olmaya zorlanmaktadır. Bu çalışma “Androjeni modelinin” ölçmeye dayalı ve görünen özelliklerle sağlık davranışları arasındaki ilişkiyi en iyi açıklayan model olduğunu önermektedir.

Greene, Wheatley, ve Aldava (1992), Amerika’ da lise ve üniversite öğrencileriyle yaptıkları çalışmada, yetişkinliğe geçiş ölçütlerini ve gençler tarafından bunların hangilerinin önemsendiğini araştırmışlardır. Sonuçta, demografik geçiş işaretlerine önem verilmediği, kendi sorumluluğunu alma, ekonomik özgürlük ve bağımsız kararlar alabilme gibi psikolojik ve duygusal içerikli işaretlere önem verildiği, cinsiyetler arasında farklılık olmadığı ve SED’ in etkisinin olmadığı bulunmuştur.

Heidt, 1993’ de üniversite öğrencileri ile yaptığı bir çalışmada, SED ve cinsiyet değişkenleriyle özerklik ve toplum kurallarına uyum arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Sonuçta, özerkliğin önemli olduğu, ancak alt SED’ deki bireyler için topluma uygun davranmanın daha önemli olduğunu saptamıştır. Üst SED’ deki bireyler için ise, bağımsız davranma ve özerklik daha önemli bulunmuştur. Cinsiyetler arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır (Akt. Arnett, Ramos ve Jensen, 2001).

Arnett (1994a), Orta Batı Amerika’ da, 346 üniversite öğrencisiyle yaptığı çalışmada, yetişkinliğe geçiş ölçütlerini ve gençler tarafından hangilerinin daha fazla önem verildiğini araştırmıştır. Sonuçta, yetişkinliğe geçişte, eğitimi tamamlama, evlenme, anababa olmak gibi demografik geçiş işaretlerine gençler tarafından önem verilmediği ve bağımsız kararlar alabilme, kendi sorumluluğunu taşıma gibi bilişsel,

duygusal ve davranışsal geçiş işaretlerinin önemsendiği bulunmuştur. Katılımcıların % 57' si yetişkinliğe geçiş ölçütü olarak anababaların evinden taşınmak ve bu sayede oluşan bağımsızlık derken, diğer geçiş işaretlerine katılımcılar tarafından % 30' un da altında önem verildiği bulunmuştur.

Scheer ve Palkovitz (1994), 15-28 yaş arasındaki 248 katılımcıyla (yaş ortalamaları 21,8) yetişkinliğe geçişte, demografik işaretlerin önemini incelemiştir. Sonuçta, demografik geçişlerin yetişkinliğe ulaşmak için gerekli olan özelliklerle ve yetişkinlik kavramlarıyla anlamlı bir ilişkisinin olmadığı ve yetişkinliğe geçiş için, yetişkin gibi hissedebilmenin gerektiği ve bunun için de psikolojik işaretlerin önemli olduğu bulunmuştur.

Arnett (1997), 140 21-28 yaş arası katılımcıyla yaptığı çalışmada, gençlerin önem verdiği yetişkinlik ölçütlerini sorgulamıştır. Yapılan görüşmelerde katılımcılara “Yetişkinliğe ulaştığınızı düşünüyor musunuz? Hangi durumlarda düşünürsünüz? Hangi durumlarda düşünmezsiniz?” soruları sorulmuştur. Sonuçta katılımcılar, kendi yetişkinlik algılarında kendi sorumluluğunu alma, ekonomik bağımsızlık ve bağımsız kararlar alabilmenin önemli olduğunu vurgulamışlardır ve demografik geçiş işaretlerinin yetişkinliğe geçişte önemli olmadığı ortaya çıkmıştır.

Beaudin, 1998' de beliren yetişkinlerin –kendi deyimiyle X kuşağı- dini inançlarının içeriğini incelemiştir ve kuramsal bir açıklama yapmıştır. Beaudin, “X Kuşağının” din hakkındaki düşüncelerinin, dini kurumların değeri hakkında kuşkuculuk ve dini inançların kaynağı olarak dini otoritelerden çok, kendi yaşam deneyimleri olduğunu bulmuştur (Akt. Arnett ve Jensen, 2002).

Beliren yetişkinlik, gelişim psikolojisinde çok kısa bir tarihe sahip bir kavramdır. Buna karşın, bu kısa zamanda beliren yetişkinlik konusunda çok ciddi araştırmalar ortaya konmuştur. Bu konuda ilk yapılan çalışmalar, genellikle bu dönemin var olup olmadığı yönündedir. Sonraki araştırmalar ise daha çok yetişkinlik ölçütleri ve beliren yetişkinleri ergenlerden ve yetişkinlerden ayıran temel özelliklerini ortaya koymak amacı üzerinde yoğunlaşmıştır. Yapılan tüm çalışmalar bu dönemin farklı bir gelişim dönemi olduğunu ispatlar niteliktedir. Böylelikle, beliren yetişkinlik gelişim psikolojisinde yerini almıştır.

6. PROBLEM

Türkiye’ de beliren yetişkinlik döneminin var olup olmadığı, bu yaşam döneminin çeşitli değişkenlerle olan ilişkisi, değişkenler açısından nasıl farklılaştığı ve algılanan yetişkinlik ölçütleri incelenmemiş bir konudur. Türkiye’ de algılanan yetişkinlik ölçütleri, beliren yetişkinlik dönemi ve bu dönemin çeşitli değişkenler açısından nasıl farklılaştığı bu araştırmanın temel problemidir.

7. AMAÇ

Bu çalışma, son yıllarda Türkiye’ deki bireylerin yaşamlarındaki sosyo-demografik değişimler dikkate alınarak, Türkiye’ de beliren yetişkinlik döneminin (emerging adulthood) yaşanıp yaşanmadığını ve algılanan yetişkinlik ölçütlerini incelemek amacıyla yapılan bir çalışmadır.

Bu amaca bağlı olarak aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır.

8. SORULAR

1. Türkiye’de beliren yetişkinlik dönemi, kadın ve erkeklerde hangi yaş aralığında yaşanmaktadır?
2. Türkiye’de beliren yetişkinlik döneminin yaşanması ile, evlenme, anababa olma, eğitimi tamamlama, tam zamanlı ve kalıcı bir işte çalışma, birlikte yaşanan kişiler, yetişkinliğe ulaşmayla ilgili kişisel tanımlama ve önem verilen yetişkinlik ölçütleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
3. Türkiye’de, önem verilen yetişkinlik ölçütleri yaş gruplarına göre farklılaşmakta mıdır?
4. Türkiye’de, önem verilen yetişkinlik ölçütleri, cinsiyete, medeni duruma, eğitim durumuna, anababa olma durumuna, iş durumuna ve yetişkinliğe ulaşmayla ilgili kişisel tanımlamaya göre farklılaşmakta mıdır?
5. Türkiye’de, yetişkinliğe ulaşmayla ilgili kişisel tanımlama, yaş gruplarına göre farklılaşmakta mıdır?

6. Türkiye’de, yetişkinliğe ulaşmayla ilgili kişisel tanımlama, cinsiyete, medeni duruma, eğitim durumuna, anababa olma durumuna, iş durumuna ve önem verilen yetişkinlik ölçütlerine göre farklılaşmakta mıdır?

9. ÖNEM

1998 TNSA, 2003 TNSA ve 2000 Yılı Genel Nüfus Sayımı gibi üç önemli çalışmadan elde edilen demografik veriler, son 20 yılda Türkiye’ de eğitimi tamamlama, tam zamanlı ve kalıcı bir işte çalışma, evlenme ve anababa olma yaşının ortalama 3-4 yıl ileri doğru kaydığını göstermektedir. Aynı olgu, son yarım yüzyılda Amerika ve Avrupa’ da da yaşanmış; ve beliren yetişkinlik dönemini doğurmuştur. Türkiye’ de de aynı olgunun yaşandığı dikkate alındığında, beliren yetişkinlik döneminin varlığından söz edilebilir mi? İşte bu çalışma, en temel anlamıyla bu soruya yanıt bulmak amacını taşımaktadır. Kısaca, bu çalışma Türkiye’ de yeni bir yaşam döneminin var olup olmadığını ortaya koymak açısından önemlidir.

Beliren yetişkinlik hem Amerika ve Avrupa, hem de Türkiye için yeni bir kavramdır. Türkiye’ de beliren yetişkinlik dönemine ilişkin herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışma, Türkiye için bir ilk olma niteliğindedir ve bundan sonraki çalışmalara kaynaklık etmek açısından önemlidir. Ayrıca, Türkiye’de ilk kez bu kadar iddialı ve tartışılan bir yaşam döneminin varlığı yönünde bir iddia öne sürülmektedir. Bu konunun incelenmesi önemlidir.

Türkçe literatürde, beliren yetişkinlik döneminin varlığını inceleyen herhangi bir ölçme aracı olmaması nedeniyle, bu araştırmada Türkçe’ ye uyarlanan Yaşam Görüşü Ölçeği’ nin Türkiye’ deki araştırma birikimine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışma, yaşam boyu gelişim anlayışına gönderme yapmak açısından önemlidir. Araştırma bulguları evre anlayışını destekler niteliktedir ve yaşam boyu gelişim yaklaşımına ters düşmektedir. Bu durum, gelişim psikolojisi literatürüne katkı yapmak açısından önemlidir.

Ayrıca, bu çalışma beliren yetişkinlik konusundaki kuramsal bilgi birikimine katkıda bulunmak ve bireylerin gelişimlerdeki farklılaşmayı ortaya koymak açısından önemlidir.

10. SINIRLILIKLAR

Araştırma, Ankara ilindeki iki devlet üniversitesinden, iki hastaneden ve üç okuldan toplam 673 katılımcıyla sınırlı tutulmuştur.

11. TANIMLAR

Beliren Yetişkinlik: Bu kavram, 18-25 yaşlar arasını kapsayan yeni bir gelişim dönemini açıklayan bir kavramdır (Arnett, 2000; 2003; 2004). Beliren yetişkinliğin, demografik olarak, öznel olarak ve kimlik keşfi açılarından farklı bir gelişim dönemi olduğu, bireylerin bağımsız roller sergilemesine izin verilen kültürlerde ergenlik ve genç yetişkinlik arasında, kendine özgü özellikleri olan ve hem ergenlikten, hem de genç yetişkinlikten farklı bir gelişim dönemi olduğu öne sürülmektedir. Bu dönemde, ne çocukluğun bağımlılığı bırakılmıştır; ne de yetişkin sorumluluğu tümüyle kabul edilmiştir (Arnett, 2000; 2004). Beliren yetişkinlik, yaşamı yönlendiren aşk, iş ve dünya görüşü gibi özelliklerde meydana gelen değişiklikler ve denemeler dönemidir. Bu dönemde, karar verilmemiş pek çok seçenek vardır ve geleceğe ilişkin çok az şey netleşmiştir. Sanayileşmiş ülkelerdeki pek çok genç insan, bu dönemde yaşamlarında değişikliklere neden olacak seçimlerde bulunurlar (Arnett, 2000).

BÖLÜM II

1. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırma grubu, verilerin toplanması ve verilerin analiz edilmesi konularında açıklamalar yer almaktadır.

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, Türkiye’ de “beliren yetişkinlik” döneminin yaşanıp yaşanmadığını ortaya koymak amacıyla tarama modeli biçimindeki betimsel bir araştırmadır. Tarama modeli, geçmişte ya da halen varolan bir durumu, varolduğu haliyle betimlemeyi amaçlayan bir yaklaşımdır (Büyüköztürk, 2002). Araştırmada kullanılan veriler, farklı yaşlardaki bireylerden elde edilmiş ve kesitsel araştırma düzeni kullanılmıştır.

Araştırma Grubu

Bu araştırmada, araştırma grubu 15-34 yaş arası ortaöğretim, lisans ve lisansüstü öğrenim gören üniversite öğrencileri ve üniversite çalışanları (araştırma görevlisi, uzman, okutman) ile doktorlar ve öğretmenler olmak üzere toplam 673 katılımcıdan oluşturmaktadır.

Araştırmada katılımcıların çeşitliliğini sağlamak amacıyla, ortaöğretim öğrencileri ve farklı alanlardan (fen, sosyal ve sağlık bilimleri), farklı yaş düzeylerine sahip lisans ve lisansüstü öğrenciler ile farklı yaş gruplarından doktorlar ve öğretmenler katılımcı olarak seçilmiştir. Veriler toplanırken katılımcılarda gönüllülük ilkesi esas alınmıştır. Ölçek toplam 700 katılımcıya uygulanmış ve en az bir maddeyi boş bırakan katılımcılar değerlendirme dışı bırakılarak, değerlendirmeler toplam 673 katılımcıya uygulanan ölçme aracı üzerinden yapılmıştır.

Araştırmaya katılan bireylerin çeşitli özelliklerine göre dağılımları aşağıdaki tablo ve açıklamalarda sunulmuştur.

Tablo 6. Araştırmaya Katılan Bireylerin Cinsiyete Göre Dağılımları

Cinsiyet	Sayı	Yüzde (%)
Erkek	327	48,6
Kadın	346	51,4
Toplam	673	100,0

Tablo 6'da görüldüğü gibi araştırmaya katılan 673 kişiinin % 48,6'sı erkek (327 kişi), % 51,4' (346 kişi) kadındır.

Tablo 7. Araştırmaya Katılan Bireylerin Eğitim Düzeyine Göre Dağılımları

Eğitim Düzeyi	Sayı	Yüzde (%)
Ortaöğretim	76	11,3
Yükseköğretim	299	44,4
Lisansüstü	154	22,9
Eğitimi Tamamladım	144	21,4
Toplam	673	100,0

Tablo 3'de görüldüğü gibi araştırma grubu 3 temel eğitim düzeyinde eğitim alan bireylerden ve eğitimini tamamlamış olan bireylerden seğilmiştir. Katılımcıların % 11,3' ortaöğretim, % 44,4' yükseköğretim ve % 22,9'u da lisansüstü eğitim almaktadırlar. Ayrıca, katılımcıların % 21,4' eğitimini tamamlamış bireylerden oluşmaktadır. Eğitime devam edenlerin oranı ise 78,6'dır.

Tablo 8. Araştırmaya Katılan Bireylerin Yaşa Göre Dağılımları

Yaş	Sayı	Yüzde (%)
15	14	2,1
16	24	3,6
17	33	4,9
18	9	1,3
19	24	3,6
20	48	7,1
21	74	11,0
22	60	8,9
23	83	12,3
24	76	11,3
25	52	7,7
26	36	5,3
27	21	3,1
28	26	3,9
29	24	3,6
30	8	1,2
31	10	1,5
32	10	1,5
33	14	2,1
34	27	4,0
Toplam	673	100,0

Tablo 2'de görüldüğü gibi araştırma grubu 15-34 yaş arasındaki 673 katılımcıdan oluşmaktadır. Grubun % 11,9'u 15-18 yaş aralığında, % 61,9'u 19-25 yaş arasında ve % 26,2'si 26 yaş ve yukarisında yer almaktadır.

Tablo 9. Araştırmaya Katılan Bireylerin Medeni Duruma Göre Dağılımları

Medeni Durum	Sayı	Yüzde (%)
Bekar	568	84,4
Evli	105	15,6
Toplam	673	100,0

Katılımcıların % 84,4' bekar, % 15,6'sı ise evlidir.

Tablo 10. Araştırmaya Katılan Bireylerin Anababa Olma Durumuna Göre Dağılımları

Anababa olma durumu	Sayı	Yüzde (%)
ocuk sahibi değil	600	89,2
ocuk sahibi	73	10,8
Toplam	673	100,0

Katılımcıların % 89,2'si ocuk sahibi değilken, % 10,8'i ocuk sahibi olan bireylerden oluşmaktadır.

Tablo 11. Araştırmaya Katılan Bireylerin İş Durumuna Göre Dağılımları

İş durumu	Sayı	Yüzde (%)
Çalışmıyor	406	60,3
alışıyor	267	39,7
Toplam	673	100,0

Tablo 7' de de görüldüğü gibi, katılımcıların % 60,3' herhangi bir işte çalışmamakta, % 39,7'si ise kalıcı ve tam zamanlı bir işte çalışmaktadırlar.

Tablo 12. Araştırmaya Katılan Bireylerin Birlikte Yaşadıkları Kişilere Göre Dağılımları

Birlikte yaşanan kişiler	Sayı	Yüzde (%)
Yalnız	33	4,9
Arkadaşlarla aynı evde	136	20,2
Kardeşlerle aynı evde	15	2,2
Anababayla	252	37,4
Partner/sevgili/nişanlı ile	6	0,9
Yurtta	113	16,8
Eş ve/veya çocuklarla	105	15,6
Diğer	13	1,9
Toplam	673	100,0

Katılımcılardan % 37,4'ü tüm grup içinde en büyük çoğunluk olmak üzere anababasıyla birlikte yaşayan bireylerden oluşmaktadır. Ayrıca katılımcıların % 4,9'u yalnız yaşamakta, % 20,2'si arkadaşlarla aynı evde, % 2,2'si kardeşlerle aynı evde, % 0,9'u partneri/sevgilisi/nişanlısı ile, % 16,8'i yurtta ve % 15,6'sı eşi ve/veya çocuklarıyla yaşamaktadır. % 1,9'u ise "diğer" seçeneğini işaretlemişlerdir.

Verilerin Toplanması

Araştırma verileri çeşitli yollarla toplanmıştır.

a. Demografik Kayıtların İncelenmesi

Beliren yetişkinlik dönemi, Amerika ve Avrupa' da son yarım yüzyılda ortalama evlilik, çocuk sahibi olma, eğitimi tamamlama, kalıcı olarak bir yere yerleşme ve kalıcı ve tam zamanlı bir işte çalışmaya başlama yaşındaki ani yükseliş tarafından oluşturulmuştur (Arnett, 2000; 2004). Bu araştırmada, bu temel özellik dikkate alınarak ve kuramsal yapı gereği, Türkiye' de son 50 yıldaki, ortalama evlenme, ilk

çocuğa sahip olma, eğitimi tamamlama, kalıcı olarak bir yere yerleşme ve kalıcı ve tam zamanlı bir işte çalışmaya başlama yaşları gibi demografik özellikler, çeşitli kaynaklar taranarak incelenmiştir. Bu taramanın temel gerekçesi, beliren yetişkinlik döneminin, yukarıda sıralanan demografik özelliklerin kazanılma yaşının son 50 yılda ortalama 4-5 yıl ileriye doğru kayma göstermesiyle birlikte yaşanmaya başlanılan bir gelişim dönemi olmasıdır. Yapılan taramayla Türkiye’ de de benzer değişimlerin yaşanıp yaşanmadığı ortaya konulmaya çalışılmıştır.

İkinci olarak, katılımcılara yetişkinlikle ilgili verilerin toplanması için iki temel soru yöneltilmiştir. Bu sorular, “Kendinizi ‘Yetişkin’ Olarak Tanımlayabilir misiniz?” ve “Size Göre Bir Bireyin ‘Yetişkin’ Olarak Tanımlanabilmesi İçin Hangi Ölçütler Önemlidir?” sorularıdır. Bu sorularda temel amaç, bireylerin yetişkinliğe ulaşmayla ilgili kişisel tanımlamalarına ulaşmak ve algılanan yetişkinlik ölçütlerini saptamaktır.

b. Veri Toplama Aracı

Verilerin toplanması için, Arnett, Reiffman ve Colwell (2003) tarafından geliştirilen Views of Life Survey (Yaşam Görüşü Ölçeği) adlı ölçek kullanılmıştır. Views of Life Survey (Yaşam Görüşü Ölçeği) adlı ölçek **EK-A**’da sunulmuştur. Araştırmacılar, ölçek geliştirme sürecinde dört ayrı çalışma yapmışlardır. İlk çalışma 243 katılımcıyla (18-70 yaş arası), ikincisi 71 katılımcıyla (18-70 yaş arası), üçüncüsü 121 (12 yaş-üniversitenin bitişi arası) ergen ve beliren yetişkinle ve sonuncusu 30 üniversite öğrencisiyle yapılmıştır (Arnett, Reiffman ve Colwell, 2003).

İlk çalışmada beliren yetişkinlerle onlu yaşların ortalarındaki, otuzlu, kırklı ve ellili yaşlardaki bireyleri karşılaştırmışlardır. İkinci olarak, aynı grupla çalışılmış ve sonuçlardaki bireysel farklılıklara bakılmış ve beliren yetişkinlerin oldukça farklı olduğu sonucuna varılmıştır. Üçüncü olarak, ergen ve beliren yetişkinler ele alınmış ve katılımcıların aşk, iş ve dünya görüşleri sorgulanmıştır. Birinci ve üçüncü çalışmanın işlemleri birbirine benzemektedir. Son olarak algılanan ana baba kontrolü beliren yetişkinlerde sorgulanmıştır. Sonuçta, araştırmacılar elde edilen verilerden dört döneme ilişkin faktörlere ulaşmışlardır ve ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmalarını yapmışlardır. Sonuçta, 31 maddeli 4 dereceli likert tipi bir ölçek oluşturulmuştur. Ölçekten alınacak en yüksek puan 124, en düşük puan ise 31’ dir. Ölçeğin alt faktörleri “Kimlik keşfi, Deneme-yanılma, Olumsuzluk-kararsızlık, Kendine odaklanma, Başkalarına odaklanma ve Arada hissetme” alt ölçekleridir. Bu alt

ölçeklerden “Kimlik keşfi, Deneme-yanılma, Olumsuzluk-kararsızlık, Kendine odaklanma ve Arada hissetme” ölçekleri beliren yetişkinlik kuramıyla ve beliren yetişkinlik döneminin özellikleriyle uyumlu, “Başkalarına odaklanma” alt faktörü ise beliren yetişkinlik kuramına ve bu dönemin özelliklerine ters olan maddeleri içermektedir.

Bu ölçek, demografik olarak orijinal örnekleme benzer katılımcılar kullanılarak; geçerlik, güvenirlik ve faktör analizi çalışmaları yapılarak Türkçe’ye uyarlanmış ve verilerin toplanmasında kullanılmıştır. Türkçe’ye uyarlanan Yaşam Görüşü Ölçeği **EK- B’** de sunulmaktadır.

Yaşam Görüşü Ölçeği’ nin Uyarlanma Süreci

Daha önce de belirtildiği gibi bu araştırmada, Türkiye’de beliren yetişkinlik dönemini incelemek amacıyla, Arnett, Reiffman ve Colwell (2003) tarafından geliştirilen “Views of Life Survey (Yaşam Görüşü Ölçeği)” adlı ölçek, yazarlarla bağlantı kurulup onayları alınarak uyarlanmış ve kullanılmıştır. Yaşam görüşü ölçeğini kullanabilmek için, ölçek öncelikle İngilizce diline hakim olan sosyal bilimler alanından 4 kişi tarafından Türkçe’ye çevrilmiş ve daha sonra da üç kişi tarafından tekrar İngilizce’ye çevrilmiştir. 31 maddeden oluşan ölçek, üzerinde gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra 320 katılımcıya uygulanmış, ölçekte en az bir maddeyi boş bırakan katılımcılar değerlendirme dışı tutulmuş ve 296 katılımcının doldurduğu ölçeklerden elde edilen veriler üzerinde faktör analizi yapılmıştır.

Ölçek uyarlama çalışmasına katılan bireylere ait özellikler, aşağıda tablo ve açıklamalarla sunulmaktadır.

Tablo 13. Uyarlama Çalışmasındaki Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımları

Cinsiyet	Sayı	Yüzde (%)
Erkek	127	42,9
Kadın	169	57,1
Toplam	296	100,0

Tablo 1'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan 296 kişinin % 42,9'u erkek (127 kişi), % 57,1'i (169 kişi) kadındır.

Tablo 14. Uyarlama Çalışmasındaki Katılımcıların Yaşa Göre Dağılımları

Yaş	Sayı	Yüzde (%)
15	4	1,4
16	40	13,5
17	27	9,1
18	3	1,0
19	9	3,0
20	37	12,5
21	44	14,9
22	36	12,2
23	29	9,8
24	16	5,4
25	14	4,7
26	7	2,4
27	3	1,0
28	5	1,7
29	8	2,7
30	1	0,3
31	1	0,3
32	2	0,7
33	7	2,4
34	3	1,0
Toplam	296	100,0

Tablo 2'de görüldüğü gibi araştırma grubu 15-34 yaş arasındaki 296 katılımcıdan oluşmaktadır. Grubun % 25'i 15-18 yaş aralığında, % 62,5'i 19-25 yaş arasında ve % 12,5'i 26 yaş ve yukarisında yer almaktadır.

Tablo 15. Uyarlama Çalışmasındaki Katılımcıların Eğitim Düzeyine Göre Dağılımları

Eğitim Düzeyi	Sayı	Yüzde (%)
Ortaöğretim	72	24,3
Yükseköğretim	183	61,8
Lisansüstü	41	13,9
Toplam	296	100,0

Tablo 3’de görüldüğü gibi araştırma grubu 3 temel eğitim düzeyinde eğitim alan bireylerden seçilmiştir. Katılımcıların % 24,3’ü ortaöğretim, % 61,8’i yükseköğretim ve % 13,9’u da lisansüstü eğitim almaktadırlar.

Tablo 16. Uyarlama Çalışmasındaki Katılımcıların Medeni Duruma Göre Dağılımları

Medeni Durum	Sayı	Yüzde (%)
Bekar	266	89,9
Evli	30	10,1
Toplam	296	100,0

Katılımcıların % 89,9’u bekar, % 10,1’i ise evlidir.

Tablo 17. Uyarlama Çalışmasındaki Katılımcıların Anababa Olma Durumuna Göre Dağılımları

Anababa olma durumu	Sayı	Yüzde (%)
Çocuk sahibi değil	281	94,9
Çocuk sahibi	15	5,1
Toplam	296	100,0

Katılımcıların % 94,9’u çocuk sahibi değilken, % 5,1’i çocuk sahibi olan bireylerden oluşmaktadır.

Tablo 18. Uyarlama Çalışmasındaki Katılımcıların Birlikte Yaşadıkları Kişilere Göre Dağılımları

Birlikte yaşanan kişiler	Sayı	Yüzde (%)
Yalnız	9	3,0
Arkadaşlarla aynı evde	62	20,9
Kardeşlerle aynı evde	8	2,7
Anababayla	118	39,9
Partner/sevgili/nişanlı ile	2	0,7
Yurtta	63	21,3
Eş ve/veya çocuklarla	29	9,8
Diğer	5	1,7
Toplam	296	100,0

Katılımcılardan % 39,9'u tüm grup içinde en büyük çoğunluk olmak üzere anababasıyla yaşamaktadır. Ayrıca katılımcıların % 3,0' ü yalnız yaşamakta, % 20,9'u arkadaşlarla aynı evde, % 2,7'si kardeşlerle aynı evde, % 0,7'si partneri/sevgilisi/nişanlısı ile, % 21,3'ü yurttta ve % 9,8'i eşi ve/veya çocuklarıyla yaşamaktadır. % 1,7'si ise "diğer" seçeneğini işaretlemişlerdir.

Tablo 19. Uyarlama Çalışmasındaki Katılımcıların İş Durumuna Göre Dağılımları

İş durumu	Sayı	Yüzde (%)
Çalışmıyor	241	81,4
Çalışıyor	55	18,6
Toplam	296	100,0

Tablo 7' de de görüldüğü gibi, katılımcıların % 81,4'ü bir işte çalışmamakta, % 18,6'sı ise kalıcı ve tam zamanlı bir işte çalışmaktadırlar.

Yaşam Görüşü Ölçeğinin Faktör Analizi

İngilizce' den Türkçe' ye çeviri işlemi tamamlanan 31 maddelik asıl ölçek 296 katılımcıya uygulanmıştır ve faktör analizi yapılmıştır. Veriler SPSS 13.0 paket programında değerlendirilmiştir.

Öncelikle veriler üzerinde Temel Bileşenler Analizi yapılmıştır. Örneklem faktör analizinin uygunluğu konusunda fikir veren bir test olan Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi yapılmıştır. Yapılan analizde KMO değeri .84 olarak bulunmuştur. Bu değer 1' e yaklaşması, bu ölçeğin KMO değerinin faktör analizi yapmaya uygun olduğunu göstermektedir (Tavşancıl, 2002).

Temel Bileşenler Analizi sonunda ölçeğin 5 faktörlü bir yapıda olduğu ve açıkladığı toplam varyansın 50,08 olduğu bulunmuştur. Yapılan temel bileşenler analizi sonucunda, çok faktörlü bir yapıda, birden çok faktörde yüksek yük değeri veren madde binişik bir madde olarak tanımlanır ve ölçekten çıkarılır (Büyüköztürk, 2002). Binişik maddeler ölçekten çıkarılmış ve tekrar faktör analizi yapılmıştır.

Orijinal ölçeğin "Kimlik keşfi, Deneme-yanılma, Olumsuzluk-kararsızlık, Kendine odaklanma ve Arada hissetme" alt ölçekleri beliren yetişkinlik döneminin özellikleriyle uyumlu, "Başkalarına odaklanma" alt faktörü ise beliren yetişkinlik döneminin özelliklerine ters olan maddeleri içermektedir. Yapılan faktör analizinde "Başkalarına odaklanma" alt ölçeğine ait maddeler madde yük değerleri düşük olduğu için ölçekten çıkarılmıştır. Bu yüzden, ölçek beliren yetişkinlik döneminin özelliklerine uygun maddelerden oluşmakta ve bu yüzden, ölçekten yüksek puan almak, beliren yetişkinlik döneminde olmak anlamına gelmektedir.

Temel Bileşenler Analizi sonunda ölçeğin 3 faktörlü bir yapıda olduğu ve açıkladığı toplam varyansın 44,81 olduğu bulunmuştur. Analizin sonucunda, birinci faktör beliren yetişkinlik döneminin kararsızlık, değişkenlik ve olumsuzluk gibi özelliklerine ilişkin maddeleri içerdiği için "Olumsuzluk/Kararsızlık (M2, M3, M4, M5, M6, M10 ,M12)", ikinci faktör beliren yetişkinlik döneminin kim olduğunu bulma ve kendini bir geçiş döneminde hissetme gibi temel özelliklerine ilişkin maddeleri içerdiğinden dolayı "Kimlik keşfi/Arada hissetme (M7, M16, M17, M18, M19, M20)" olarak adlandırılmıştır. Son olarak, üçüncü faktör ise beliren yetişkinlik döneminde bireyin kendine ve kendi yaşamına odaklanma, yeni şeyleri fark etme, deneme ve keşfetme gibi temel özelliklerine ilişkin maddeleri içerdiği için "Deneme/Kendine odaklanma (M1, M8, M9, M11, M13, M14, M15)" olarak adlandırılmıştır. Ölçekten alınacak en düşük puan 20, en yüksek puan ise 80' dir. Yapılan faktör analizi

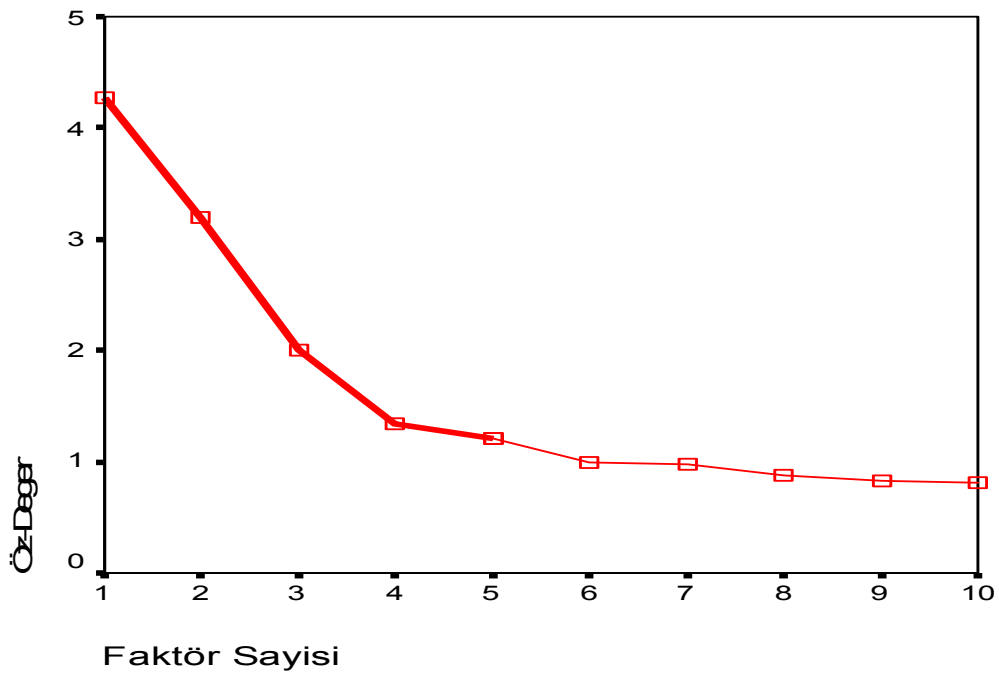
sonunda, 20 maddelik ölçekte 3. maddenin tersten yorumlanması gerektiği ortaya çıkmıştır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı (Cronbach) $\alpha=,69$ bulunmuştur. Test tekrar test güvenilirlik kat sayısı ise ,81 bulunmuştur.

Ölçeğin 5 faktörlü yapısına ilişkin sonuçlar Tablo 20’de, çizgi grafiği de Şekil 3’de gösterilmektedir. Binişik maddeleri çıkardıktan sonra yapılan temel bileşenler analizine ilişkin sonuçlar Tablo 21’de, çizgi grafiği de Şekil 4’de verilmiştir.

Tablo 20- YGÖ’ nün Temel Bileşenler Analizi Sonucunda Elde Edilen 5 Faktörün Öz-Değer ve Açıklanan Varyansa Katkıları

Faktör	Öz-Değer	Açıklanan Varyans(%)	Açıklanan Toplam Varyans(%)
1	4,268	17,785	17,785
2	3,201	13,337	31,122
3	2,000	8,332	39,455
4	1,339	5,579	45,034
5	1,212	5,050	50,084

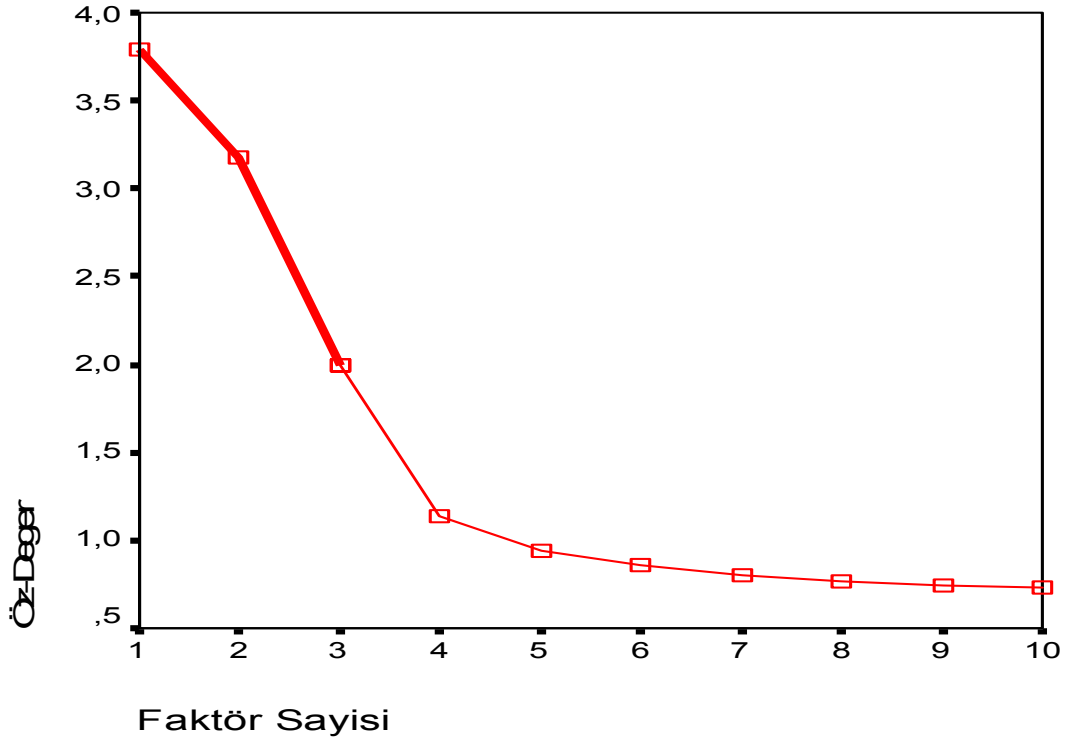
Şekil 3- Temel Bileşenler Analizi Sonrasında Elde Edilen 5 Faktörü Gösteren Çizgi Grafiği

Tablo 21- YGÖ' nün Temel Bileşenler Analizi Sonucunda Elde Edilen 3 Faktörün Öz-Değer ve Açıklanan Varyansa Katkıları

Faktör	Öz-Değer	Açıklanan Varyans(%)	Açıklanan Toplam Varyans(%)
1	3,794	18,972	18,972
2	3,174	15,872	34,842
3	1,994	9,970	44,812

Şekil 4- Temel Bileşenler Analizi Sonrasında Elde Edilen 3 Faktörü Gösteren Çizgi Grafiği

Aşağıda Tablo 22'de maddelerin Cronbach-Alpha değeri, faktör ortak varyansı, faktör yükü ve döndürme sonrasında faktör yükleri, madde ölçek korelasyonu sonuçları, güvenilirlik için madde çikartıldığında α değeri ve maddelerin t değerleri görülmektedir.

Tablo 22 - YGÖ' nün Faktör Analizi Sonuçları, Madde Toplam Korelasyonları, Madde Çıkarıldığında α Değeri ve t Değerleri

Madde No	Orijinal Ölçekteki Madde Numarası	YGÖ' deki Madde Numarası	Faktör Ortak Varyansı	Faktör Yüğü	Döndürme Sonrası Faktör Yüğü	Madde-Ölçek Korelasyonu	Madde Çıkarıldığında α Değeri	t Değeri (üst-alt%27)
1. Faktör (Olumsuzluk/Kararsızlık)	M3	M2	,521	,654	,711	,537	,702	7,233
	M6	M3	,408	-,614	-,544	,605	,717	1,060
	M8	M4	,434	,587	,646	,506	,702	6,459
	M9	M5	,498	,679	,689	,536	,699	6,696
	M11	M6	,401	,601	,629	,381	,706	3,663
	M17	M10	,472	,682	,662	,418	,705	4,807
	M20	M12	,497	,689	,702	,451	,704	5,255
2. Faktör (Kimlik keşfi / Arada hissetme)	M12	M7	,534	,621	,726	,645	,693	9,508
	M24	M16	,539	,693	,682	,658	,695	9,432
	M26	M17	,483	,608	,675	,630	,696	9,107
	M27	M18	,678	,652	,823	,593	,696	8,631
	M28	M19	,469	,597	,676	,560	,700	8,166
	M30	M20	,386	,479	,511	,521	,701	7,105
3. Faktör (Olanakları deneme / Kendine odaklanma)	M2	M1	,327	,359	,424	,431	,704	5,154
	M15	M8	,541	,554	,718	,554	,700	9,093
	M16	M9	,502	,557	,686	,565	,700	8,535
	M19	M11	,343	,402	,580	,365	,707	4,623
	M21	M13	,374	,524	,557	,483	,704	5,948
	M22	M14	,334	,481	,546	,462	,704	5,819
	M23	M15	,422	,610	,600	,429	,704	5,295

$p < .01$ $\alpha = .69$

YGÖ' nün Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı $\alpha = .69$ olarak hesaplanmıştır. Spearman Brown iki yarım test güvenilirliği birinci yarım test için .58 ikinci yarım test için .65 olmak üzere toplam .69 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin elli katılımcıya 3 hafta

ara ile uygulanmasından sonra en az bir maddeyi boş bırakanların uygulamaları çıkarılarak 46 katılımcının uygulamasından hesaplanan test tekrar test güvenilirlik katsayısı birinci faktör için .78, ikinci faktör için .76, üçüncü faktör için .82 ve ölçeğin tamamı için .81 bulunmuştur. Sonuç olarak, Türkçe' ye uyarlaması yapılan yaşam görüşü ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik ölçütlerini karşıladığı görülmektedir. Tüm bu işlemlerden sonra **EK- C**'de gösterilen 20 maddelik yaşam görüşü ölçeği elde edilmiştir.

V. 4. Verilerin Analiz Edilmesi

Veriler üzerinde gerekli analizler SPSS 13.0 programı ile yapılmıştır. Yapılan her analizden sonra elde edilen sonuçlara ilişkin bulgular açıklanmıştır.

Katılımcıların demografik özelliklerinin analizinde frekans ve yüzde dağılımı kullanılmıştır. Katılımcıların yaşam görüşü ölçeğinden aldıkları puanlar arasındaki farkların anlamlılığı tek yönlü varyans (One-Way ANOVA) analizi ile incelenmiştir. Varyans analizi sonrasında ortalamalar arasındaki farkların kaynağına Scheffe Testi ile bakılmıştır. Süreksiz değişkenler üzerinde gerekli analizler için t testi kullanılmıştır.

Yetişkinlikle ilgili kişisel tanımlama ve algılanan yetişkinlik ölçütleri konusunda toplanan veriler sınıflama türündedir ve bu verilerin analizinde, frekans, yüzde ve kay-kare (Chi-Square) testi kullanılmıştır.

Katılımcıların ölçekten aldıkları puanların anlamlılığına bakabilmek için "yaş" değişkeni beliren yetişkinlik kuramına uygun olarak, üç gruba (15-18, 19-26, 27-34) ayrılmıştır. Analizler hem tüm yaş düzeyleri için, hem de bu üç yaş grubu için yapılmıştır. Ayrıca, analizler yapılırken "eğitim" değişkeni kurama uygun olarak iki kategoriye (eğitimimi tamamladım/eğitimim sürüyor) ve "birlikte yaşanan kişiler" değişkeni de, yine kurama uygun olarak üç kategoriye (yalnız yaşayanlar-arkadaşlarla-kardeşlerle-partneri ile-yurtta-diğer yaşayanlar/anne ve-veya babayla/eş ve-veya çocuk-lar-la) ayrılmış ve analizler bu sınıflamalar üzerinden yapılmıştır.

Verilerin analiz edilmesinde en az .05 anlamlılık düzeyi benimsenmiştir.

BÖLÜM III

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırma amaçlarının doğrultusunda elde edilen bulgular ve yorumlara yer verilmiştir. İlk olarak, betimsel istatistikleri ortaya koymak amacıyla katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim durumu, medeni durum, anababa olma durumu, iş durumu, birlikte yaşadıkları kişiler, yetişkinlikle ilgili kişisel tanımlamaları ve önem verdikleri yetişkinlik ölçütleri gibi değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediği genel bir tabloyla ortaya konulmuştur.

Bulgular ve yorumlar üç bölüm olarak sunulmaktadır. Öncelikle, Türkiye’de beliren yetişkinlik döneminin yaşanıp yaşanmadığına ve çeşitli değişkenler açısından nasıl farklılaştığına ilişkin bulgular ve yoruma yer verilmiştir. Her bulgu ve yorumdan sonra, o bulguya ilişkin kuramsal değerlendirmelere de yer verilmiştir.

Sonra yetişkinlikle ilgili kişisel tanımlamaların çeşitli değişkenler açısından nasıl farklılaştığına ilişkin bulgular ve yoruma ve son olarak da algılanan yetişkinlik ölçütlerinin çeşitli değişkenler açısından nasıl farklılaştığına ilişkin ilgili bulgular ve yoruma yer verilmiştir. Tüm bulgular, bu konuda yapılmış diğer araştırma bulgularıyla karşılaştırılarak sunulmuştur.

Katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim durumu, medeni durum, anababa olma durumu, iş durumu, birlikte yaşadıkları kişiler, yetişkinlikle ilgili kişisel tanımlamaları ve önem verdikleri yetişkinlik ölçütleri gibi değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla Yaşam Görüşü Ölçeği’nden aldıkları ortalama puanlar ve standart sapmalar Tablo 23’te sunulmuştur.

Tablo 23. Katılımcıların Çeşitli Özelliklerine Göre Yaşam Görüşü Ölçeğinden Aldıkları Ortalama Puanlar ve Standart Sapmalar

		Sayı	\bar{X}	ss
Yaş Grubu	15-18	80	35,70	7,112
	19-26	453	58,46	11,452
	27-34	140	37,90	11,980
Cinsiyet	Erkek	327	47,98	10,410
	Kadın	346	55,84	12,321
Eğitim Durumu	Eğitimi Tamamlayanlar	144	44,34	12,330
	Eğitimi Sürenler	529	54,09	11,987
Medeni Durum	Evli	105	41,59	10,899
	Bekar	568	53,93	12,065
Anababa Olma Durumu	Çocuk Sahibi Değil	600	53,68	12,039
	Çocuk Sahibi	73	38,22	9,119
İş Durumu	Çalışıyor	261	47,85	13,005
	Çalışmıyor	406	54,65	11,857
Birlikte Yaşanılan Kişiler	A	316	57,34	10,156
	B	252	49,66	12,900
	C	105	41,59	10,899
Yetişkinlikle İlgili Kişisel Tanımlama	Evet	209	46,65	12,142
	Hayır	144	47,60	14,172
	Hem Evet Hem Hayır	320	57,48	9,798
Algılanan Yetişkinlik Ölçütleri	A	452	53,35	12,254
	B	96	49,36	11,842
	C	81	50,35	12,122
	D	44	46,91	9,154

Algılanan Yetişkinlik Ölçütleri

A=Kendi sorumluluğunu alma/Bağımsız kararlar verebilme
 B=Ekonomik bağımsızlık/Kalıcı ve tam zamanlı bir işte çalışma
 C=Evlenme/Anababa olma/Eğitimi tamamlama/Kalıcı bir yere yerleşme
 D=Belirli bir yaşa gelmiş olma

Birlikte Yaşanılan Kişiler

A= Yalnız yaşayan-arkadaşlarıyla-kardeşleriyle-partneriyle-yurtta yaşayanlar ve diğer
 B= Anne ve/veya baba ile
 C= Eş ve/veya çocuk

Tablo 23'te de görüldüğü gibi, 19-26 yaş grubu bireyler ölçekten tüm grup içinde en yüksek puanı almışlardır ($\bar{X}=58,46$). Cinsiyetler açısından bakıldığında kadınların daha yüksek puan aldığı görülmektedir ($\bar{X}=55,84$). Ayrıca, eğitimi sürdürenler ($\bar{X}=54,09$), bekarlar ($\bar{X}=53,93$), anababa olmayanlar ($\bar{X}=53,68$) ve çalışmayanlar ($\bar{X}=54,65$) diğerlerinden daha yüksek puan almışlardır. Birlikte yaşanan kişiler açısından bakıldığında ise A grubu (yalnız yaşayan-arkadaşlarıyla-kardeşleriyle-partneriyle-yurtta yaşayanlar ve diğer) tüm grup içinde diğerlerinden daha yüksek puan almıştır ($\bar{X}=57,34$). Yetişkinlikle ilgili kişisel tanımlama durumuna göre kendini bazı durumlarda yetişkin gibi bazı durumlarda ise değilmiş gibi hisseden grup, kendini yetişkin olarak tanımlayan ve yetişkinliğe ulaşmadığını düşünen gruptan daha yüksek puan almıştır ($\bar{X}=57,48$). Yetişkinlik ölçütü olarak kendi sorumluluğunu alma/bağımsız kararlar verebilme gibi psikolojik ölçütlere önem veren grup ölçekten diğer gruplara göre daha yüksek puan almıştır ($\bar{X}=53,35$).

a. Beliren Yetişkinlik Dönemiyle İlgili Bulgular ve Yorum

Katılımcıların buldukları yaş düzeyleri ile ölçekten aldıkları puan arasında anlamlı ilişki olup olmadığına ilişkin ANOVA sonuçları Tablo 24'te sunulmaktadır.

Tablo 24. Katılımcıların YGÖ Puanlarının Yaşa Göre ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	5566,17	9	618,464	11,294	,000	A-B, B-C
Gruplarıçi	26831,79	490	54,759			
Toplam	32397,96	499				

Yaş Grupları

A = 15-18, B = 19-26, C = 27-34

Analiz sonuçları, katılımcıların yaş düzeyleri açısından ölçekten aldıkları puanda anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir [$F_{(9-490)} = 11,29$, $p<.01$]. Yani, katılımcıların buldukları yaş düzeyleri ile ölçekten aldıkları puan anlamlı bir şekilde ilişkilidir. Ortalama puan farklarının hangi yaş grupları arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Scheffe testinin sonuçlarına göre, B ($\bar{X}= 58,46$) olarak kodlanan

19-26 yaş düzeyindeki katılımcıların ölçekten aldıkları puanlar A yani 15-18 yaş düzeyi ($\bar{X} = 35,70$) ve C ($\bar{X} = 37,90$) olarak kodlanan 27-34 yaş düzeyindeki bireylerin ölçekten aldıkları puanlardan yüksek bulunmuştur. B ve C olarak kodlanan yaş gruplarının ölçekten aldıkları ortalama puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ölçekten en yüksek puan alan katılımcılar 20-22 yaş arası ($\bar{X} = 60,50$) bireylerdir. Bu bulgu Türkiye’de bireylerin beliren yetişkinliğin kendilerine sunduğu keşif, araştırma, değişkenlik, kendine odaklanma ve pek çok alanda özgürlük gibi özelliklerden, en çok 20-22 yaş arasında yararlandıkları şeklinde yorumlanabilir.

Ölçekten yüksek puan alan bireyler beliren yetişkinlik döneminde olan bireylerdir. Bu bilgi doğrultusunda, ölçekten en yüksek ortalama puanı alan grup, yani 19-26 yaş grubu beliren yetişkinlik döneminde olan bireylerdir. Arnett (2000; 2004) beliren yetişkinliğin, anababadan ayrılma ve taşınmalarla başlayan ve eğitimi tamamlama, evlenme, anababa olma, kalıcı ve tam zamanlı bir işte çalışmaya başlama, sabit olarak bir yere yerleşme gibi demografik geçişler yaşandığında sona ermeye başlayan bir dönem olduğunu ifade etmektedir. Yani, araştırma sonuçlarına göre Türkiye’de beliren yetişkinlik dönemi ortalama 19-26 yaş arasında yaşanmaktadır.

Son yarım yüzyılda ABD ve Avrupa’da ergenlerin ve hatta yetişkinlerin rollerinde de değişiklikler olmaya başlamıştır (Arnett, 2000; 2004). Bu değişiklikler temelde evlenme, anababa olma ve eğitimi tamamlama yaşının yirmili yaşların ortalarına ve hatta sonlarına doğru kayma göstermesi şeklinde açıklanmaktadır. Bu değişiklikler, 18-25 yaşları arasındaki bireylerin gelişimlerinin doğasını da değiştirmiştir (Arnett, 2000a; 2003; 2004). 18-25 yaşları arasındaki bireylerin, yetişkin yaşamlarına girdikleri ve yetişkinlik rollerini üstlendiklerine ilişkin kesin kanıtlar da bulunmamaktadır (Arnett, 1994a; 1994b). Bu değişiklikler, beliren yetişkinlik döneminin yaşanmaya başlamasına neden olmuştur. Amerika ve Avrupa’daki demografik ve toplumsal değişimlere benzer değişimler son 30-40 yılda Türkiye’de de yaşanmaktadır. Örneğin, Türkiye’de ortalama evlenme ve anababa olma yaşı son 20 yılda ortalama 4 yıl, yükselmiştir (2003-TNSA, 2004). 1970’lerde tüm nüfusta yükseköğretime devam etme oranı % 5 iken, 1995’te % 16’ya yükselmiştir. Yine 1970’lerde tüm nüfusta ortaöğretime devam etme oranı % 35 iken, 1995’te % 61’e

yükselmiştir (Özbay, 2001). Bu bilgiler doğrultusunda, aynı değişikliklerin Türkiye’de de beliren yetişkinlik dönemini doğurduğu söylenebilir.

Benzer değişiklikler diğer sanayileşmiş ülkelerde de görülmektedir. Facio ve Micocci (2003), Arjantin’ de beliren yetişkinliğin 25-27 yaşları arasında yaşandığını ortaya koymuşlardır. Yine, Mayseless ve Scharf (2003), İsrail’ de beliren yetişkinliğin 20-24 yaş arasında yaşanan bir dönem olduğunu söylemektedirler. Nelson (2003), Amerika’ da, Mormon topluluğunda beliren yetişkinlik döneminin 18-20 yaş arasında yaşandığını ifade etmektedir. Türkiye’ de ise bu dönem 19-26 yaş arasında yaşanmaktadır. Görüldüğü gibi bu dönem Türkiye’de daha uzun yaşanmaktadır. Bu bulgu, Türkiye’ de bireylerin diğer ülkelerdeki bireylerden daha çok bu dönemin sunduğu olanaklardan yararlandıkları şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca Amerika’ da bu dönem ortalama 18-25 yaş arasında yaşanmaktadır (Arnett, 2000; 2001; 2004). Bu bulgu Türkiye ile Amerika’ da bu dönemin benzer yaşlarda yaşandığı şeklinde yorumlanabilir. Küreselleşmenin etkisiyle ve daha iyi işlerde çalışmak için insanlar pek çok ülkede daha fazla eğitim almaya başlamışlardır. Bu durum, yetişkin yaşamına girmeyi geciktirmektedir. Küreselleşmenin etkisiyle çok yakın zamanda beliren yetişkinlik tüm dünyada yaşanan bir dönem olacak gibi görünmektedir (Arnett, 2001). Türkiye’de bu dönemin yaşanıyor olması, Türkiye’nin de sanayileşmiş ve batı etkisinde bir ülke olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Erkek katılımcıların buldukları yaş düzeyleri ile ölçekten aldıkları puan arasında anlamlı ilişki olup olmadığına ilişkin ANOVA sonuçları Tablo 25’te sunulmaktadır.

Tablo 25. Erkek Katılımcıların YGÖ Puanlarının Yaşa Göre ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	40847,39	19	2149,863	44,702	,000	A-B, B-C
Gruplarıçi	14764,72	307	48,094			
Toplam	55612,11	326				

Yaş Grupları

A = 15-18, B = 19-26, C = 27-34

Analiz sonuçları, erkek katılımcıların yaş düzeyleri açısından ölçekten aldıkları puanda anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir [$F_{(19-307)} = 44,70$, $p < .01$]. Yani,

erkek katılımcıların buldukları yaş düzeyleri ile ölçekten aldıkları puan anlamlı bir şekilde ilişkilidir. Ortalama puan farklarının hangi yaş grupları arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Scheffe testinin sonuçlarına göre, B ($\bar{X}=57,94$) olarak kodlanan 19-26 yaş düzeyindeki katılımcıların ölçekten aldıkları puanlar A yani 15-18 yaş düzeyi ($\bar{X}=35,34$) ve C ($\bar{X}=37,37$) olarak kodlanan 27-34 yaş düzeylerindeki bireylerin ölçekten aldıkları puanlardan yüksek bulunmuştur. Erkek katılımcıların ortalama puanı $\bar{X}=47,98$ ' dir. Erkek katılımcılarda 20 -21 yaş arası bireyler ($\bar{X}=62,39$) ölçekten en yüksek puanı almışlardır. Bu bulgu Türkiye' de erkeklerin beliren yetişkinliğin kendilerine sunduğu keşif, araştırma, değişkenlik, kendine odaklanma ve pek çok alanda özgürlük gibi özelliklerden, en çok 20-21 yaş arasında yararlandıkları şeklinde yorumlanabilir.

Bulgular, Türkiye'de beliren yetişkinliğin erkeklerde 19-26 yaş arasında yaşandığını göstermektedir. Ancak, erkek katılımcıların ölçekten aldıkları ortalama puanlar dikkate alındığında bu dönemin son 2 yılında (25-26 yaş), beliren yetişkinliğin sona ermeye başladığı görülmektedir. Bu durum, Türkiye' de erkeklerin (ortalama 24-26) bu yaşlarda eğitimi tamamlaması, evlenmesi ve kalıcı ve tam zamanlı bir işte çalışmaya başlaması ve anababa olması (2003-TNSA, 2004) ile açıklanabilir.

2003 TNSA' ya göre, genel olarak erkeklerin yaklaşık yüzde 77'si ilköğretimin birinci basamağını oluşturan 5 yıllık eğitimi tamamlamıştır. Eğitimi olan nüfus temel alındığında, erkek ve kadınların üçte birinden fazlasının en azından ilköğretimin ikinci basamağını tamamladığı görülmektedir. Kentsel alanlarda yaşayanların kırsal alanlarda yaşayanlara göre hem eğitime katılımları yüksek, hem de eğitime devam etme süreleri uzundur. Ayrıca, kırsal alanlarda eğitime katılımda cinsiyete göre farklılıklar daha az belirgindir (2003-TNSA, 2004). 2000 Yılı Nüfus Sayımı ve 2003-TNSA gibi iki önemli çalışmada göze çarpan önemli bir bulgu, erkeklerde evlenme yaşının 25 yaşından sonra yükselmesidir. Bilindiği gibi, beliren yetişkinlik, evlilik yaşının yükselmesiyle ortaya çıkan bir gelişim dönemidir. 1998 ve 2003 TNSA' na göre, Türkiye' de ilk evlenme yaşı son 20 yılda büyük oranda yükselmiştir. TNSA-2003 sonuçları yaş kuşakları arasında ortanca evlilik yaşında artış olduğunu ortaya koymaktadır. TNSA-1998'e göre, 20 yaşına kadar evlenen erkeklerin oranı sadece % 20'dir. Çalışmanın yapıldığı tarihte ileri yaşta olanlarla genç yaşta olanların evlilik yaşları arasında birkaç yıl fark vardır ve ileri yaşta olanlar daha erken evlenmişlerdir. Yirmili yaşların başındaki erkeklerin %15' i, yirmili yaşların ortalarındakilerin % 30' u,

yirmili yaşların sonundakilerin ise % 85' i evlidir. Bu bilgilere göre Türkiye' de erkekler için ortalama evlilik yaşı 27'dir.

Tüm bu veriler, beliren yetişkinliği doğuran nedenlerin Türkiye'de erkeklerde yaşandığını ortaya koymaktadır. Araştırma sonuçları, bu bulguları desteklemektedir.

Kadın katılımcıların buldukları yaş düzeyleri ile ölçekten aldıkları puan arasında anlamlı ilişki olup olmadığına ilişkin ANOVA sonuçları Tablo 26'da sunulmaktadır.

Tablo 26. Kadın Katılımcıların YGÖ Puanlarının Yaşa Göre ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	26141,32	19	1375,859	27,755	,000	A-B, B-C
Gruplarıçi	16160,29	326	49,571			
Toplam	42301,61	345				

Yaş Grupları

A = 15-18, B = 19-26, C = 27-34

Tablo 26'da görüldüğü gibi analiz sonuçları, kadın katılımcıların yaş düzeyleri açısından ölçekten aldıkları puanda anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir [$F_{(19-326)} = 27,76$, $p < .01$]. Yani, kadın katılımcıların buldukları yaş düzeyleri ile ölçekten aldıkları puan anlamlı bir şekilde ilişkilidir. Ortalama puan farklarının hangi yaş grupları arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Scheffe testinin sonuçlarına göre, B ($\bar{X} = 59,07$) olarak kodlanan 19-26 yaş düzeyindeki kadın katılımcıların ölçekten aldıkları puanlar A yani 15-18 yaş düzeyi ($\bar{X} = 36,61$) ve C ($\bar{X} = 38,83$) olarak kodlanan 27-34 yaş düzeylerindeki bireylerin ölçekten aldıkları puanlardan yüksek bulunmuştur. Kadın katılımcıların ortalama puanı $\bar{X} = 55,84$ ' dür. Kadın katılımcılarda 20 -24 yaş arası bireyler ($\bar{X} = 60,486$) ölçekten en yüksek puanı almışlardır. Bu bulgu Türkiye' de kadınların beliren yetişkinliğin kendilerine sunduğu keşif, araştırma, değişkenlik, kendine odaklanma ve pek çok alanda özgürlük gibi özelliklerden, en çok 20-24 yaş arasında yararlandıkları şeklinde yorumlanabilir.

Hacettepe Üniversitesi tarafından yapılan 2003 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (2003 TNSA)' na göre, Türkiye'de kadınlar ilk kez anne olma olgusunu yirmili yaşlarda yaşamaktadır. Türkiye'deki ilk çocuğa sahip olma yaşı son yirmi yılda hızla yükselmiştir. Eğitim düzeyinin artmasıyla birlikte ilk çocuğa sahip olma yaşında hızlı bir yükseliş gözlenmektedir. Örneğin, hiç eğitimi olmayan kadınlar, lise veya üzeri eğitim almış kadınlardan ortalama olarak iki yaş önce ilk çocuğa sahip olmaktadır. 2003 TNSA' ya göre, hiç evlenmemiş kadınların yüzdesi ilerleyen yaşla birlikte hızla düşmektedir; 20 yaşından küçüklerde % 88 olan evlenmemiş kadın yüzdesi, 20'li yaşların sonlarında % 20'lere kadar düşmektedir. Halen evli olan kadınların yüzdesinde son beş yılda küçük bir azalma yaşanmış, bu oran TNSA-1998'de % 69 iken, TNSA-2003'te % 67'ye düşmüştür. Bu eğilim esas olarak genç yaş gruplarında evliliklerin ertelenmesinden kaynaklanıyor gibi görünmektedir. Hiç evlenmemiş kadınların oranı 45-49 yaş grubundaki kadınlar hariç tüm yaş gruplarında artmıştır. Özellikle 20-24 (% 11 oranında) ve 25-29 (% 7 oranında) yaş gruplarında hiç evlenmemiş kadınların oranındaki artış dikkat çekicidir (2003-TNSA, 2004). Bu, kadınlarda evlenmenin geciktirildiği anlamına gelmektedir. 2003 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (2003 TNSA)' na göre, Türkiye'de nüfusun çoğunluğu eğitime devam etmektedir. Eğitim alanlar arasında hem erkeklerin hem de kadınların üçte biri en az ilköğretimin ikinci kademesini tamamlamıştır. En az lise mezunu olan nüfusun oranı erkeklerde % 23, kadınlarda % 14'tür. Daha genç kuşaklar için hesaplanan göstergeler, gerek erkeklerde, gerekse kadınlarda eğitime devam etmenin zaman içinde sürekli arttığını göstermektedir. 2003 TNSA' ya göre, Türkiye'de kadınların beşte biri, eğitimi olmayan ya da ilköğretimi tamamlamamış kadınlardır; ancak kadınların önemli bir bölümü (% 17) en az lise mezunudur. Araştırma sonuçları kadınların eğitim düzeylerinde ve eğitime devam etme oranlarında önemli bir gelişme olduğunu göstermektedir. 25-29 yaş grubundaki kadınların yüzde 25 gibi yüksek bir oranı, en az lise eğitimini tamamlamıştır. Türkiye'de kentlerde yaşayan kadınların da kırsal alanlarda yaşayan kadınlara göre daha eğitilmiş olduğu görülmektedir. Kentlerde yaşayan kadınların yüzde 22'si en az lise mezunudur; ancak kırsal alanlarda yaşayan kadınlar arasında bu oran sadece yüzde 5'tir. TNSA 2003 bulguları, TNSA-1993 bulguları ile karşılaştırıldığında, günümüzde kadınların eğitime devam etme oranlarında artış olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırma sonuçları, Türkiye'de beliren yetişkinliğin kadınlarda 19-26 yaş arasında yaşandığını göstermektedir. Yukarıdaki veriler araştırma sonuçlarını

destekler niteliktedir. Türkiye’de kadınlar 27-28 yaşından sonra kendilerini yetişkin gibi hissetmeye başlamaktadırlar. Yani, Türkiye’de beliren yetişkinliğin kadınlarda 26 yaşından sonra sona ermeye başladığı söylenebilir.

Katılımcıların cinsiyetler açısından ölçekten aldıkları puanların farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin t-testi sonuçları Tablo 27’de sunulmaktadır.

Tablo 27. Katılımcıların YGÖ Puanlarının Cinsiyete Göre t-Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Erkek	327	47,95	13,06	671	8,47	.000
Kadın	346	55,84	11,07			

Analiz sonuçlarına göre, katılımcıların ölçekten aldıkları ortalama puanlar cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t_{(671)} = 8,47, p < .01$]. Kadın katılımcıların ölçekten aldıkları ortalama puan ($\bar{X} = 55,84$), erkek katılımcıların ölçekten aldıkları ortalama puandan ($\bar{X} = 47,98$) daha yüksektir. Bu bulgu, beliren yetişkinlik döneminin yaşanmasının cinsiyete göre anlamlı bir fark gösterebileceği şeklinde de yorumlanabilir. Cinsiyetler açısından bu anlamlı fark, beliren yetişkinliğin yaşanma yıllarında değil, beliren yetişkinliğin sunduğu olanaklardan ve özgürlüklerden yararlanma boyutundadır.

Yaşam görüşü ölçeğinde cinsiyetler açısından anlamlı bir farkın olması, kadınların eğitim yaşantısına erkeklerden daha çok devam etmesi ve bu dönemin sunduğu tüm özgürlüklerden erkeklerden daha çok yararlanması ile açıklanabilir. Örneğin, yükseköğretimde kadınların oranı erkeklerden daha fazladır. Ayrıca, yaşam görüşü ölçeğinde cinsiyetler açısından anlamlı bir farkın olmasının bir diğer nedeni de, Türkiye’de cinsiyetlere yüklenen farklı roller olabilir. Türkiye’de erkeklerden eğitimi tamamladıktan hemen sonra kalıcı ve tam zamanlı bir işte çalışmaya başlamaları ve biran önce evlenmeleri beklenmektedir. Kadınlardan da eğitimi tamamladıktan sonra evlenmeleri beklenmektedir; ancak, kadınlar üzerinde kalıcı ve tam zamanlı bir iş bulma konusunda erkeklerde olduğu kadar büyük baskılar yoktur. Bu yüzden, kadınlar bu dönemin özgürlüklerinden erkeklerden daha çok yararlanmaktadır. Bu bulgu, beliren yetişkinliğin kültüre göre şekillenen bir dönem olması özelliğiyle

uygundur. Facio ve Micocci' ye göre (2003), Arjantin' de her iki cinsiyet için beliren yetişkinlik yaşı benzerdir. Mayseless ve Scharf' a göre (2003), İsrail' de her iki cinsiyet için beliren yetişkinlik yaşı yaklaşık olarak aynıdır. Araştırma sonuçları, Türkiye'de de benzer bir durumun yaşandığı şeklinde yorumlanabilir. Türkiye'de farklı olan, dönemin sunduğu olanaklardan yararlanma miktarıdır.

Katılımcıların anababa olma durumları açısından ölçekten aldıkları puanların farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin t-testi sonuçları Tablo 28'de sunulmaktadır.

Tablo 28. Katılımcıların YGÖ Puanlarının Anababa Olma Durumuna Göre t-Testi Sonuçları

Anababa Olma Durumu	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Çocuk Sahibi Değil	600	53,68	12,04	671	10,60	,000
Çocuk Sahibi	73	38,22	9,12			

Analiz sonuçlarına göre, katılımcıların ölçekten aldıkları ortalama puanlar anababa olma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t_{(671)}= 10,60$, $p<.01$]. Çocuk sahibi olmayan katılımcıların ölçekten aldıkları ortalama puan ($\bar{X}=53,68$), çocuk sahibi olan katılımcıların ölçekten aldıkları ortalama puandan ($\bar{X}=38,22$) daha yüksektir. Bu bulgu, beliren yetişkinlik döneminin yaşanmasının anababa olma durumuna göre anlamlı bir fark gösterebileceği şeklinde de yorumlanabilir.

Yetişkinliğe ulaşma konusunda anababa olma değişkeni birinin sorumluluğunu almak açısından önemlidir (Arnett, 2000; 2001; 2004). Yaşam görüşü ölçeğinde anababa olup olmama açısından anlamlı bir farkın olması, anababa olan bireylerin birinin sorumluluğunu alması ve dolayısıyla kendini daha fazla yetişkin gibi hissetmesi ile açıklanabilir. Ayrıca, anababa olmayan bireylerin ölçekten düşük puan almaları, henüz anababa olmamaları ve dolayısıyla yeni bir sınırlamalar ağı içine girmemiş olmaları (Arnett, 2004) ve kendilerini henüz yetişkin gibi hissetmemeleri ile açıklanabilir. Bu bulgu, beliren yetişkinliğin anababa olmayla birlikte sona ermeye başlaması gibi temel bir özelliğiyle uygundur.

Facio ve Micocci' ye göre (2003), Arjantin' de yetişkin olmak için çocuk sahibi olmak her iki cinsiyet için de önemli bir etkidir. Bireylerin beliren yetişkinlik

döneminin sona ermesinde anababa olma önemli bir etken olarak bulunmuştur. Araştırma sonuçları, Türkiye’de de benzer bir durumun yaşandığı şeklinde yorumlanabilir. Ancak İsrail’de durum farklıdır. Mayseless ve Scharf’ a göre (2003), İsrail’ de evlilik ve çocuk sahibi olmak beliren yetişkinliğin önemli belirleyicileri değildir. Nelson’ a göre (2003), Amerika’ da, Mormon topluluğunda evlenmek ve ana baba olmak gibi ölçütler önemli yetişkinlik belirleyicileridir ve beliren yetişkinlik döneminin sona ermesinde önemli etkenlerdir. Bu durum, beliren yetişkinliğin kültüre göre şekil alması gibi temel bir özelliğiyle açıklanabilir.

Katılımcıların eğitimi tamamlayıp tamamlamama durumuna göre ölçekten aldıkları puanların farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin t-testi sonuçları Tablo 29’da sunulmaktadır.

Tablo 29. Katılımcıların YGÖ Puanlarının Eğitim Yaşantısını Tamamlayıp Tamamlamama Durumuna Göre t-Testi Sonuçları

Eğitim Durumu	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Eğitimini Tamamlayanlar	144	44,34	12,33	671	8,60	,000
Eğitimini Sürdürenler	529	54,09	11,99			

Analiz sonuçlarına göre, katılımcıların ölçekten aldıkları ortalama puanlar eğitim yaşantısını tamamlayıp tamamlamama durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t_{(671)} = 8,60, p < .01$]. Eğitimini sürdüren katılımcıların ölçekten aldıkları ortalama puanlar ($\bar{X} = 54,09$), eğitimini tamamlayan katılımcıların ölçekten aldıkları ortalama puanlardan ($\bar{X} = 44,34$) daha yüksektir. Bu bulgu, beliren yetişkinlik döneminin yaşanmasının eğitim yaşantısının devam edip etmemesine göre anlamlı bir fark gösterebileceği şeklinde de yorumlanabilir.

Beliren yetişkinlik dönemi eğitim yaşantısının sona ermesiyle sona ermektedir (Arnett, 2000; 2001; 2004). Türkiye’de eğitim yaşantısına devam etme oranı son yirmi yılda yükselmiştir ve bireyler yirmili yaşların ortalarına kadar eğitime devam etmektedir (TNSA-2003, 2004). Araştırma sonuçları bu bulguyla uyumludur. Eğitimi devam eden bireyler kendilerini bir geçiş ve arada hissetme döneminde hissetmektedirler ve eğitimi tamamlayan bireyler daha fazla yetişkin gibi

hissetmektedirler. Yani, eğitimini tamamlayan bireyler ölçekten daha düşük puan almaktadır ve daha çok eğitimini tamamlamayanların beliren yetişkinlik döneminde buldukları düşünülebilir. Facio ve Micocci' ye göre (2003), Arjantin' de yetişkin olmak için eğitimi tamamlamak önemli bir etkidir. Ayrıca, Mayseless ve Scharf a göre (2003), İsrail' de eğitimin sürmesi beliren yetişkinliğin önemli belirleyicilerinden biridir. Araştırma sonuçları, Türkiye'de de benzer bir durumun yaşandığı şeklinde yorumlanabilir.

Katılımcıların evli ya da bekar olma açısından ölçekten aldıkları puanların farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin t-testi sonuçları Tablo 30'da sunulmaktadır.

Tablo 30. Katılımcıların YGÖ Puanlarının Medeni Duruma Göre t-Testi Sonuçları

Medeni Durum	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Bekar	568	53,93	12,06	671	9,77	,000
Evli	105	41,60	10,90			

Analiz sonuçlarına göre, katılımcıların ölçekten aldıkları ortalama puanlar medeni duruma göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t_{(671)} = 9,77, p < .01$]. Bekar katılımcıların ölçekten aldıkları ortalama puan ($\bar{X} = 53,93$), evli katılımcıların ölçekten aldıkları ortalama puandan ($\bar{X} = 41,60$) daha yüksektir. Bu bulgu, beliren yetişkinlik döneminin yaşanmasının evli olup olmama durumuna göre anlamlı bir fark gösterebileceği şeklinde de yorumlanabilir.

Yetişkinliğe ulaşma konusunda evlenme değişkeni önemlidir. Çünkü, evlenmek yeni bir ilişkiler ağına girmek, yeni sınırlamalar içine girmek, bir ev ve bir eşin bakımı ve birilerinin sorumluluğunu almak açısından önemlidir (Arnett, 2000; 2001; 2004). Yaşam görüşü ölçeğinde evli olup olmama açısından anlamlı bir farkın olması, evli olan bireylerin birinin sorumluluğunu alması ve dolayısıyla kendini daha fazla yetişkin gibi hissetmesi ile açıklanabilir. Ayrıca, evli olmayan bireylerin ölçekten düşük puan almaları, henüz evli olmamaları ve dolayısıyla yeni bir sınırlamalar ağı içine girmemiş olmaları (Arnett, 2004) ve kendilerini henüz yetişkin gibi hissetmemeleri ile açıklanabilir. Bu bulgu, beliren yetişkinliğin evlenmeyle birlikte sona ermeye başlaması gibi temel bir özelliğiyle uygundur. Facio ve Micocci' ye göre (2003), Arjantin' de yetişkin olmak için evlenmek her iki cinsiyet için de önemli bir

etkendir. Bireylerin beliren yetişkinlik döneminin sona ermesinde evlenme önemli bir etken olarak bulunmuştur. Ancak İsrail’de durum farklıdır. Mayseless ve Scharf’ a göre (2003), İsrail’ de evlilik beliren yetişkinliğin önemli bir belirleyicisi değildir. Nelson’ a göre (2003), Amerika’ da, Mormon topluluğunda evlenmek ve ana baba olmak gibi ölçütler önemli yetişkinlik belirleyicileridir. Araştırma sonuçları, Türkiye’de de benzer bir durumun yaşandığı şeklinde yorumlanabilir.

Katılımcıların çalışıp çalışmama durumuna göre ölçekten aldıkları puanların farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin t-testi sonuçları Tablo 31’de sunulmaktadır.

Tablo 31. Katılımcıların YGÖ Puanlarının İş Durumuna Göre t-Testi Sonuçları

İş Durumu	N	\bar{X}	S	sd	t	P
Çalışmıyor	406	54,65	11,86	671	6,89	,000
Çalışıyor	267	47,99	12,90			

Analiz sonuçlarına göre, katılımcıların ölçekten aldıkları ortalama puanlar kalıcı ve tam zamanlı bir işte çalışıp çalışmama durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t_{(671)} = 6,89, p < .01$]. Bir işte çalışmayan katılımcıların ölçekten aldıkları ortalama puan ($\bar{X} = 54,65$), bir işte çalışan katılımcıların ölçekten aldıkları ortalama puandan ($\bar{X} = 47,99$) daha yüksektir. Bu bulgu, beliren yetişkinlik döneminin yaşanmasının kalıcı ve tam zamanlı bir işte çalışıp çalışmama durumuna göre anlamlı bir fark gösterebileceği şeklinde de yorumlanabilir.

Beliren yetişkinlik döneminde bireyler, kalıcı ve tam zamanlı işlerde çalışmamakta, sadece kalıcı ve tam zamanlı işlere hazırlık niteliğindeki işlerde çalışmaktadırlar (Arnett, 2000; 2001; 2004). Beliren yetişkinliğin sona ermesi ve yetişkinliğe ulaşma konusunda kalıcı ve tam zamanlı bir işte çalışma değişkeni önemlidir. Çünkü, kalıcı ve tam zamanlı bir işte çalışmaya başlamak, bireylere yeni sınırlamalar getirmektedir ve beliren yetişkinlik döneminde bu sınırlamalar yoktur (Arnett, 2000; 2001; 2004). Yaşam görüşü ölçeğinden alınan puanlarda çalışıp çalışmama açısından anlamlı bir farkın olması, çalışan bireylerin yeni bir sınırlamalar

ağı içine girmiş olmaları ve dolayısıyla kendilerini daha fazla yetişkin gibi hissetmeleri ile açıklanabilir. Ayrıca, çalışmayan bireylerin ölçekten düşük puan almaları, henüz yeni bir sınırlamalar ağı içine girmemiş olmaları ve kendilerini henüz yetişkin gibi hissetmemeleri ile açıklanabilir. Bu bulgu, beliren yetişkinliğin kalıcı ve tam zamanlı bir işte çalışmaya başlamayla birlikte sona eren bir dönem olması gibi temel bir özelliğiyle uygundur.

Katılımcıların birlikte yaşadıkları kişiler ile ölçekten aldıkları puan arasında anlamlı ilişki olup olmadığına ilişkin ANOVA sonuçları Tablo 32'de sunulmaktadır.

Tablo 32. Katılımcıların YGÖ Puanlarının Birlikte Yaşanan Kişilere Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	21759,19	2	10879,59	84,16	,000	A-B, A-C,B-C
Gruplarıçi	86612,79	670	129,27			
Toplam	108371,99	672				

Birlikte Yaşanan Kişiler

A = Yalnız-Arkadaş-Kardeş-Partner-Yurt-Diğer

B = Anne ve/veya Baba

C = Eş ve/veya Çocuk (lar)

Analiz sonuçları, katılımcıların birlikte yaşadıkları kişiler açısından ölçekten aldıkları puanda anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir [$F_{(2-670)} = 84,16$, $p < .01$]. Yani, katılımcıların birlikte yaşadıkları kişiler ile ölçekten aldıkları puan anlamlı bir şekilde ilişkilidir. Ortalama puan farklarının hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Scheffe testinin sonuçlarına göre, A ($\bar{X} = 57,34$) olarak kodlanan (yalnız-arkadaşlarla-kardeşlerle-partnerle-yurtta yaşayan ve diğer seçeneğini işaretleyen) katılımcıların ölçekten aldıkları puanlar B (anne ve/veya baba ile yaşayan) ($\bar{X} = 49,65$) ve C ($\bar{X} = 41,59$) olarak kodlanan (eş ve/veya çocuklarla yaşayan) bireylerin ölçekten aldıkları puanlardan yüksek bulunmuştur. Yine, Scheffe testi sonuçlarına göre, her üç grubun ortalama puanları anlamlı bir biçimde birbirinden farklı bulunmuştur.

Arnett (2000; 2004) beliren yetişkinlerin demografik olarak ergenlerden ve yetişkinlerden farklı özelliklere sahip olduklarını belirtmektedir. Bu demografik özelliklerden biri de birlikte yaşadıkları kişilerdir. Ergenlerin pek çoğu anababasıyla, yetişkinlerin pek çoğu da eş ve çocuklarıyla yaşamaktadır. Hem ergenler, hem de yetişkinler birlikte yaşadıkları kişilere karşı sorumluluk taşımak zorundadırlar. Beliren yetişkinlik bireye yaşamı boyunca en fazla özgürlük veren dönemdir ve bu dönemde ergenliğin sınırlamaları ve yetişkinliğin sorumlulukları yoktur (Arnett 2000; 2001; 2004). Beliren yetişkinlerin birlikte yaşadıkları kişiler, çok çeşitlilik göstermektedir (Arnett, 2004). Araştırma sonuçları bu bulguları desteklemektedir. Anne ve babasıyla ve eşi ve çocuklarıyla yaşamayan bireyler ölçekten en yüksek puanı alan gruptur.

Katılımcıların yetişkinlikle ilgili kişisel tanımlamaları ile ölçekten aldıkları puan arasında anlamlı ilişki olup olmadığına ilişkin ANOVA sonuçları Tablo 33'de sunulmaktadır.

Tablo 33. Katılımcıların YGÖ Puanlarının Yetişkinlikle İlgili Kişisel Tanımlamaya Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	18366,20	2	9183,104	68,36	,000	C-A, C-B
Gruplarıçi	90005,78	670	134,337			
Toplam	108371,99	672				

Yetişkinlikle İlgili Kişisel Tanımlama (Yetişkinliğe Ulaştığınızı Düşünüyor musunuz?)

A = Evet

B = Hayır

C = Hem evet hem hayır

Analiz sonuçları, katılımcıların yetişkinlikle ilgili kişisel tanımlama açısından ölçekten aldıkları puanda anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir [$F_{(2-670)} = 68,36$, $p < .01$]. Yani, katılımcıların yetişkinliğe ulaşmayla ilgili kişisel tanımlamaları ile ölçekten aldıkları puan anlamlı bir şekilde ilişkilidir. Ortalama puan farklarının hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Scheffe testinin sonuçlarına göre, C ($\bar{X} = 57,48$) olarak kodlanan “hem evet hem hayır” şeklinde tanımlamada bulunan katılımcıların ölçekten aldıkları puanlar B yani “hayır” şeklinde tanımlamada

bulunan ($\bar{X} = 47,60$) ve A ($\bar{X} = 46,65$) olarak kodlanan ve “evet” şeklinde tanımlamada bulunan bireylerin ölçekten aldıkları puanlardan yüksek bulunmuştur. Yine, Scheffe testi sonuçlarına göre, A ve B olarak kodlanan grupların ortalama puanları arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Beliren yetişkinlik, bireyin kendini ergenlikle yetişkinlik arasında bir geçiş ve arada hissetme dönemidir (Arnett, 2000; 2001; 2004). Beliren yetişkinler kendilerini ne bir ergen, ne de bir yetişkin olarak tanımlayamamaktadırlar ve kendilerini bazen ergen gibi, bazen de yetişkin gibi hissetmektedirler. Bu durum, bu dönemdeki bireylerin ergenlikten çıktıklarını, ancak yetişkin olmadıklarını göstermektedir (Arnett, 2004). Araştırma sonuçları bu bulguyu destekler niteliktedir. Ölçekten alınan puanlarda en yüksek ortalama kendini hem yetişkin gibi, hem de değilmiş gibi hisseden gruba aittir. Bu bulgu, beliren yetişkinliğin bir geçiş ve arada hissetme dönemi olması gibi temel bir özelliğiyle uygundur.

Katılımcıların önemli kabul ettikleri yetişkinlik ölçütleri ile ölçekten aldıkları puan arasında anlamlı ilişki olup olmadığına ilişkin ANOVA sonuçları Tablo 34’de sunulmaktadır.

Tablo 34. Katılımcıların YGÖ Puanlarının Yetişkinlik Ölçütlerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	2854,138	3	951,379	6,032	,000	A-B, A-D
Gruplarıçi	105517,856	669	157,725			
Toplam	108371,994	672				

Yetişkinlik Ölçütleri (Size Göre Bir Bireyin Yetişkin Olarak Tanımlanabilmesi İçin Hangi Ölçütler Önemlidir?)

- A = Kendi sorumluluğunu alma/Bağımsız kararlar verebilme
- B = Ekonomik bağımsızlık/Kalıcı ve tam zamanlı bir işte çalışma
- C = Evlenme/Anababa olma/Eğitimi tamamlama/Kalıcı bir yere yerleşme
- D= Belirli bir yaşa gelmiş olma

Analiz sonuçları, katılımcıların yetişkinlik ölçütleri açısından ölçekten aldıkları puanda anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir [$F_{(3-669)} = 6,032$, $p < .01$]. Yani,

katılımcıların önem verdikleri yetişkinlik ölçütleri ile ölçekten aldıkları puanlar anlamlı bir şekilde ilişkilidir. Ortalama puan farklarının hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Scheffe testinin sonuçlarına göre, A ($\bar{X}=53,35$) olarak kodlanan “kendi sorumluluğunu alma/bağımsız kararlar verebilme” gibi psikolojik belirleyicilere önem veren katılımcıların ölçekten aldıkları puanlar B ($\bar{X}=49,36$) yani “ekonomik bağımsızlık/kalıcı ve tam zamanlı bir işte çalışma” ölçütüne önem veren katılımcıların ölçekten aldıkları puanlardan, C ($\bar{X}=50,35$) “evlenme/anababa olma/eğitimi tamamlama/kalıcı bir yere yerleşme” gibi demografik ölçütlere önem veren katılımcıların puanlarından ve D ($\bar{X}=46,91$) olarak kodlanan ve “belirli bir yaşa gelmiş olma” gibi biyolojik ölçütlere önem veren bireylerin ölçekten aldıkları puanlardan yüksek bulunmuştur. Yine, Scheffe testi sonuçlarına göre, A ve B olarak kodlanan grupların ortalama puanları ve A ve D olarak kodlanan grupların ortalama puanları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Araştırma sonuçlarına göre, beliren yetişkinlik dönemi ile kendi sorumluluğunu alma/bağımsız kararlar verebilme gibi psikolojik belirleyiciler ve evlenme/anababa olma/eğitimi tamamlama/kalıcı bir yere yerleşme gibi demografik ölçütler arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Amerika’da yetişkinlik ölçütleri konusunda yapılan çalışmalarda en önemli ölçütlerin kendi sorumluluğunu alma/bağımsız kararlar verebilme gibi psikolojik belirleyiciler ve evlenme/anababa olma/eğitimi tamamlama/kalıcı bir yere yerleşme gibi demografik ölçütler olduğu bulunmuştur. Ayrıca, ekonomik bağımsızlık ölçütüne ve belirli bir yaşa gelmiş olma gibi biyolojik belirleyicilere ilişkin çok fazla amprik kanıt bulunmamıştır (Arnet, 1997). Araştırma sonuçları bu bulguları destekler niteliktedir.

b. Yetişkinlikle İlgili Kişisel Tanımlamayla İlgili Bulgular ve Yorum

Katılımcıların yetişkinliğe ulaşip ulaşmamayla ilgili kişisel tanımlamalarının yaş düzeylerine göre farklılık gösterip göstermediği, başka bir deyişle katılımcıların yetişkinliğe ulaşip ulaşmamayla ilgili kişisel tanımlamaları ile yaş düzeylerinin ilişkili olup olmadığına ilişkin kay-kare testi sonuçları Tablo 35'de sunulmaktadır.

Tablo 35. Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Yetişkinlikle İlgili Kişisel Tanımlamaları- Kay-Kare Testi Sonuçları

Yaş Grupları		Yetişkinlikle İlgili Kişisel Tanımlama			Toplam
		Evet	Hayır	Hem Evet Hem Hayır	
15-18	N	7	59	14	80
	%	8,8	73,8	17,4	100
19-26	N	99	74	280	453
	%	21,9	16,3	61,8	100
27-34	N	110	6	24	140
	%	78,6	4,3	17,1	100
Toplam	N	216	139	318	673
	%	32,1	20,7	47,3	100,0

$\chi^2=316,224$ sd= 4 P= .000

Tablo incelendiğinde, yetişkinliğe ulaştığını düşünenlerin oranının, 15-18 yaş grubunda % 8,8, 19-26 yaş grubunda % 21,9, 27-34 yaş grubunda % 78,6 ve tüm yaş gruplarında ise % 32,1 olduğu görülmektedir. Yetişkinliğe ulaşmadığını düşünenlerin oranının, 15-18 yaş grubunda % 73,8, 19-26 yaş grubunda % 16,3, 27-34 yaş grubunda % 4,3 ve tüm yaş gruplarında ise % 20,7 olduğu görülmektedir. Ayrıca tablo incelendiğinde, kendini hem yetişkin gibi, hem de yetişkin değilmiş gibi hissedenlerin oranı, 15-18 yaş grubunda % 17,4, 19-26 yaş grubunda % 61,8, 27-34 yaş grubunda % 17,1 ve tüm yaş gruplarında ise % 47,3 olduğu görülmektedir.

Farklı yaş gruplarına sahip yetişkinliğe ulaşma konusundaki kişisel tanımlamalarında gözlenen bu farkın anlamlı olduğu bulunmuştur [$\chi^2_{(4)} = 316,224$, $p<.01$]. Yani, katılımcıların buldukları yaş düzeyi ile yetişkinliğe ulaşma

konusundaki kişisel tanımlamaları arasında anlamlı bir ilişki vardır. Araştırma sonuçlarına göre 15-18 yaş grubu bireylerin büyük çoğunluğu yetişkinliğe ulaşmadıklarını düşünmekte; 19-26 yaş arası katılımcıların büyük çoğunluğu ve 27-34 yaş grubunun önemli bir bölümü kendini ergenlikle yetişkinlik arasında bir geçiş döneminde hissetmektedir. Bu bulgu Amerika'da yapılan çalışmaların bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Amerika'da 18-25 yaş arası bireylerin % 67' si kendini hem ergen gibi hem de yetişkin gibi hissetmektedir (Arnett, 1997; 2000).

Katılımcıların yetişkinliğe ulaşip ulaşmamayla ilgili kişisel tanımlamalarının anababa olma durumuna göre farklılık gösterip göstermediği, başka bir deyişle katılımcıların yetişkinliğe ulaşip ulaşmamayla ilgili kişisel tanımlamaları ile anababa olma durumlarının ilişkili olup olmadığına ilişkin kay-kare testi sonuçları Tablo 36'da sunulmaktadır.

Tablo 36. Katılımcıların Anababa Olma Durumuna Göre Yetişkinlikle İlgili Kişisel Tanımlamalar- Kay-Kare Testi Sonuçları

		Yetişkinlikle İlgili Kişisel Tanımlama			
Anababa Olma Durumu		Evet	Hayır	Hem Evet Hem Hayır	Toplam
Çocuk Sahibi Değil	N	164	136	300	600
	%	27,3	22,7	50,0	100
Çocuk Sahibi	N	52	3	18	73
	%	71,2	4,1	24,7	100,0
Toplam	N	216	139	318	673
	%	32,1	20,7	47,3	100,0

$$\chi^2 = 58,776 \text{ sd} = 2 \text{ P} = .000$$

Tablo incelendiğinde, yetişkinliğe ulaştığını düşünenlerin oranının, çocuk sahibi olan katılımcılarda % 71,2, çocuk sahibi olmayan % 27,3 ve tüm katılımcılarda ise % 32,1 olduğu görülmektedir. Yetişkinliğe ulaşmadığını düşünenlerin oranının, çocuk sahibi olan katılımcılarda % 4,1, çocuk sahibi olmayan katılımcılarda % 22,7 ve tüm katılımcılarda ise % 20,7 olduğu görülmektedir. Ayrıca tablo incelendiğinde, kendini hem yetişkin gibi, hem de yetişkin değilmiş gibi hissedenlerin oranı, çocuk

sahibi olan katılımcılarda % 24,7, çocuk sahibi olmayan katılımcılarda % 50,0 ve tüm katılımcılarda ise % 47,3 olduğu görülmektedir.

Anababa olup olmama durumu ile yetişkinliğe ulaşma konusundaki kişisel tanımlamalar arasında gözlenen bu farkın anlamlı olduğu bulunmuştur [$\chi^2(2) = 58,776, p<.01$]. Yani, katılımcıların anababa olup olmama durumu ile yetişkinliğe ulaşma konusundaki kişisel tanımlamaları arasında anlamlı bir ilişki vardır. Çocuk sahibi olan bireylerin büyük bölümü kendini yetişkin gibi hissetmekte, çocuk sahibi olmayan bireylerin yarısı kendilerini hem yetişkin gibi hem de değilmiş gibi hissetmektedir. Araştırma sonuçlarına göre, anababa olmak bireyin kendini yetişkin gibi hissetmesi konusunda önemli bir etkidir. Çünkü, anababa olmak birinin sorumluluğunu almak açısından önemlidir.

Katılımcıların yetişkinliğe ulaşıp ulaşmamayla ilgili kişisel tanımlamalarının cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediği, başka bir deyişle katılımcıların yetişkinliğe ulaşıp ulaşmamayla ilgili kişisel tanımlamaları ile cinsiyetin ilişkili olup olmadığına ilişkin kay-kare testi sonuçları Tablo 37’de sunulmaktadır.

Tablo 37. Cinsiyete Göre Yetişkinlikle İlgili Kişisel Tanımlamalar- Kay-Kare Test Sonuçları

		Yetişkinlikle İlgili Kişisel Tanımlama			
Cinsiyet		Evet	Hayır	Hem Evet Hem Hayır	Toplam
Erkek	N	140	64	123	327
	%	42,8	19,6	37,6	100
Kadın	N	76	75	195	346
	%	22,0	21,7	56,4	100
Toplam	N	216	139	318	673
	%	32,1	20,7	47,3	100,0

$\chi^2= 35,627$ sd= 2 P= .000

Tablo incelendiğinde, yetişkinliğe ulaştığını düşünenlerin oranının, erkeklerde % 42,8, kadınlarda % 22,0 ve tüm katılımcılarda ise % 32,1 olduğu görülmektedir. Yetişkinliğe ulaşmadığını düşünenlerin oranının, erkeklerde % 19,6, kadınlarda %

21,7 ve tüm katılımcılarda ise % 20,7 olduğu görülmektedir. Ayrıca tablo incelendiğinde, kendini hem yetişkin gibi, hem de yetişkin değilmiş gibi hissedenlerin oranı, erkeklerde % 37,6, kadınlarda % 56,4 ve tüm katılımcılarda ise % 47,3 olduğu görülmektedir.

Cinsiyet ile yetişkinliğe ulaşma konusundaki kişisel tanımlamalar arasında gözlenen bu farkın anlamlı olduğu bulunmuştur [$\chi^2(2) = 35,627$, $p < .01$]. Yani, katılımcıların cinsiyeti ile yetişkinliğe ulaşma konusundaki kişisel tanımlamaları arasında anlamlı bir ilişki vardır. Araştırma sonuçlarına göre, kendini hem yetişkin gibi, hem de değilmiş gibi hissedenlerin oranı kadınlarda daha yüksektir. Erkekler kendilerini daha çok yetişkin gibi hissetmektedir. Bu durumun, Türkiye’de cinsiyetlere yüklenen farklı rollerden kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca bu bulgu, kadınların bu dönemin sunduğu olanaklardan daha çok yararlandığı şeklinde de yorumlanabilir.

Katılımcıların yetişkinliğe ulaşıp ulaşmamayla ilgili kişisel tanımlamalarının iş durumuna göre farklılık gösterip göstermediği, başka bir deyişle katılımcıların yetişkinliğe ulaşıp ulaşmamayla ilgili kişisel tanımlamaları ile iş durumunun ilişkili olup olmadığına ilişkin kay-kare testi sonuçları Tablo 38’de sunulmaktadır.

Tablo 38. Katılımcıların İş Durumlarına Göre Yetişkinlikle İlgili Kişisel Tanımlamalar- Kay-Kare Testi Sonuçları

İş Durumu		Yetişkinlikle İlgili Kişisel Tanımlama			Toplam
		Evet	Hayır	Hem Evet Hem Hayır	
Çalışmıyor	N	64	120	222	406
	%	15,8	29,6	54,7	100,0
Çalışıyor	N	152	19	96	267
	%	56,9	7,1	36,0	100,0
Toplam	N	216	139	318	673
	%	32,1	20,7	47,3	100,0

$\chi^2 = 136,269$ $sd = 2$ $P = .000$

Çalışmayan bireylerin % 15,8’ i yetişkinliğe ulaştığını düşünmektedir. Ayrıca, çalışmayan bireylerin % 29,6’ sı yetişkinliğe ulaşmadığını düşünmekte ve % 54,7’ si ise kendini hem yetişkin gibi hem de değilmiş gibi hissetmektedir. Çalışan bireylerin

% 56,9' u yetişkinliğe ulaştığını düşünmektedir. Ayrıca, çalışan bireylerin % 7,1' i yetişkinliğe ulaşmadığını düşünmekte ve % 36' sı ise kendini hem yetişkin gibi hem de değilmiş gibi hissetmektedir.

İş durumu ile yetişkinliğe ulaşma konusundaki kişisel tanımlamalar arasında gözlenen bu farkın anlamlı olduğu bulunmuştur [$\chi^2(2) = 136,269, p < .01$]. Yani, katılımcıların çalışıp çalışmaması ile yetişkinliğe ulaşma konusundaki kişisel tanımlamaları arasında anlamlı bir ilişki vardır. Çalışmayan bireylerin büyük çoğunluğu kendilerini hem yetişkin gibi, hem de değilmiş gibi hissetmektedir. Çalışan bireylerin büyük çoğunluğu ise kendini yetişkin gibi hissetmektedir. Yani, bir işte çalışmayla, kendini yetişkin gibi hissedip hissetmeme arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Katılımcıların yetişkinliğe ulaşıp ulaşmamayla ilgili kişisel tanımlamalarının algılanan yetişkinlik ölçütlerine göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin kay-kare testi sonuçları Tablo 39'da sunulmaktadır.

Tablo 39. Algılanan Yetişkinlik Ölçütlerine Göre Yetişkinlikle İlgili Kişisel Tanımlamalar- Kay-Kare Testi Sonuçları

		Yetişkinlikle İlgili Kişisel Tanımlama			
Algılanan Yetişkinlik Ölçütleri		Evet	Hayır	Hem Evet Hem Hayır	Toplam
A	N	177	68	207	452
	%	39,2	15,0	45,8	100,0
B	N	17	29	50	96
	%	17,7	30,2	52,1	100,0
C	N	16	26	39	81
	%	19,8	32,1	48,1	100,0
D	N	6	16	22	44
	%	13,6	36,4	50,0	100,0
Toplam	N	216	139	318	673
	%	32,1	20,7	47,3	100,0

$\chi^2 = 44,020$ sd= 6 P= .000

Yetişkinlik Ölçütleri

A=Kendi sorumluluğunu alma/Bağımsız kararlar verebilme

B=Ekonomik bağımsızlık/Kalıcı ve tam zamanlı bir işte çalışma

C=Evlenme/Anababa olma/Eğitimi tamamlama/Kalıcı bir yere yerleşme

D=Belirli bir yaşa gelmiş olma

Kendi sorumluluğunu alma/bağımsız kararlar verebilme gibi içsel ve psikolojik ölçütlere önem veren bireylerin % 39,2'si kendini yetişkin gibi hissetmekte, % 15'i ise yetişkin gibi hissetmemektedir. Ayrıca bu katılımcıların % 45,8'i kendini geçiş döneminde hissetmektedir. Ekonomik bağımsızlık/kalıcı ve tam zamanlı bir işte çalışma gibi ekonomik ölçütlere önem veren bireylerin %17,7'si kendini yetişkin gibi hissetmekte, % 30,2'si ise yetişkin gibi hissetmemektedir. Ayrıca bu katılımcıların % 52,1'i kendini geçiş döneminde hissetmektedir. Evlenme/anababa olma/eğitimi tamamlama/kalıcı bir yere yerleşme gibi demografik ölçütlere önem veren bireylerin % 19,8'i kendini yetişkin gibi hissetmekte, % 32,1'i ise yetişkin gibi hissetmemektedir. Ayrıca bu katılımcıların % 48,1'i kendini geçiş döneminde hissetmektedir. Belirli bir yaşa gelmiş olma gibi biyolojik ölçütlere önem veren bireylerin %13,6'sı kendini yetişkin gibi hissetmekte, % 36,4'ü ise yetişkin gibi hissetmemektedir. Ayrıca bu katılımcıların % 50'si kendini geçiş döneminde hissetmektedir.

Algılanan yetişkinlik ölçütleri ile yetişkinliğe ulaşma konusundaki kişisel tanımlamalar arasında gözlenen bu farkın anlamlı olduğu bulunmuştur [$\chi^2_{(6)}= 44,020$, $p<.01$]. Yani, katılımcıların önem verdiği yetişkinlik ölçütleri ile yetişkinliğe ulaşma konusundaki kişisel tanımlamaları arasında anlamlı bir ilişki vardır. Tüm yetişkinlik ölçütleri ile kendini hem yetişkin gibi hem de değilmiş gibi hissetmek arasında orta düzeyde olumlu bir ilişki vardır.

Katılımcıların yetişkinliğe ulaşıp ulaşmamayla ilgili kişisel tanımlamalarının eğitim durumuna göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin kay-kare testi sonuçları Tablo 40'da sunulmaktadır.

Tablo 40. Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Yetişkinlikle İlgili Kişisel Tanımlamalar- Kay-Kare Testi Sonuçları

		Yetişkinlikle İlgili Kişisel Tanımlama			Toplam
		Evet	Hayır	Hem Evet Hem Hayır	
Eğitim Durumu	N				
	%				
Eğitimim Devam Ediyor	N	117	135	277	529
	%	22,1	25,5	52,4	100
Eğitimi Tamamladım	N	99	4	41	144
	%	68,8	2,8	28,5	100
Toplam	N	216	139	318	673
	%	32,1	20,7	47,3	100,0

$\chi^2= 118,708$ sd= 2 P= .000

Eğitim yaşantısı devam eden bireylerin % 22,1'i kendini yetişkin gibi hissetmekte, % 25,5'i ise yetişkin gibi hissetmemektedir. Ayrıca bu katılımcıların % 52,4'ü kendini geçiş döneminde hissetmektedir. Eğitim yaşantısı son bulmuş bireylerin % 68,8'i kendini yetişkin gibi hissetmekte, % 2,8'i ise yetişkin gibi hissetmemektedir. Ayrıca bu katılımcıların % 28,5'i kendini geçiş döneminde hissetmektedir.

Eğitim durumu ile yetişkinliğe ulaşma konusundaki kişisel tanımlamalar arasında gözlenen bu farkın anlamlı olduğu bulunmuştur [$\chi^2(2) = 118,708$, $p < .01$]. Yani, katılımcıların eğitim yaşantısının devam edip etmemesi ile yetişkinliğe ulaşma konusundaki kişisel tanımlamaları arasında anlamlı bir ilişki vardır. Eğitimi devam eden bireylerin yarısından fazlası kendini geçiş döneminde hissetmektedir. Eğitimini tamamlayan bireylerin büyük çoğunluğu kendini yetişkin gibi hissetmektedir.

Katılımcıların yetişkinliğe ulaşıp ulaşmamayla ilgili kişisel tanımlamalarının medeni duruma göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin kay-kare testi sonuçları Tablo 41'de sunulmaktadır.

Tablo 41. Katılımcıların Medeni Durumuna Göre Yetişkinlikle İlgili Kişisel Tanımlamalar- Kay-Kare Testi Sonuçları

		Yetişkinlikle İlgili Kişisel Tanımlama			
Medeni Durum		Evet	Hayır	Hem Evet Hem Hayır	Toplam
Bekar	N	144	135	289	568
	%	25,4	23,8	50,9	100
Evli	N	72	4	29	105
	%	68,6	3,8	27,6	100
Toplam	N	216	139	318	673
	%	100	100	100	100,0

$$\chi^2= 78,814 \text{ sd}= 2 \text{ P}= .000$$

Bekar bireylerin % 25,4 si kendini yetişkin gibi hissetmekte, % 23,8 i ise yetişkin gibi hissetmemektedir. Ayrıca bu katılımcıların % 50,9' i kendini geçiş döneminde hissetmektedir. Evli bireylerin % 68,6 si kendini yetişkin gibi hissetmekte, % 3,8 i ise yetişkin gibi hissetmemektedir. Ayrıca bu katılımcıların % 27,6 i kendini geçiş döneminde hissetmektedir.

Medeni durum ile yetişkinliğe ulaşma konusundaki kişisel tanımlamalar arasında gözlenen bu farkın anlamlı olduğu bulunmuştur [$\chi^2_{(2)} = 78,814$, $p<.01$]. Yani, katılımcıların evli ya da bekar olması ile yetişkinliğe ulaşma konusundaki kişisel tanımlamaları arasında anlamlı bir ilişki vardır. Bekar katılımcılar kendilerini yetişkinlik yolunda ama henüz yetişkinliğe ulaşmamış hissederken, evli katılımcılar büyük oranda kendilerini yetişkin gibi hissetmektedir.

c. Algılanan Yetişkinlik Ölçütleriyle İlgili Bulgular ve Yorumlar

Katılımcıların önemli kabul ettiği yetişkinlik ölçütlerinin (algılanan yetişkinlik ölçütleri) yaş düzeylerine göre farklılık gösterip göstermediği, başka bir deyişle katılımcıların önemli kabul ettiği yetişkinlik ölçütleri ile yaş düzeylerinin ilişkili olup olmadığına ilişkin kay-kare testi sonuçları Tablo 42’de sunulmaktadır.

Tablo 42. Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Önemli Kabul Ettikleri Yetişkinlik Ölçütleri- Kay-Kare Testi Sonuçları

Yaş Grupları		Yetişkinlik Ölçütleri				Toplam
		Kendi sorumluluğu nu alma- Bağımsız kararlar verebilme	Ekonomik bağımsızlık- Kalıcı ve tam zamanlı bir işte çalışma	Evlenme- Anababa olma - Eğitimi tamamlama- Kalıcı olarak bir yere yerleşme	Belirli bir yaşa gelmiş olma	
15-18	N	5	32	26	17	80
	%	6,3	40,0	32,5	21,3	100,0
19-26	N	322	59	50	22	453
	%	71,1	13,0	11,0	4,9	100,0
27-34	N	125	5	5	5	140
	%	89,3	3,6	3,6	3,6	100,0
Toplam	N	452	96	81	44	673
	%	67,2	14,3	12,0	6,5	100,0

$\chi^2=171,163$ sd= 6 P= .000

Tablo incelendiğinde yetişkinlik ölçütü olarak “kendi sorumluluğunu alma- bağımsız kararlar verebilme” gibi içsel ve psikolojik belirleyicileri en önemli yetişkinlik ölçütleri olarak görenlerin oranı, 15-18 yaş grubunda % 6,3, 19-26 yaş grubunda % 71,1, 27-34 yaş grubunda % 89,3 ve tüm yaş gruplarında ise % 67,2 olduğu görülmektedir. Yetişkinlik ölçütü olarak “ekonomik bağımsızlık-kalıcı ve tam zamanlı bir işte çalışma” gibi ekonomik değişkenleri en önemli yetişkinlik ölçütleri olarak görenlerin oranı, 15-18 yaş grubunda % 40,0, 19-26 yaş grubunda % 13,0, 27-34 yaş grubunda % 3,6 ve tüm yaş gruplarında ise % 14,3 olduğu görülmektedir. Önemli

yetişkinlik ölçütü olarak “evlenme-anababa olma -eğitimi tamamlama-kalıcı olarak bir yere yerleşme” gibi demografik geçiş işaretlerini en önemli yetişkinlik ölçütleri olarak görenlerin oranı, 15-18 yaş grubunda % 32,5, 19-26 yaş grubunda % 11,0, 27-34 yaş grubunda % 3,6 ve tüm yaş gruplarında ise % 12,0 olduğu görülmektedir. Ayrıca, yetişkinlik ölçütü olarak “belirli bir yaşa gelmiş olma” gibi biyolojik belirleyicileri en önemli yetişkinlik ölçütleri olarak görenlerin oranı, 15-18 yaş grubunda % 21,3, 19-26 yaş grubunda % 4,9, 27-34 yaş grubunda % 3,6 ve tüm yaş gruplarında ise % 6,5 olduğu görülmektedir.

Farklı yaş gruplarına sahip katılımcıların önemli kabul ettikleri yetişkinlik ölçütlerinde gözlenen bu farkın anlamlı olduğu bulunmuştur [$\chi^2_{(6)} = 171,163, p < .01$]. yani, katılımcıların buldukları yaş düzeyi ile önem verdikleri yetişkinlik ölçütleri arasında anlamlı bir ilişki vardır. Araştırma sonuçlarına göre 15-18 yaş grubu bireylerin büyük çoğunluğu “Kendi sorumluluğunu alma-Bağımsız kararlar verebilme” gibi psikolojik ölçütlere önem vermemekte; 19-26 yaş arası katılımcıların önemli bir bölümü ve 27-34 yaş grubunun çok büyük bir çoğunluğu bu psikolojik ölçütlere önem vermektedir. Bu bulgu Amerika’da yapılan çalışmaların bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Amerika’da daha genç yaştaki bireyler, yetişkinlikle ilgili dışsal, demografik, biyolojik ve ekonomik ölçütlere önem vermekte; yaşları ilerledikçe yetişkinlik ölçütü olarak psikolojik ölçütlere önem vermeye başlamaktadırlar (Arnett, 1997).

Katılımcıların önemli kabul ettiği yetişkinlik ölçütlerinin anababa olma durumlarına göre farklılık gösterip göstermediği, başka bir deyişle katılımcıların önemli kabul ettiği yetişkinlik ölçütleri ile anababa olma durumlarının ilişkili olup olmadığına ilişkin kay-kare testi sonuçları Tablo 43’de sunulmaktadır.

Tablo 43. Katılımcıların Anababa Olma Durumuna Göre Algılanan Yetişkinlik Ölçütleri- Kay-Kare Testi Sonuçları

		Yetişkinlik Ölçütleri				
Anababa Olma Durumu		Kendi sorumluluğu nu alma- Bağımsız kararlar verebilme	Ekonomik bağımsızlık- Kalıcı ve tam zamanlı bir işte çalışma	Evlenme- Anababa olma -Eğitimi tamamlama- Kalıcı olarak bir yere yerleşme	Belirli bir yaşa gelmiş olma	Toplam
Çocuk Sahibi Değil	N	389	92	79	40	600
	%	64,8	15,3	13,2	6,7	100
Çocuk Sahibi	N	63	4	2	4	73
	%	86,3	5,5	2,7	5,5	100
Toplam	N	452	96	81	44	673
	%	67,2	14,3	12,0	6,5	100,0

$\chi^2= 14,915$ sd= 3 P=,002

Tablo incelendiğinde –her ne kadar çocuk sahibi olan ve olmayan bireylerin sayısı çok farklı ise de- yetişkinlik ölçütü olarak “kendi sorumluluğunu alma-bağımsız kararlar verebilme” gibi içsel ve psikolojik belirleyicileri en önemli yetişkinlik ölçütleri olarak görenlerin oranı, çocuk sahibi olmayan bireylerde % 64,8, anababa olan bireylerde ise % 86,3 ve tüm grupta ise % 67,2 olduğu görülmektedir. Yetişkinlik ölçütü olarak “ekonomik bağımsızlık-kalıcı ve tam zamanlı bir işte çalışma” gibi ekonomik değişkenleri en önemli yetişkinlik ölçütleri olarak görenlerin oranı, çocuk sahibi olmayan bireylerde % 15,3, anababa olan bireylerde ise % 5,5 ve tüm grupta ise % 14,3 olduğu görülmektedir. Önemli yetişkinlik ölçütü olarak “evlenme-anababa olma -eğitimi tamamlama-kalıcı olarak bir yere yerleşme” gibi demografik geçiş işaretlerini en önemli yetişkinlik ölçütleri olarak görenlerin oranı, çocuk sahibi olmayan bireylerde % 13,2, anababa olan bireylerde ise % 2,7 ve tüm grupta ise % 12.0 olduğu görülmektedir.

Ayrıca, yetişkinlik ölçütü olarak “belirli bir yaşa gelmiş olma” gibi biyolojik belirleyicileri en önemli yetişkinlik ölçütleri olarak görenlerin oranı, çocuk sahibi olmayan bireylerde % 6,7, anababa olan bireylerde ise % 5,5 ve tüm grupta ise % 6,5 olduğu görülmektedir.

Çocuk sahibi olan ve olmayan katılımcıların önemli kabul ettikleri yetişkinlik ölçütlerinde gözlenen bu farkın anlamlı olduğu bulunmuştur [$\chi^2(3) = 14,915, p < .01$]. Yani, katılımcıların çocuk sahibi olup olmaması ile önem verdikleri yetişkinlik ölçütleri arasında .01 düzeyinde anlamlı bir ilişki vardır. Çocuk sahibi olan bireyler psikolojik ölçütlere çocuk sahibi olmayan bireylerden daha fazla önem vermektedir. Çocuk sahibi olmayan bireyler de psikolojik ölçütlere önem vermekle birlikte, diğer ölçütlere de belli oranda önem vermektedir.

Katılımcıların önemli kabul ettiği yetişkinlik ölçütlerinin cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediği, başka bir deyişle katılımcıların önemli kabul ettiği yetişkinlik ölçütleri ile cinsiyetin ilişkili olup olmadığına ilişkin kay-kare testi sonuçları Tablo 44'te sunulmaktadır.

Tablo 44. Katılımcıların Cinsiyete Göre Önemli Kabul Ettikleri Yetişkinlik Ölçütleri- Kay-Kare Testi Sonuçları

		Yetişkinlik Ölçütleri				
Cinsiyet		Kendi sorumluluğunu alma-Bağımsız kararlar verebilme	Ekonomik bağımsızlık-Kalıcı ve tam zamanlı bir işte çalışma	Evlenme-Anababa olma -Eğitimi tamamlama-Kalıcı olarak bir yere yerleşme	Belirli bir yaşa gelmiş olma	Toplam
Erkek	N	223	52	37	15	327
	%	68,2	15,9	11,3	4,6	100
Kadın	N	229	44	44	29	346
	%	66,2	12,7	12,7	8,4	100
Toplam	N	452	96	81	44	673
	%	67,2	14,3	12,0	6,5	100,0

$\chi^2 = 5,274$ $sd = 3$ $P = ,153$

Tablo incelendiğinde, erkeklerde yetişkinlik ölçütü olarak “kendi sorumluluğunu alma-bağımsız kararlar verebilme” gibi içsel ve psikolojik belirleyicileri en önemli yetişkinlik ölçütleri olarak görenlerin oranı % 68,2, “ekonomik bağımsızlık-kalıcı ve tam zamanlı bir işte çalışma” gibi ekonomik değişkenleri en önemli yetişkinlik ölçütleri olarak görenlerin oranı % 15,9, “evlenme-anababa olma -eğitimi tamamlama-kalıcı

olarak bir yere yerleşme” gibi demografik geçiş işaretlerini en önemli yetişkinlik ölçütleri olarak görenlerin oranı % 11,3 ve “belirli bir yaşa gelmiş olma” gibi biyolojik belirleyicileri en önemli yetişkinlik ölçütleri olarak görenlerin oranı ise % 4,6’dır.

Kadınlarda yetişkinlik ölçütü olarak “kendi sorumluluğunu alma-bağımsız kararlar verebilme” gibi içsel ve psikolojik belirleyicileri en önemli yetişkinlik ölçütleri olarak görenlerin oranı % 66,2, “ekonomik bağımsızlık-kalıcı ve tam zamanlı bir işte çalışma” gibi ekonomik değişkenleri en önemli yetişkinlik ölçütleri olarak görenlerin oranı % 12,7, “evlenme-anababa olma -eğitimi tamamlama-kalıcı olarak bir yere yerleşme” gibi demografik geçiş işaretlerini en önemli yetişkinlik ölçütleri olarak görenlerin oranı % 12,7 ve “belirli bir yaşa gelmiş olma” gibi biyolojik belirleyicileri en önemli yetişkinlik ölçütleri olarak görenlerin oranı ise % 8,4 bulunmuştur.

Erkek ve kadın katılımcıların önemli kabul ettikleri yetişkinlik ölçütlerinde cinsiyetler açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır [$\chi^2_{(3)} = 5,274, p>.05$]. Yani, katılımcıların cinsiyeti ile önem verdikleri yetişkinlik ölçütleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Katılımcıların önemli kabul ettiği yetişkinlik ölçütlerinin iş durumuna göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin kay-kare testi sonuçları Tablo 45’de sunulmaktadır.

Tablo 45. Katılımcıların İş Durumuna Göre Önemli Kabul Ettikleri Yetişkinlik Ölçütleri- Kay-Kare Testi Sonuçları

		Yetişkinlik Ölçütleri				Toplam
		Kendi sorumluluğunu alma-Bağımsız kararlar verebilme	Ekonomik bağımsızlık-Kalıcı ve tam zamanlı bir işte çalışma	Evlenme-Anababa olma -Eğitimi tamamlama-Kalıcı olarak bir yere yerleşme	Belirli bir yaşa gelmiş olma	
Çalışmıyor	N	236	70	68	32	406
	%	58,1	17,2	16,7	7,9	100
Çalışıyor	N	216	26	13	12	267
	%	80,9	9,7	4,9	4,5	100
Toplam	N	452	96	81	44	673
	%	67,2	14,3	12,0	6,5	100,0

$\chi^2 = 40,507$ sd= 3 P= ,000

Tablo incelendiğinde –her ne kadar çocuk sahibi olan ve olmayan bireylerin sayısı çok farklı ise de-, çalışmayan bireylerde yetişkinlik ölçütü olarak “kendi sorumluluğunu alma-bağımsız kararlar verebilme” gibi içsel ve psikolojik belirleyicileri en önemli yetişkinlik ölçütleri olarak görenlerin oranı % 58,1, “ekonomik bağımsızlık-kalıcı ve tam zamanlı bir işte çalışma” gibi ekonomik değişkenleri en önemli yetişkinlik ölçütleri olarak görenlerin oranı % 17,2, “evlenme-anababa olma -eğitimi tamamlama-kalıcı olarak bir yere yerleşme” gibi demografik geçiş işaretlerini en önemli yetişkinlik ölçütleri olarak görenlerin oranı % 16,7 ve “belirli bir yaşa gelmiş olma” gibi biyolojik belirleyicileri en önemli yetişkinlik ölçütleri olarak görenlerin oranı ise % 7,9’ dır.

Çalışan bireylerde yetişkinlik ölçütü olarak “kendi sorumluluğunu alma-bağımsız kararlar verebilme” gibi içsel ve psikolojik belirleyicileri en önemli yetişkinlik ölçütleri olarak görenlerin oranı % 80,9, “ekonomik bağımsızlık-kalıcı ve tam zamanlı bir işte çalışma” gibi ekonomik değişkenleri en önemli yetişkinlik ölçütleri olarak görenlerin oranı % 9,7, “evlenme-anababa olma -eğitimi tamamlama-kalıcı olarak bir yere yerleşme” gibi demografik geçiş işaretlerini en önemli yetişkinlik ölçütleri olarak görenlerin oranı % 4,9 ve “belirli bir yaşa gelmiş olma” gibi biyolojik belirleyicileri en önemli yetişkinlik ölçütleri olarak görenlerin oranı ise % 4,5 bulunmuştur.

Kalıcı ve tam zamanlı bir işte çalışan ve çalışmayan katılımcıların önemli kabul ettikleri yetişkinlik ölçütlerinde gözlenen bu farkın anlamlı olduğu bulunmuştur [$\chi^2_{(3)} = 40,507$, $p < .01$]. Yani, katılımcıların çalışıp çalışmaması ile önem verdikleri yetişkinlik ölçütleri arasında .01 düzeyinde anlamlı bir ilişki vardır. Çalışan bireyler psikolojik ölçütlere çalışmayan bireylerden daha fazla önem vermektedir. Çalışmayan bireyler de psikolojik ölçütlere önem vermekle birlikte, diğer ölçütlere de belli oranda önem vermektedirler.

Katılımcıların önemli kabul ettiği yetişkinlik ölçütlerinin eğitim durumuna göre farklılık gösterip göstermediği, başka bir deyişle katılımcıların önemli kabul ettiği yetişkinlik ölçütleri ile eğitim durumunun ilişkili olup olmadığına ilişkin kay-kare testi sonuçları Tablo 46’da sunulmaktadır.

Tablo 46. Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Önemli Kabul Ettikleri Yetişkinlik Ölçütleri- Kay-Kare Testi Sonuçları

		Yetişkinlik Ölçütleri				
Eğitim Durumu		Kendi sorumluluğunu alma- Bağımsız kararlar verebilme	Ekonomik bağımsızlık Kalıcı ve tam zamanlı bir işte çalışma	Evlenme- Anababa olma -Eğitimi tamamlama- Kalıcı olarak bir yere yerleşme	Belirli bir yaşa gelmiş olma	Toplam
Eğitimi Devam Edenler	N	332	85	74	38	529
	%	62,8	16,1	14,0	7,2	100
Eğitimi Tamamlayanlar	N	120	11	7	6	144
	%	83,3	7,6	4,9	4,2	100
Toplam	N	452	96	81	44	673
	%	67,2	14,3	12,0	6,5	100,0

$\chi^2= 22,182$ $sd= 3$ $P= ,000$

Tablo incelendiğinde, eğitimi devam eden bireylerde yetişkinlik ölçütü olarak “kendi sorumluluğunu alma-bağımsız kararlar verebilme” gibi içsel ve psikolojik belirleyicileri en önemli yetişkinlik ölçütleri olarak görenlerin oranı % 62,8, “ekonomik bağımsızlık-kalıcı ve tam zamanlı bir işte çalışma” gibi ekonomik değişkenleri en önemli yetişkinlik ölçütleri olarak görenlerin oranı % 16,1, “evlenme-anababa olma -eğitimi tamamlama-kalıcı olarak bir yere yerleşme” gibi demografik geçiş işaretlerini en önemli yetişkinlik ölçütleri olarak görenlerin oranı % 14,0 ve “belirli bir yaşa gelmiş olma” gibi biyolojik belirleyicileri en önemli yetişkinlik ölçütleri olarak görenlerin oranı ise % 7,2’dir.

Eğitimi tamamlamış olan bireylerde yetişkinlik ölçütü olarak “kendi sorumluluğunu alma-bağımsız kararlar verebilme” gibi içsel ve psikolojik belirleyicileri en önemli yetişkinlik ölçütleri olarak görenlerin oranı % 83,3, “ekonomik bağımsızlık-kalıcı ve tam zamanlı bir işte çalışma” gibi ekonomik değişkenleri en önemli yetişkinlik ölçütleri olarak görenlerin oranı % 7,6, “evlenme-anababa olma -eğitimi tamamlama-kalıcı olarak bir yere yerleşme” gibi demografik geçiş işaretlerini en önemli yetişkinlik ölçütleri olarak görenlerin oranı % 4,9 ve “belirli bir yaşa gelmiş olma” gibi biyolojik belirleyicileri en önemli yetişkinlik ölçütleri olarak görenlerin oranı ise % 4,2 bulunmuştur.

Eğitimi devam eden ve etmeyen katılımcıların önemli kabul ettikleri yetişkinlik ölçütlerinde gözlenen bu farkın anlamlı olduğu bulunmuştur [$\chi^2(3) = 22,182, p < .01$]. Yani, katılımcıların eğitim durumu ile önem verdikleri yetişkinlik ölçütleri arasında .01 düzeyinde anlamlı bir ilişki vardır. Eğitimi tamamlayan bireyler psikolojik ölçütlere eğitimini devam eden bireylerden daha fazla önem vermektedir. Eğitimi devam eden bireyler de psikolojik ölçütlere önem vermekte; ancak diğer ölçütlere de belli oranda önem vermektedirler.

Katılımcıların önemli kabul ettiği yetişkinlik ölçütlerinin medeni duruma göre farklılık gösterip göstermediği, başka bir deyişle katılımcıların önemli kabul ettiği yetişkinlik ölçütleri ile medeni durumun ilişkili olup olmadığına ilişkin kay-kare testi sonuçları Tablo 47’de sunulmaktadır.

Tablo 47. Katılımcıların Medeni Durumuna Göre Önemli Kabul Ettikleri Yetişkinlik Ölçütleri- Kay-Kare Testi Sonuçları

		Yetişkinlik Ölçütleri				
Medeni Durum		Kendi sorumluluğunu alma- Bağımsız kararlar verebilme	Ekonomik bağımsızlık- Kalıcı ve tam zamanlı bir işte çalışma	Evlenme- Anababa olma -Eğitimi tamamlama- Kalıcı olarak bir yere yerleşme	Belirli bir yaşa gelmiş olma	Toplam
Bekar	N	367	87	74	40	568
	%	64,6	15,3	13,0	7,0	100
Evli	N	85	9	7	4	105
	%	81,0	8,6	6,7	3,8	100
Toplam	N	452	96	81	44	673
	%	67,2	14,3	12,0	6,5	100,0

$\chi^2 = 10,746$ sd= 3 P= ,013

Tablo incelendiğinde, bekar bireylerde yetişkinlik ölçütü olarak “kendi sorumluluğunu alma-bağımsız kararlar verebilme” gibi içsel ve psikolojik belirleyicileri en önemli yetişkinlik ölçütleri olarak görenlerin oranı % 64,6, “ekonomik bağımsızlık- kalıcı ve tam zamanlı bir işte çalışma” gibi ekonomik değişkenleri en önemli

yetişkinlik ölçütleri olarak görenlerin oranı % 15,3, “evlenme-anababa olma -eğitimi tamamlama-kalıcı olarak bir yere yerleşme” gibi demografik geçiş işaretlerini en önemli yetişkinlik ölçütleri olarak görenlerin oranı % 13,0 ve “belirli bir yaşa gelmiş olma” gibi biyolojik belirleyicileri en önemli yetişkinlik ölçütleri olarak görenlerin oranı ise % 7,0’ dır.

Evli olan bireylerde yetişkinlik ölçütü olarak “kendi sorumluluğunu alma-bağımsız kararlar verebilme” gibi içsel ve psikolojik belirleyicileri en önemli yetişkinlik ölçütleri olarak görenlerin oranı % 81,0, “ekonomik bağımsızlık-kalıcı ve tam zamanlı bir işte çalışma” gibi ekonomik değişkenleri en önemli yetişkinlik ölçütleri olarak görenlerin oranı % 8,6, “evlenme-anababa olma -eğitimi tamamlama-kalıcı olarak bir yere yerleşme” gibi demografik geçiş işaretlerini en önemli yetişkinlik ölçütleri olarak görenlerin oranı % 6,7 ve “belirli bir yaşa gelmiş olma” gibi biyolojik belirleyicileri en önemli yetişkinlik ölçütleri olarak görenlerin oranı ise % 3,8 bulunmuştur.

Evli olan ve olmayan katılımcıların önemli kabul ettikleri yetişkinlik ölçütlerinde gözlenen bu farkın anlamlı olduğu bulunmuştur [$\chi^2(3) = 10,746, p < .05$]. Yani, katılımcıların medeni durumu ile önem verdikleri yetişkinlik ölçütleri arasında .05 düzeyinde anlamlı bir ilişki vardır. Evli bireyler psikolojik ölçütlere bekar bireylerden daha fazla önem vermektedir. Bekar bireyler de psikolojik ölçütlere önem vermekte; ancak diğer ölçütlere de belli oranda önem vermektedirler.

Bulguların Topluca Değerlendirilmesi

Aşağıda araştırma sonucunda elde edilen bulgular ve yorumlara yer verilmiştir. Bulgular ve yorumlar üç bölüm olarak sunulmuştur. Bu bölümde araştırma bulguları kısaca özetlenmiştir.

Öncelikle, Türkiye’de beliren yetişkinlik döneminin yaşanıp yaşanmadığına ve çeşitli değişkenler açısından nasıl farklılaştığına ilişkin bulgular ve yoruma yer verilmiştir. Araştırma bulgularına göre, Türkiye’de beliren yetişkinliğin kadın ve erkeklerde ortalama 19-26 yaş arasında yaşandığı söylenebilir. Ayrıca, araştırma sonuçlarına göre, eğitimi sürdüren bireylerin, henüz evlenmemiş olan bireylerin, anababa olmayan bireylerin ve çalışmayan bireylerin bu dönemde olduğu ve bu dönemin sunduğu özgürlüklerden diğer bireylerden daha fazla yararlandıkları söylenebilir. Yine araştırma sonuçlarına göre, bu dönemdeki bireylerin birlikte yaşadıkları kişiler açısından çeşitlilik gösterdikleri, kendileri ergenlikle yetişkinlik

arasında bir geçiş d6neminde hissettikleri ve yetişkinlik 6l6t6 olarak en çok kendi sorumluluğunu alma/bağımsız karar verebilme gibi psikolojik 6l6tlere 6nem verdikleri s6ylenebilir.

Sonra yetişkinlikle ilgili kişisel tanımlamaların çeşitli değişkenler açısından nasıl farklılaştığına ilişkin bulgular ve yoruma yer verilmiştir. Araştırma sonuçlarına g6re 15-18 yaş grubu bireylerin b6y6k çoğunluğu yetişkinliğe ulaşmadıklarını d6ř6nmekte; 19-26 yaş arası katılımcıların b6y6k çoğunluğu ve 27-34 yaş grubunun 6nemli bir b6l6m6 kendini ergenlikle yetişkinlik arasında bir geçiş d6neminde hissetmektedir. ocuk sahibi olan bireylerin b6y6k b6l6m6 kendini yetişkin gibi hissetmekte, ocuk sahibi olmayan bireylerin yarısı kendilerini hem yetişkin gibi hem de değilmiş gibi hissetmektedir. Araştırma sonuçlarına g6re, kendini hem yetişkin gibi, hem de değilmiş gibi hissedenlerin oranı kadınlarda daha y6ksektir. Erkekler kendilerini daha çok yetişkin gibi hissetmektedir. Çalışmayan bireylerin b6y6k çoğunluğu kendilerini hem yetişkin gibi, hem de değilmiş gibi hissetmektedir. alışan bireylerin b6y6k çoğunluğu ise kendini yetişkin gibi hissetmektedir. Kendi sorumluluğunu alma/bağımsız kararlar verebilme gibi içsel ve psikolojik 6l6tlere 6nem veren bireyler çoğunlukla kendini geçiş d6neminde hissetmektedir. Ayrıca, t6m yetişkinlik 6l6tleri ile kendini hem yetişkin gibi hem de değilmiş gibi hissetmek arasında orta d6zeyde olumlu bir ilişki vardır. Eğitim yaşantısı devam eden bireylerin yarısından fazlası kendini geçiş d6neminde hissetmektedir. Eğitim yaşantısı son bulmuş bireylerin b6y6k çoğunluğu kendini yetişkin gibi hissetmektedir. Bekar katılımcılar kendilerini yetişkinlik yolunda ama hen6z yetişkinliğe ulaşmamış hissederken, evli katılımcılar b6y6k oranda kendilerini yetişkin gibi hissetmektedir.

Son olarak da algılanan yetişkinlik 6l6tlerinin çeşitli değişkenler açısından nasıl farklılaştığına ilişkin ilgili bulgular ve yoruma yer verilmiştir. Araştırma sonuçlarına g6re 15-18 yaş grubu bireylerin b6y6k çoğunluğu “Kendi sorumluluğunu alma-Bağımsız kararlar verebilme” gibi psikolojik 6l6tlere 6nem vermemekte; 19-26 yaş arası katılımcıların 6nemli bir b6l6m6 ve 27-34 yaş grubunun çok b6y6k bir çoğunluğu bu psikolojik 6l6tlere 6nem vermektedir. Araştırma sonuçlarına g6re, ocuk sahibi olan bireyler psikolojik 6l6tlere ocuk sahibi olmayan bireylerden daha fazla 6nem vermektedir. ocuk sahibi olmayan bireyler de psikolojik 6l6tlere 6nem vermekle birlikte, diğer 6l6tlere de belli oranda 6nem vermektedir. Katılımcıların 6nemli kabul ettiği yetişkinlik 6l6tleri ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. alışan bireyler psikolojik 6l6tlere çalışmayan bireylerden daha fazla

önem vermektedir. Ayrıca, eğitimini tamamlayan bireyler psikolojik ölçütlere, eğitimi devam eden bireylerden daha fazla önem vermektedir. Araştırma sonuçlarına göre, evli bireyler psikolojik ölçütlere bekar bireylerden daha fazla önem vermektedir.

Algılanan yetişkinlik ölçütlerinin ve yetişkinlikle ilgili kişisel tanımlamaların çeşitli değişkenler açısından nasıl farklılaştığına ilişkin ilgili bulguları topluca değerlendirmek gerekirse şunlar söylenebilir. Yıllar boyunca yetişkinlik tanımı sadece yaş ve geçiş normlarına dayalı olarak yapılmıştır ve psikolojik işaretler –örneğin, bireyin kendisini yetişkin gibi hissetmesi- dikkate alınmamıştır (Shanahan, Porfeli, Mortimer ve Erickson, 2002). Yetişkinlik ölçütlerine verilen önem kültürlere göre değişiklik göstermektedir. Çoğu kültür ve toplumda yetişkinliğin başlangıcı eğitimi tamamlama, tam zamanlı bir işe başlama, evlenme gibi normlarla belirlenmiştir (Arnett, 2003). Ancak, yetişkinliğin başlangıcı aynı toplumda, hatta bir toplumun farklı kesimlerinde bile değişiklik göstermektedir. Bunlar, kesin ve yasalarla belirlenmiş olmamakla birlikte, yine de geçişlerin zamanlamasında toplumsal etkinin varlığı kesindir (Shanahan, Porfeli, Mortimer ve Erickson, 2002).

1990'ların başına kadar pek çok araştırma ve kurama göre, yetişkinliğe geçişin beş temel belirleyicisi vardır. Bunlar okulu bitirme, evden ayrılma, tam zamanlı ve sürekli bir işe başlama, evlenme ve anababa olma (Shanahan, Porfeli, Mortimer ve Erickson, 2002). Bu roller temel alındığında, genç insanların yetişkin olmak için, anababalarıyla olan ilişkilerindeki bağımlılıklarını ve olgunlaşmamış davranışlarını terk ettikleri düşünülmekte; aynı zamanda kimlik gelişimlerini tamamladıkları varsayılmaktadır. Gerçekten, 20. yüzyılın ortasında bu geçişleri yaşayanları yetişkin olarak kabul ediyorlardı (Arnett, 2003). Yani, birey yirmili yaşların başında bu geçiş işaretlerinin tamamını yaşıyor ve yetişkin olduğu kabul ediliyordu. Ancak, günümüzde bu geçiş işaretlerinin bireyin kendini yetişkin olarak hissetmesinde, o kadar da önemli olmadığı düşünülmektedir (Arnett, 2004). Genç insanların en önemli kabul ettiği yetişkinlik ölçütleri zamanla oluşan ölçütlerdir. Bu yüzden, yetişkin olmak da zamanla oluşur. Yani, birey yaşam sürecinde aniden yetişkinliğe adım atmaz; belli geçiş işaretlerinin belli zamanlarda yaşanmasıyla birlikte, yetişkinlik yavaş yavaş oluşmaya başlar (Shanahan, Porfeli, Mortimer ve Erickson, 2002). Bunun sonucu olarak, genç insanlar kendilerini 18-19 yaşlarında yetişkin gibi hissetmeye başlamalarına karşın, tam olarak yetişkin gibi hissetmeleri yıllar sonra olmaktadır (Arnett, 2003; 2004). Yani, okulu bitirme, evden ayrılma, kalıcı ve tam zamanlı bir işe başlama, evlenme ve anababa olma gibi ölçütlerden, ya da bireyin bu geçişleri yaşamış olmasından çok

genç insanın kendini yetişkin gibi hissetmesi için, kendi sorumluluğunu alması, kendi kararlarını verebilmesi ve ekonomik ve dolayısıyla sosyal anlamda kendine yetebilen bir birey olması gerekmektedir. Kendisinde bu üç özelliği oluşturabilen bireyler, kendilerini yetişkin gibi hissedebilmektedir. Kısaca, yetişkin olmak nesnel ya da demografik ölçütlerden ya da geçiş işaretlerinden çok “yetişkin” gibi hissetmeyle ilgilidir. Araştırma sonuçları bu bulguları destekler niteliktedir. Çünkü, katılımcıların çok büyük çoğunluğu biyolojik, ekonomik ve demografik işaretler yerine, psikolojik belirleyicileri önemli yetişkinlik ölçütleri olarak kabul etmişlerdir.

Farklı kültürler farklı yetişkinlik belirleyicilerine, farklı geçiş işaretlerine ve alanlarına önem verebilirler (Arnett, 2000; 2003). Örneğin, Beyaz Amerikan orta sınıfında yapılan çalışmalara göre, gençler ve orta yaş yetişkinler kendi sorumluluklarını alma, anababanın etkisinde kalmadan bağımsız kararlar verebilme ve ekonomik özgürlük gibi ölçütlere önem vermektedirler (Arnett 1994, 2001; Gren ve Wheethey, 1992). Aynı zamanda, aileye bakabilme gibi ölçütlere büyük önem verilmektedir. Ancak, okulu bitirme ya da eğitimi tamamlama, çalışma, evlenme ya da yaş gibi biyolojik geçiş işaretlerine önem verilmemektedir. Bu ölçütlere verilen önem, orta sınıf beyaz Amerikalılar’ da bireyselliğe verilen önemi yansıtmaktadır. Ancak Amerika gibi bireyselliğin önemli olduğu kültürlerin tersine, geleneksel kültürlerdeki bireyler eğitimi tamamlama, tam zamanlı bir işte çalışma, evlenme ve anababa olma gibi rol geçişlerine daha fazla önem vermektedirler (Arnett; 1994a; 1995; 1997; 2000). Araştırma sonuçlarına göre, Türkiye’nin de Amerika gibi bireyselliğe önem veren ve aynı zamanda da geleneksel özellikler taşıyan bir kültür olduğu söylenebilir. Çünkü, araştırma sonuçlarına göre, katılımcıların büyük çoğunluğu psikolojik belirleyicilere, önemli bir bölümü de demografik geçiş işaretlerine önem vermektedirler.

Arnett’ e göre (1997), bireylerin kendi yetişkinlik algılarında kendi sorumluluğunu alma, ekonomik bağımsızlık ve bağımsız kararlar alabilme önemlidir ve demografik geçiş işaretlerinin yetişkinliğe geçişte önemli değildir. Facio ve Micocci’ e göre (2003), Arjantin’ de “yetişkin olmak için çocuk sahibi olmak” her iki cinsiyet için de önemli bir ölçüt olarak bulunmuştur. Aynı şekilde ABD’ deki gibi çoğu Arjantinli, “kendi için sorumluluk hissetmek, bağımsız kararlar verebilmek, ekonomik bağımsızlık” gibi bireysellik kriterlerini benimsemişlerdir. Mayseless ve Scharf’ a göre (2003), İsrail’ de ergenler, beliren yetişkinler ve yetişkinlerde sorumluluk alma, karar verme gibi içsel psikolojik etkenler yetişkinlik için en önemli

belirleyicilerdir. Yaş gibi biyolojik ya da evlilik ve çocuk sahibi olma gibi demografik geçiş işaretlerine İsrail’de önem verilmemektedir. Arnett ve Galambos’ a göre (2003), Amerika’da eğitimin bitmesi, tam zamanlı iş gibi geçişlere önem verilmemekte ve yalnızca, anababa olmak ve evlilik rol geçişlerine önem verilmektedir. Ayrıca, psikolojik ve davranışsal olgunluk gösterileri genç Amerikalılar’ ın önemli kabul ettiği ölçütler arasında yer almaktadır. Arnett’ e göre (1994), Orta Batı Amerika’ da, yetişkinliğe geçişte, eğitimi tamamlama, evlenme, anababa olmak gibi demografik geçiş işaretlerine gençler tarafından önem verilmemekte ve bağımsız kararlar alabilme, kendi sorumluluğunu taşıma gibi bilişsel, duygusal ve davranışsal geçiş işaretlerinin önemsenmektedir. Scheer ve Palkovitz’ e göre (1994), ABD’de yetişkinliğe geçişte, demografik geçişlerin yetişkinliğe ulaşmak için gerekli olan özelliklerle ve yetişkinlik kavramlarıyla anlamlı bir ilişkisi yoktur ve yetişkinliğe geçiş için, yetişkin gibi hissedebilmek gerekmekte ve bunun için de psikolojik işaretlere önem verilmektedir. Türkiye’de de durum benzerdir. Ancak katılımcılar tarafından ekonomik bağımsızlık çok önemli bir etken olarak görülmemektedir. Araştırma sonuçlarına göre, daha genç yaştaki bireyler ekonomik bağımsızlık ölçütüne, diğerlerinden daha fazla önem vermektedir. Yaş ilerledikçe, katılımcılar tarafından daha çok psikolojik ölçütlere ve demografik ölçütlere önem verilmektedir.

Nelson’ a göre (2003), Amerika’ da, Mormon topluluğunda en önemli yetişkinlik ölçütleri kendi sorumluluğunu almak, bağımsız kararlar vermek gibi ölçütler değil, evlenmek, ana baba olmak gibi ölçütlerdir. Türkiye’de ise durum bunun tersidir. Araştırma sonuçlarına göre, Türkiye’de de bu ölçütlere önem verilmesine karşın, psikolojik ölçütlere daha çok önem verilmektedir. Bu bulgu, yetişkinliğin anlamının kültürlere göre değiştiği şeklinde açıklanabilir.

Greene, Wheatley, ve Aldava’ ya göre (1992), Amerika’ da demografik geçiş işaretlerine önem verilmemekte, kendi sorumluluğunu alma, ekonomik özgürlük ve bağımsız kararlar alabilme gibi psikolojik ve duygusal içerikli işaretlere önem verilmekte ve cinsiyetler arasında farklılık bulunmamaktadır. Araştırma sonuçlarına göre, Türkiye’de de önemli kabul edilen yetişkinlik ölçütleri ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Shanahan, Porfeli, Mortimer ve Erickson’ a göre (2002), demografik geçişlerle, tamamen yetişkin gibi hissetmek arasında olumlu ve anlamlı bir ilişki vardır. demografik geçişleri yaşayan tüm gençler, bir şekilde ya da tamamen kendi

sorumluluklarını zaten almakta ve dolayısıyla yetişkinliğe geçişte ailesel geçişler bireysellik ölçütlerinden önce gelmektedir. Araştırma sonuçlarına göre, katılımcılar hem demografik belirleyicilere hem de psikolojik belirleyicilere önem vermektedir. Ancak, araştırma sonuçlarından hangi belirleyicilerin diğerlerinin öncülleri olduğunu kestirmek güçtür. Ancak, tüm yetişkinlik belirleyicilerin bir bütün olduğu ve birbirlerini bir şekilde etkilediği söylenebilir. Belki de Shanahan, Porfeli, Mortimer ve Erickson gibi yazarların görüşleri daha açıklayıcı olabilir. Çünkü, belirleyiciler birbiriyle ilişkilidir. Örneğin, evlenme ya da anababa olma birinin sorumluluğunu alma ve böylelikle daha fazla yetişkin gibi hissetmeyle ilgilidir.

Beliren yetişkinlik, gelişim psikolojisinde çok kısa bir tarihe sahip bir kavramdır. Buna karşın, bu kısa zamanda beliren yetişkinlik konusunda çok ciddi araştırmalar ortaya konmuştur. Bu konuda ilk yapılan çalışmalar, genellikle bu dönemin var olup olmadığı yönündedir. Çeşitli araştırmalarla Hollanda, Almanya, ABD, İsrail, Arjantin gibi pek çok ülkede bu dönemin varlığı ispatlanmıştır. Sonraki araştırmalar ise daha çok yetişkinlik ölçütleri ve beliren yetişkinleri ergenlerden ve yetişkinlerden ayıran temel özelliklerini ortaya koymak amacı üzerinde yoğunlaşmıştır. Yapılan tüm çalışmalar bu dönemin farklı bir gelişim dönemi olduğunu ispatlar niteliktedir. Zaten, görgül kanıtlar da bu bulguları desteklemektedir. Böylelikle, beliren yetişkinlik dönemi gelişim psikolojisinde yerini almış ve bu araştırmaların etkisiyle yetişkinlik dönemi hak ettiği önemi kazanmıştır.

BÖLÜM IV

ÖZET, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde özet ve üç ana bölüm olarak sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

ÖZET

Bu araştırmada, Arnett' in ergenlikle yetişkinlik arasında yaşandığını ileri sürdüğü ve gelişim psikolojisinde yankı uyandıran beliren yetişkinlik döneminin Türkiye'de yaşanıp yaşanmadığı ve algılanan yetişkinlik ölçütleri incelenmiştir. Verilerin toplanması için, Yaşam Görüşü Ölçeği Türkçe'ye uyarlanarak kullanılmıştır. Ayrıca, kuramsal yapı gereği, Türkiye' de son 50 yıldaki, ortalama evlenme, ilk çocuğa sahip olma, eğitimi tamamlama ve kalıcı ve tam zamanlı bir işte çalışmaya başlama yaşları gibi demografik özellikler, çeşitli kaynaklar taranarak incelenmiştir. Veriler, 15-34 yaş arası ortaöğretim, lisans ve lisansüstü öğrenim gören üniversite öğrencileri ve üniversite çalışanları ile doktorlar ve öğretmenlerden elde edilmiştir. Veriler üzerinde, frekans ve yüzde, tek yönlü varyans analizi, t testi ve kay-kare analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda, katılımcıların yaş düzeyleri açısından ölçekten aldıkları puanda anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Araştırma sonuçlarına göre, Türkiye'de beliren yetişkinlik dönemi hem kadınlarda, hem de erkeklerde ortalama 19-26 yaş arasında yaşanmaktadır. Türkiye'de beliren yetişkinlik döneminin yaşanması ile, evlenme, anababa olma, eğitimi tamamlama ve tam zamanlı ve kalıcı bir işte çalışma arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kadınlar, bekarlar, çalışmayanlar, anababa olmayanlar ve eğitimi devam edenler ölçekten diğerlerine göre daha yüksek puan almışlardır. Katılımcıların yetişkinlikle ilgili kişisel tanımlamaları ile yaş düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. 15-18 yaş grubu bireylerin büyük çoğunluğu yetişkinliğe ulaşmadıklarını düşünmekte; 19-26 yaş arası katılımcıların büyük çoğunluğu ve 27-34 yaş grubunun önemli bir bölümü kendini ergenlikle yetişkinlik arasında bir geçiş döneminde hissetmektedir. Yetişkinliğe ulaşmayla ilgili kişisel tanımlama ile cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, anababa olma durumu ve iş durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kadınlar, bekarlar, çalışmayanlar, anababa olmayanlar ve eğitimi devam edenler, kendilerini diğerlerine göre daha çok geçiş döneminde hissetmektedirler. 15-18 ve 19-26 yaş arası katılımcıların önemli bir bölümü ve 27-34 yaş grubunun çok büyük

bir çoğunluğu bu psikolojik ölçütlere önem vermektedir. Yetişkinlik ölçütlerinde, cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bekarlar, çalışmayanlar, anababa olmayanlar ve eğitimi devam edenlerin psikolojik ölçütlere diğerlerinden daha fazla önem verdikleri bulunmuştur. Araştırma sonuçlarına göre, Türkiye’de beliren yetişkinlik dönemi ortalama 19-26 yaş arasında yaşanmaktadır.

a. Beliren Yetişkinlik Dönemiyle İlgili Sonuç ve Öneriler

Araştırma sonuçları, katılımcıların yaş düzeyleri açısından ölçekten aldıkları puanda anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Yani, katılımcıların buldukları yaş düzeyleri ile ölçekten aldıkları puan anlamlı bir şekilde ilişkilidir. 19-26 yaş düzeyindeki katılımcıların ölçekten aldıkları puanlar 15-18 yaş düzeyi ve 27-34 yaş düzeylerindeki bireylerin ölçekten aldıkları puanlardan yüksek bulunmuştur. 15-18 yaş düzeyi ve 27-34 yaş gruplarının ölçekten aldıkları ortalama puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Araştırma sonuçlarına göre, Türkiye’de beliren yetişkinlik dönemi ortalama 19-26 yaş arasında yaşandığı söylenebilir.

Araştırma sonuçları, erkek katılımcıların yaş düzeyleri açısından ölçekten aldıkları puanda anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Yani, erkek katılımcıların buldukları yaş düzeyleri ile ölçekten aldıkları puan anlamlı bir şekilde ilişkilidir. 19-26 yaş düzeyindeki katılımcıların ölçekten aldıkları puanlar 15-18 yaş düzeyi ve 27-34 yaş düzeylerindeki bireylerin ölçekten aldıkları puanlardan yüksek bulunmuştur. Araştırma sonuçları, Türkiye’de beliren yetişkinliğin erkeklerde 19-26 yaş arasında yaşandığını göstermektedir.

Araştırma sonuçları, kadın katılımcıların yaş düzeyleri açısından ölçekten aldıkları puanda anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Yani, kadın katılımcıların buldukları yaş düzeyleri ile ölçekten aldıkları puan anlamlı bir şekilde ilişkilidir. 19-26 yaş düzeyindeki kadın katılımcıların ölçekten aldıkları puanlar 15-18 yaş düzeyi ve 27-34 yaş düzeylerindeki bireylerin ölçekten aldıkları puanlardan yüksek bulunmuştur. Bulgular, Türkiye’de beliren yetişkinliğin kadınlarda 19-26 yaş arasında yaşandığını göstermektedir.

Araştırma sonuçlarına göre, katılımcıların ölçekten aldıkları ortalama puanlar cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Kadın katılımcıların ölçekten aldıkları ortalama puanlar, erkek katılımcıların ölçekten aldıkları ortalama puanlardan daha yüksektir. Bu bulgu, beliren yetişkinlik döneminin yaşanmasının cinsiyete göre anlamlı bir fark gösterebileceği şeklinde de yorumlanabilir. Cinsiyetler açısından bu anlamlı fark, beliren yetişkinliğin yaşanma yıllarında değil, beliren yetişkinliğin sunduğu olanaklardan ve özgürlüklerden yararlanma boyutundadır.

Araştırma sonuçlarına göre, katılımcıların ölçekten aldıkları ortalama puanlar anababa olma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Çocuk sahibi olmayan katılımcıların ölçekten aldıkları ortalama puanlar, çocuk sahibi olan katılımcıların ölçekten aldıkları ortalama puanlardan daha yüksektir. Bu bulgu, beliren yetişkinlik döneminin yaşanmasının anababa olma durumuna göre anlamlı bir fark gösterebileceği şeklinde de yorumlanabilir.

Katılımcıların ölçekten aldıkları ortalama puanlar eğitim yaşantısını tamamlayıp tamamlamama durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Eğitimini sürdüren katılımcıların ölçekten aldıkları ortalama puanlar, eğitimini tamamlayan katılımcıların ölçekten aldıkları ortalama puanlardan daha yüksektir. Bu bulgu, beliren yetişkinlik döneminin yaşanmasının eğitim yaşantısının devam edip etmemesine göre anlamlı bir fark gösterebileceği şeklinde de yorumlanabilir.

Araştırma sonuçlarına göre, katılımcıların ölçekten aldıkları ortalama puanlar medeni duruma göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Bekar katılımcıların ölçekten aldıkları ortalama puanlar, evli katılımcıların ölçekten aldıkları ortalama puanlardan daha yüksektir. Bu bulgu, beliren yetişkinlik döneminin yaşanmasının bireylerin evli olup olmamalarına göre anlamlı bir fark gösterebileceği şeklinde de yorumlanabilir.

Araştırma sonuçlarına göre, katılımcıların ölçekten aldıkları ortalama puanlar kalıcı ve tam zamanlı bir işte çalışıp çalışmama durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Bir işte çalışmayan katılımcıların ölçekten aldıkları ortalama puanlar, bir işte çalışan katılımcıların ölçekten aldıkları ortalama puanlardan daha yüksek bulunmuştur. Bu bulgu, beliren yetişkinlik döneminin yaşanmasının kalıcı ve tam

zamanlı bir işte çalışıp çalışmama durumuna göre anlamlı bir fark gösterebileceği şeklinde de yorumlanabilir.

Araştırma sonuçları, katılımcıların birlikte yaşadıkları kişiler açısından ölçekten aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Yani, katılımcıların birlikte yaşadıkları kişiler ile ölçekten aldıkları puan anlamlı bir şekilde ilişkilidir. Yalnız yaşayan-arkadaşlarla-kardeşlerle-partnerle-yurtta yaşayan ve diğer seçeneğini işaretleyen katılımcıların ölçekten aldıkları puanlar anne ve/veya baba ile yaşayan ve eş ve/veya çocuklarla yaşayan bireylerin ölçekten aldıkları puanlardan yüksek bulunmuştur. Her üç grubun ortalama puanları anlamlı bir biçimde birbirlerinden farklı bulunmuştur.

Katılımcıların yetişkinlikle ilgili kişisel tanımlama açısından ölçekten aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark vardır. Yani, katılımcıların yetişkinliğe ulaşmayla ilgili kişisel tanımlamaları ile ölçekten aldıkları puan anlamlı bir şekilde ilişkilidir. Yetişkinliğe ulaşmayla ilgili kişisel tanımlamada “hem evet hem hayır” şeklinde tanımlamada bulunan katılımcıların ölçekten aldıkları puanlar, “hayır” şeklinde tanımlamada bulunan ve “evet” şeklinde tanımlamada bulunan bireylerin ölçekten aldıkları puanlardan yüksek bulunmuştur. Yine, yetişkinliğe ulaşmayla ilgili kişisel tanımlamada “evet” ve “hayır” olarak cevap veren katılımcıların ortalama puanları arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Katılımcıların yetişkinlik ölçütleri açısından ölçekten aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark vardır. Yani, katılımcıların önem verdikleri yetişkinlik ölçütleri ile ölçekten aldıkları puanlar anlamlı bir şekilde ilişkilidir. Yetişkinlik ölçütü olarak “kendi sorumluluğunu alma/bağımsız kararlar verebilme” gibi psikolojik belirleyicilere önem veren katılımcıların ölçekten aldıkları puanlar, “ekonomik bağımsızlık/kalıcı ve tam zamanlı bir işte çalışma” ölçütüne önem veren katılımcıların ölçekten aldıkları puanlardan, “evlenme/anababa olma/eğitimi tamamlama/kalıcı bir yere yerleşme” gibi demografik ölçütlere önem veren katılımcıların puanlarından ve “belirli bir yaşa gelmiş olma” gibi biyolojik ölçütlere önem veren bireylerin ölçekten aldıkları puanlardan yüksek bulunmuştur. Yine, “kendi sorumluluğunu alma/bağımsız kararlar verebilme” gibi psikolojik belirleyicilere önem veren katılımcıların ortalama puanları ile, “ekonomik bağımsızlık/kalıcı ve tam zamanlı bir işte çalışma” ölçütüne önem

veren katılımcıların ortalama puanları ve “belirli bir yaşa gelmiş olma” gibi biyolojik ölçütlere önem veren bireylerin ortalama puanları arasında anlamlı fark bulunmuştur. Ayrıca, beliren yetişkinlik dönemi ile kendi sorumluluğunu alma/bağımsız kararlar verebilme gibi psikolojik belirleyiciler ve evlenme/anababa olma/eğitimi tamamlama/kalıcı bir yere yerleşme gibi demografik ölçütler arasında anlamlı bir ilişki vardır.

b. Yetişkinlikle İlgili Kişisel Tanımlamayla İlgili Sonuç ve Öneriler

Katılımcıların yetişkinliğe ulaşip ulaşmamayla ilgili kişisel tanımlamaları ile yaş düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır. Başka bir deyişle katılımcıların yetişkinliğe ulaşip ulaşmamayla ilgili kişisel tanımlamaları ile yaş düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre 15-18 yaş grubu bireylerin büyük çoğunluğu yetişkinliğe ulaşmadıklarını düşünmekte; 19-26 yaş arası katılımcıların büyük çoğunluğu ve 27-34 yaş grubunun önemli bir bölümü kendini ergenlikle yetişkinlik arasında bir geçiş döneminde hissetmektedir. Ayrıca, 27-34 yaş grubu katılımcıların çok azı kendini yetişkin gibi hissetmektedir. Farklı yaş gruplarına sahip katılımcıların yetişkinliğe ulaşma konusundaki kişisel tanımlamalarında gözlenen bu farkın .01 düzeyinde anlamlı olduğu bulunmuştur.

Katılımcıların yetişkinliğe ulaşip ulaşmamayla ilgili kişisel tanımlamaları ile anababa olma durumları arasında anlamlı bir farklılık vardır. Başka bir deyişle katılımcıların yetişkinliğe ulaşip ulaşmamayla ilgili kişisel tanımlamaları ile anababa olma durumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Çocuk sahibi olan bireylerin büyük bölümü kendini yetişkin gibi hissetmekte, çocuk sahibi olmayan bireylerin yarısı kendilerini hem yetişkin gibi hem de değilmiş gibi hissetmektedir. Araştırma sonuçlarına göre, anababa olmak bireyin kendini yetişkin gibi hissetmesi konusunda önemli bir etkidir. Anababa olup olmama durumu ile yetişkinliğe ulaşma konusundaki kişisel tanımlamalar arasında gözlenen bu farkın .01 düzeyinde anlamlı olduğu bulunmuştur.

Katılımcıların yetişkinliğe ulaşip ulaşmamayla ilgili kişisel tanımlamaları ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık vardır. Başka bir deyişle katılımcıların

yetişkinliğe ulaşip ulaşmamayla ilgili kişisel tanımlamaları ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre, kendini hem yetişkin gibi, hem de değilmiş gibi hissedenenlerin oranı kadınlarda daha yüksektir. Erkekler kendilerini daha çok yetişkin gibi hissetmektedir. Cinsiyet ile yetişkinliğe ulaşma konusundaki kişisel tanımlamalar arasında gözlenen bu farkın .01 düzeyinde anlamlı olduğu bulunmuştur.

Katılımcıların yetişkinliğe ulaşip ulaşmamayla ilgili kişisel tanımlamaları ile iş durumu arasında anlamlı bir farklılık vardır. Başka bir deyişle katılımcıların yetişkinliğe ulaşip ulaşmamayla ilgili kişisel tanımlamaları ile iş durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Çalışmayan bireylerin büyük çoğunluğu kendilerini hem yetişkin gibi, hem de değilmiş gibi hissetmektedir. Çalışan bireylerin büyük çoğunluğu ise kendini yetişkin gibi hissetmektedir. Yani, bir işte çalışmayla, kendini yetişkin gibi hissedip hissetmeme arasında .01 düzeyinde anlamlı bir ilişki vardır.

Katılımcıların yetişkinliğe ulaşip ulaşmamayla ilgili kişisel tanımlamaları ile algılanan yetişkinlik ölçütleri arasında anlamlı bir farklılık vardır. Başka bir deyişle katılımcıların yetişkinliğe ulaşip ulaşmamayla ilgili kişisel tanımlamaları ile algılanan yetişkinlik ölçütleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Kendi sorumluluğunu alma/bağımsız kararlar verebilme gibi içsel ve psikolojik ölçütlere önem veren bireyler çoğunlukla kendini geçiş döneminde hissetmektedir. Ekonomik bağımsızlık/kalıcı ve tam zamanlı bir işte çalışma gibi ekonomik ölçütlere önem veren bireylerin de büyük bölümü kendini geçiş döneminde hissetmektedir. Ayrıca, tüm yetişkinlik ölçütleri ile kendini hem yetişkin gibi hem de değilmiş gibi hissetmek arasında orta düzeyde olumlu bir ilişki vardır.

Katılımcıların yetişkinliğe ulaşip ulaşmamayla ilgili kişisel tanımlamaları ile eğitim durumu arasında anlamlı bir farklılık vardır. Başka bir deyişle katılımcıların yetişkinliğe ulaşip ulaşmamayla ilgili kişisel tanımlamaları ile eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Eğitim yaşantısı devam eden bireylerin yarısından fazlası kendini geçiş döneminde hissetmektedir. Eğitim yaşantısı son bulmuş bireylerin büyük çoğunluğu kendini yetişkin gibi hissetmektedir.

Katılımcıların yetişkinliğe ulaşip ulaşmamayla ilgili kişisel tanımlamaları ile medeni durum arasında anlamlı bir farklılık vardır. Başka bir deyişle katılımcıların yetişkinliğe ulaşip ulaşmamayla ilgili kişisel tanımlamaları ile evli olup olmama arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bekar katılımcılar kendilerini yetişkinlik yolunda ama henüz yetişkinliğe ulaşmamış hissederken, evli katılımcılar büyük oranda kendilerini yetişkin gibi hissetmektedir.

c. Algılanan Yetişkinlik Ölçütleriyle İlgili Sonuç ve Öneriler

Katılımcıların önemli kabul ettiği yetişkinlik ölçütleri (algılanan yetişkinlik ölçütleri) ile yaş düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır. Başka bir deyişle, katılımcıların önemli kabul ettiği yetişkinlik ölçütleri ile yaş düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Farklı yaş gruplarına sahip katılımcıların önemli kabul ettikleri yetişkinlik ölçütlerinde gözlenen bu farkın anlamlı olduğu bulunmuştur. Araştırma sonuçlarına göre 15-18 yaş grubu bireylerin büyük çoğunluğu “Kendi sorumluluğunu alma-Bağımsız kararlar verebilme” gibi psikolojik ölçütlere önem vermemekte; 19-26 yaş arası katılımcıların önemli bir bölümü ve 27-34 yaş grubunun çok büyük bir çoğunluğu bu psikolojik ölçütlere önem vermektedir.

Katılımcıların önemli kabul ettiği yetişkinlik ölçütleri ile anababa olma durumları arasında anlamlı bir farklılık vardır. Başka bir deyişle, katılımcıların önemli kabul ettiği yetişkinlik ölçütleri ile anababa olma durumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre, yetişkinlik ölçütü olarak “kendi sorumluluğunu alma-bağımsız kararlar verebilme” gibi içsel ve psikolojik belirleyicileri en önemli yetişkinlik ölçütleri olarak görenlerin oranı, çocuk sahibi olmayan bireylerde, anababa olan bireylerde ve tüm grupta oldukça yüksek bulunmuştur. Çocuk sahibi olan bireyler psikolojik ölçütlere çocuk sahibi olmayan bireylerden daha fazla önem vermektedir. Çocuk sahibi olmayan bireyler de psikolojik ölçütlere önem vermekle birlikte, diğer ölçütlere de belli oranda önem vermektedir.

Katılımcıların önemli kabul ettiği yetişkinlik ölçütleri ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Başka bir deyişle, katılımcıların önemli kabul ettiği yetişkinlik ölçütleri ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Erkek ve

kadın katılımcıların önemli kabul ettikleri yetişkinlik ölçütlerinin oranları birbirine benzer bulunmuştur.

Katılımcıların önemli kabul ettiği yetişkinlik ölçütleri ile iş durumu arasında anlamlı bir farklılık vardır. Başka bir deyişle, katılımcıların önemli kabul ettiği yetişkinlik ölçütleri ile iş durumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre, çalışan bireyler psikolojik ölçütlere çalışmayan bireylerden daha fazla önem vermektedir. Çalışmayan bireyler de psikolojik ölçütlere önem vermekle birlikte, diğer ölçütlere de belli oranda önem vermektedirler. Çalışan bireylerin neredeyse tamamına yakın bir bölümü içsel ve psikolojik ölçütlere önem vermektedir.

Katılımcıların önemli kabul ettiği yetişkinlik ölçütleri ile eğitim durumu arasında anlamlı bir farklılık vardır. Başka bir deyişle, katılımcıların önemli kabul ettiği yetişkinlik ölçütleri ile eğitim durumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre, eğitimini tamamlayan bireyler psikolojik ölçütlere, eğitimi devam eden bireylerden daha fazla önem vermektedir. Eğitimi devam eden bireyler de psikolojik ölçütlere önem vermekte, ancak diğer ölçütlere de belli oranda önem vermektedirler. Eğitimini tamamlayan bireylerin neredeyse tamamı psikolojik ölçütlere önem vermekte, diğer ölçütlere fazla önem vermemektedirler.

Katılımcıların önemli kabul ettiği yetişkinlik ölçütleri ile medeni durum arasında anlamlı bir farklılık vardır. Başka bir deyişle, katılımcıların önemli kabul ettiği yetişkinlik ölçütleri ile medeni durumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre, evli bireyler psikolojik ölçütlere bekar bireylerden daha fazla önem vermektedir. Bekar bireyler de psikolojik ölçütlere önem vermekte, ancak diğer ölçütlere de belli oranda önem vermektedirler. Evli bireylerin neredeyse tamamı psikolojik ölçütlere önem vermekte, diğer ölçütlere fazla önem vermemektedirler.

Yapılan bu çalışmada Türkiye’de ilk kez beliren yetişkinlik döneminin varlığını sorgulayan bir ölçek uyarlanmış ve ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. Bundan sonraki çalışmalarda uygun örneklemeler seçilerek ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları tekrarlanabilir.

Beliren yetişkinler pek çok alanda birbirinden farklılık göstermektedir. Bu yüzden, bu dönem üzerinde çalışanlar, yaptıkları çalışmalarda heterojenliğe dikkat etmelidirler.

Beliren yetişkinlik, ergenlik ve yetişkinlikten farklı bir yaşam dönemidir. Öte yandan, bu döneme ilişkin kesin normların olduğunu söylemek de doğru değildir. Bu dönem bir geçiş dönemidir. Bu dönemin dinamik, karmaşık ve zengin olması, yapılacak olan çalışmaların çeşitliliği açısından önemlidir.

Tüm bu araştırma bulguları, beliren yetişkinliğin gelişimi hakkında bize bilgi sunmaktadır. Öte yandan, bu dönemde bulunan kadın ve erkeklerin birbirinden farklılaşan temel özelliklerinin neler olduğu; örneğin, arkadaş ilişkilerinin ne durumda olduğu, medyayı kullanımlarının ne durumda olduğu araştırılmalıdır.

Beliren yetişkinlik, yetişkinlik rollerinin ertelendiği, uzatıldığı ve rol deneme olanaklarının sunulduğu durumlarda ortaya çıkan bir yaşam dönemidir. Bu yüzden, özel gruplarda bu dönemin varlığı ve özellikleri araştırılmalıdır. Örneğin, yetişkin rollerini erteleyen eşcinseller üzerinde bu dönemin varlığı araştırılabilir.

Bu dönemin karmaşık yapısı birçok alanda çalışma yapmaya olanak tanımaktadır. Bu dönemde bulunan bireylerin ergenlerden ve yetişkinlerden farklılaşan temel özelliklerinin neler olduğu Türkiye’de araştırılabilir.

Amerika ve Avrupa’nın birçok ülkesinde olduğu gibi Türkiye’de de beliren yetişkinlik gelişim psikoloji kitaplarında yerini alabilir. Hatta, çeşitli kaynaklardan ders olarak okutulmaya başlanabilir.

Son olarak, bu çalışma Türkiye’de bir ilk olma niteliğindedir ve Türkiye’deki gelecek araştırmalar, tipik örneklerle çalışarak, uygun çok değişkenli teknikler kullanarak, yetişkinlik ölçütlerini geliştirerek ve bireyleri gerçekten beliren yetişkinler olarak tanımlamaya uygun araştırma konularını değerlendirebilir.

SUMMARY

In this research, emerging adulthood which was proposed by Arnett and perceived criteria of adulthood are investigated in Turkey. Views of Life Survey is used after adapted to Turkish for gathering data. Besides, according to theoretical structure some demographic features like average marriage, becoming the parent of first child, completion of education, beginning to work full time ages are examined to search thoroughly in last fifty years in Turkey. Data was collected from people, 15-34 years, who are attended high school, colleges, postgraduate education students and doctors and teachers. In analyzing data, frequencies and percentages, one-way anova, t-test and chi-square analysis were used. In results of analysis, in participants' ages significant differences were obtained. According to research results, emerging adulthood tend to be parent both in women and men, average 19-26 years, in Turkey. There is a significant relationship between emerging adulthood, which is, with marriage, becoming a parent, completion of education and working in full time and permanent job. Those who are women, single, non-working and non-parents and who continue their education got higher score from survey than others. There is a significant relationship between participants' individual definition of adulthood and their age levels. A great number of individuals, 15-18 age groups, think that they haven't reached to adulthood; a great number of participants, 19-26 years, and a considerable part of participants, 27-34 age groups, feel themselves in transition period between adolescence and adulthood. There is significant relationship between reaching the adulthood and individual definition which includes gender, marital status, education status, parental status and working status. Those who are women, single, non-working and non-parents and who continue their education feel themselves in the transition period than others. An important group of participants of 15-18 and 19-26 years group, and great number of participants from 27-34 age group, consider psychological criteria important. In adulthood criteria, according to gender significant difference is not found. Those who are single, non-working and non-parents and who continue their education consider psychological criteria important rather than others. According to research results, emerging adulthood seem to exist on the average 19-26 years in Turkey.

KAYNAKÇA

Arnett, J.J. (1992). Broad and narrow socialization: The family in the context of a cultural theory. Journal of Marriage and the Family, 57, 617-628.

Arnett, J.J. (1994a). Are college students adults? Their conceptions of the transition to adulthood. Journal of Adult Development, 1, 154–168.

Arnett, J.J. (1994b). Sensation seeking: A new conceptualization and a new scale. Personality and Individual Differences, 16, 289-296.

Arnett, J.J. (1995). Reckless behavior in adolescence: A developmental perspective. Developmental Review, 12, 339-373.

Arnett, J.J. (1997). Young people's conceptions of the transition to adulthood. Youth and Society, 29, 1-23.

Arnett, J.J. (1998). Learning to stand alone: The contemporary American transition to adulthood in cultural and historical context. Human Development, 41, 295-315.

Arnett, J.J. (1999). Adolescent storm and stress, reconsidered. American Psychologist, 54, 317-326.

Arnett, J.J. (2000a). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. American Psychologist, 55, 469-480.

Arnett, J.J. (2000b). High hopes in a grim world: Emerging adults' views of their futures and of "Generation X." Youth & Society, 31, 267-286.

Arnett, J.J. (2001a). Conceptions of the transition to adulthood: Perspectives from adolescence to midlife. Journal of Adult Development, 8, 133–143.

Arnett, J.J. (2001). Adolescent and Emerging Adulthood: A Cultural Approach. New Jersey: Prentice-Hall.

Arnett, J.J. (2003). Conceptions of the transition to adulthood among emerging adults in American ethnic groups. pp. 63-75 in Exploring Cultural Conceptions of the Transition to Adulthood (New Directions for Child and Adolescent Development, volume 100), edited by J. Arnett & N. Galambos. New York: Wiley Periodicals, Inc. 24.

Arnett, J.J. (2004). Emerging Adulthood. New Jersey: Prentice-Hall.

Arnett, J.J., Galambos, N.L. (2003). Culture and conceptions of adulthood. (New Directions for Child and Adolescent Development, volume 100), edited by J. Arnett & N. Galambos. New York: Wiley Periodicals, Inc. 91.

Arnett, J.J., & Jensen, L.A. (2002). A congregation of one: Individualized religious beliefs among emerging adults. Journal of Adolescent Research, 17, 451-467.

Arnett, J.J., Ramos, K.D., Jensen, L.A. (2001). Ideological views in emerging adulthood: Balancing autonomy and community. Journal of Adult Development, Vol. 8, No. 2.

Arnett, J.J. and Taber, S. (1994). Adolescence terminable and interminable: When does adolescence end? Journal of Youth and Adolescence 23: 517-537.

Bianchi, S.M., Spain, D. (1996). Women, work, and family in America. Population Bulletin, 51(3).

Büyüköztürk, Ş. (2002). Veri Analizi El Kitabı. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Casper, L. M., and S. M. Bianchi. (2002). Continuity and Change in the American Family. Thousand Oaks: Sage.

Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE). (1995). Türkiye Nüfusu, 1923–1994 Demografik Yapısı ve Gelişimi. Ankara: DİE.

Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE). (2003). 2000 Nüfus Sayımı: Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri. Ankara: DİE.

Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE). (2004). Nüfus ve Kalkınma Göstergeleri. Web sayfası: <http://nkg.die.gov.tr>, 12 Aralık, 2004.

Facio, A., Micocci, F. (2003). Emerging adulthood in Argentina. (New Directions for Child and Adolescent Development, volume 100), edited by J. Arnett & N. Galambos. New York: Wiley Periodicals, Inc. 21.

Greene, A.L., Wheatley, S.M., & Aldava IV, J.F. (1992). Stages on life's way: Adolescents' implicit theories of the life course. Journal of Adolescent Research, 7, 364-381.

<http://google.com/www.milliyet.com.tr/2002/12/15/pazar/paz03.html> - 04.01.2004

<http://google.com/www.umich.edu/~newsinfo/Releases/2002/Jan02/r013002a.html>-
[16.11.2003](http://google.com/www.umich.edu/~newsinfo/Releases/2002/Jan02/r013002a.html)

Hendry, L.B., Kloep, M. (2002). Lifespan Development. Oxford: Alden Press.

Karataş, K. (1996). Genç işsizliği: Ekonomik Toplumsal ve Ruhsal Sonuçları. Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi Yayın No: 2.

Lefkowitz, E.S., Bone, T. L., Shearer, C. L. (2003). Communication with best friends about sex-related topics during emerging adulthood. Journal of Youth and Adolescence, 9, 52-57.

Lefkowitz, E.S., Gillen, M.M., Shearer, C. L., Bone, T. L. (2003). Religiosity, sexual behaviors, and sexual attitudes during emerging adulthood. Journal of Youth and Adolescence, 8, 86-92.

Mayseless, O., Scharf, M. (2003). What does it mean to be an adult? The Israeli experience. (New Directions for Child and Adolescent Development, volume 100), edited by J. Arnett & N. Galambos. Inc. 5. New York: Wiley Periodicals.

Nelson, L. (2003). Rites of passage in emerging adulthood: Perspectives of young Mormons. (New Directions for Child and Adolescent Development, volume 100), edited by J. Arnett & N. Galambos. Inc. 33. New York: Wiley Periodicals.

Noom, M. (1999). Adolescent Autonomy: Characteristic and Correlates. Delft: Eburon.

Onur, B. (1997). Gelişim Psikolojisi Yetişkinlik Yaşlılık Ölüm. Ankara: İmge Kitabevi.

Özbay, L. (2001). Kadın Göçü ve Sorunları. Hacettepe Üniversitesi, Nüfus Etütleri Enstitüsü. Ankara: HÜNEE.

Population Reference Bureau, (2004). 2004 World Population Data Sheet. Washington D.C.

Reifman, A., Arnett, J.J., & Colwell, M.J. The IDEA: Inventory of the dimensions of emerging adulthood. Paper presented at the 111th Annual Convention of the American Psychological Association, Toronto, Canada. 2003, 4-6 August.

Scheer, S. D., Palkovitz, R. (1994). Adolescent to adult transitions: Social status and cognitive factors. Sociological Studies of Children, 6, 125–140.

Shanahan, M.J., Porfeli, E., Mortimer, J.T., Erickson, L. (2002). Subjective age identity and the transition to adulthood: Demographic markers and personal attributes. Youth Development Study, 8, 76-81.

Shifren, K., Furnham, A., Bauserman, L.A. (2003). Emerging adulthood in American and British samples: Individuals' personality and health risk behaviors. Journal of Adult Development, Vol. 10, No. 2.

Steinberg, L. (2002). Adolescence, Sixth Ed. New York: McGraw Hill Inc.

Tavşancıl, E. (2002). Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi. Ankara: Nobel Yayıncılık.

1993-Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması. (1993). Hacettepe Üniversitesi, Nüfus Etütleri Enstitüsü. Ankara: HÜNEE.

1998-Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması. (1998). Hacettepe Üniversitesi, Nüfus Etütleri Enstitüsü. Ankara: HÜNEE.

2000 Genel Nüfus Sayımı: Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri Geçici Sonuçlar. (2000). T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü. Ankara: DİE.

2003-Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması. (2004). Hacettepe Üniversitesi, Nüfus Etütleri Enstitüsü. Ankara: HÜNEE.

EK-A Views of Life Survey

For the first part of the survey, please think about this time in your life. By “time in your life,” we are referring to the present time, plus the last few years that have gone by, and the next few years to come, as you see them. In short, you should think about a roughly five-year period, with the present time right in the middle.

For each phrase shown below, please place a check mark in one of the columns to indicate the degree to which you agree or disagree that the phrase describes this time in your life. For example, if you “Somewhat Agree” that this is a “time of exploration,” then on the same line as the phrase, you would put a check mark in the column headed by “Somewhat Agree” (3). Be sure to put only one check mark per line.

<i>Is this period of your life a...</i>	Strongly Disagree (1)	Somewhat Disagree (2)	Somewhat Agree (3)	Strongly Agree (4)
1. time of many possibilities?				
2. time of exploration?				
3. time of confusion?				
4. time of experimentation?				
5. time of personal freedom?				
6. time of feeling restricted?				
7. time of responsibility for yourself?				
8. time of feeling stressed out?				
9. time of instability?				
10. time of optimism?				
11. time of high pressure?				
12. time of finding out who you are?				
13. time of settling down?				
14. time of responsibility for others?				
15. time of independence?				
16. time of open choices?				
17. time of unpredictability?				
18. time of commitments to others?				
19. time of self- sufficiency?				
20. time of many worries?				
21. time of trying out new things?				
22. time of focusing on yourself?				
23. time of separating from parents?				
24. time of defining yourself?				
25. time of planning for the future?				
26. time of seeking a sense of meaning?				
27. time of deciding on your own beliefs and values?				
28. time of learning to think for yourself?				
29. time of feeling adult in some ways but not others?				
30. time of gradually becoming an adult?				
31. time of being not sure whether you have reached full adulthood?				

EK-B Yaşam Görüşü Ölçeği

Değerli Katılımcılar,

Bu ölçme aracı yetişkin gelişimiyle ilgili bir araştırmada kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Ölçeği doldurmaya başlamadan önce, lütfen ilk olarak kendiniz ve yaşamınızın şu sıralar içinde bulunduğunuz dönemi hakkında bir süre düşünün. “**Yaşamınızın şu sıralar içinde bulunduğunuz dönem**” ifadesi ile, yaşamınızın ortalama beş yıllık bir dönemi (geçmiş olan birkaç yılı, şimdiki zamanı ve gelecek birkaç yılı) kastedilmektedir.

Aşağıdaki satırlardaki her bir cümleyi dikkatlice okuduktan sonra, cümlelerin yaşamınızın şu sıralar içinde bulunduğunuz dönemini tanımlama derecesine göre, size uygunluk derecesini belirtmek için, lütfen sütunlardan birine bir **X** işareti koyunuz. Örneğin, eğer yaşamınızın bu döneminin “kararsızlık zamanı” olduğunu düşünüyorsanız, cümleyle aynı satırdaki “Bana tamamen uygun (4)” sütununun altına **X** işareti koyunuz. Lütfen her satıra yalnızca bir işaret koyunuz ve hiçbir maddeyi boş bırakmayınız.

Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Yaşamınızın şu sıralar içinde bulunduğunuz dönemi	Bana hiç uygun değil (1)	Bana pek uygun değil (2)	Bana oldukça uygun (3)	Bana tamamen uygun (4)
1. birçok olanaklar zamanıdır.				
2. keşif zamanıdır.				
3. kafa karışıklığı zamanıdır.				
4. deneme-yanılma zamanıdır.				
5. bireysel özgürlükler zamanıdır.				
6. kendini kısıtlanmış hissetme zamanıdır.				
7. kendine karşı sorumluluk zamanıdır.				
8. stres altında kalmış hissetme zamanıdır.				
9. kararsızlık zamanıdır.				
10. iyimserlik zamanıdır.				
11. büyük baskılar zamanıdır.				
12. kim olduğunu bulma zamanıdır.				
13. kalıcı olarak bir yere yerleşme zamanıdır.				
14. başkalarına karşı sorumluluk duyma zamanıdır.				
15. bağımsızlık zamanıdır.				
16. açıkça seçimler yapma zamanıdır.				
17. belirsizlikler zamanıdır.				
18. başkalarıyla bağlılıklar kurma zamanıdır.				
19. kendine yetme zamanıdır.				
20. pek çok kaygının yaşanma zamanıdır.				
21. yeni şeyleri deneme zamanıdır.				
22. kendine odaklanma zamanıdır.				
23. anababalardan ayrılma zamanıdır.				
24. kendini tanımlama zamanıdır.				
25. geleceği planlama zamanıdır.				
26. bir anlam duygusu arama zamanıdır.				
27. kendi inanç ve değerlerine karar verme zamanıdır.				
28. kendin için düşünmeyi öğrenme zamanıdır.				
29. kendini bazı yönlerden yetişkin gibi bazı yönlerdence değilmiş gibi hissetme zamanıdır.				
30. yavaş yavaş yetişkin olma zamanıdır.				
31. tam yetişkinliğe ulaştığından emin olmama zamanıdır.				

EK-C Yaşam Görüşü Ölçeği

Değerli Katılımcılar,

Bu ölçme aracı yetişkin gelişimiyle ilgili bir araştırmada kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Ölçeği doldurmaya başlamadan önce, lütfen ilk olarak kendiniz ve yaşamınızın şu sıralar içinde bulunduğunuz dönemi hakkında bir süre düşünün. **“Yaşamınızın şu sıralar içinde bulunduğunuz dönemi”** ifadesi ile, yaşamınızın ortalama beş yıllık bir dönemi (geçmiş olan birkaç yılı, şimdiki zamanı ve gelecek birkaç yılı) kastedilmektedir.

Aşağıdaki satırlardaki her bir cümleyi dikkatlice okuduktan sonra, cümlenin yaşamınızın şu sıralar içinde bulunduğunuz dönemini tanımlama derecesine göre, size uygunluk derecesini belirtmek için, lütfen sütunlardan birine bir **X** işareti koyunuz. Örneğin, eğer yaşamınızın bu döneminin “kararsızlık zamanı” olduğunu düşünüyorsanız, cümleyle aynı satırdaki “Bana tamamen uygun (4)” sütununun altına **X** işareti koyunuz. Lütfen her satıra yalnızca bir işaret koyunuz ve hiçbir maddeyi boş bırakmayınız.

Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Yaşamınızın şu sıralar içinde bulunduğunuz dönemi	Bana hiç uygun değil (1)	Bana pek uygun değil (2)	Bana oldukça uygun (3)	Bana tamamen uygun (4)
1. keşif zamanıdır.				
2. kafa karışıklığı zamanıdır.				
3. kendini kısıtlanmış hissetme zamanıdır.				
4. stres altında kalmış hissetme zamanıdır.				
5. kararsızlık zamanıdır.				
6. büyük baskılar zamanıdır.				
7. kim olduğunu bulma zamanıdır.				
8. bağımsızlık zamanıdır.				
9. açıkça seçimler yapma zamanıdır.				
10. belirsizlikler zamandır.				
11. kendine yetme zamanıdır.				
12. pek çok kaygının yaşanma zamanıdır.				
13. yeni şeyleri deneme zamanıdır.				
14. kendine odaklanma zamanıdır.				
15. anababalardan ayrılma zamanıdır.				
16. kendini tanımlama zamanıdır.				
17. bir anlam duygusu arama zamanıdır.				
18. kendi inanç ve değerlerine karar verme zamanıdır.				
19. kendin için düşünmeyi öğrenme zamanıdır.				
20. yavaş yavaş yetişkin olma zamanıdır.				

EK- D**Kişisel Bilgi Formu**

Değerli katılımcılar,

Bu form yetişkin gelişimiyle ilgili bir araştırmada kullanılmak amacıyla hazırlanmıştır. Kişisel bilgileriniz daha sonra size ulaşmak açısından önemlidir ve tamamen saklı tutulacaktır. Bu yüzden, her soruya içtenlikle cevap vermeniz araştırma ve değerlendirme boyutunda önemlidir. Lütfen () işaretinin içine size uygun olan tanımlama için **X** işareti koyunuz.

Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Hasan Atak

Doğum Tarihiniz (Yıl):

Cinsiyetiniz: E ()

K ()

Şimdi Devam Etmekte Olduğunuz Öğretim Aşaması:

Eğitimimi Tamamladım ()

Ortaöğretim ()

Yükseköğretim ()

Lisansüstü ()

Medeni Durumunuz:

Bekar ()

Evli ()

Anababa Olma Durumunuz:

Çocuk Sahibi Değilim ()

En az bir çocuğa sahibim ()

İş Durumunuz:

Bir işte çalışıyorum ()

Bir işte çalışmıyorum ()

Şuanda Birlikte Yaşadığınız Kişiler:

Yalnız Yaşıyorum ()

Partnerim/Sevgilim/Nişanlımla Birlikte ()

Arkadaşlarımla Aynı Evde ()

Yurtta ()

Kardeşlerimle Aynı Evde ()

Ailemle (Eşim ve/veya Çocuklarımla) ()

Anne ve/veya Babamla ve

Diğer (Belirtiniz) ()

Kardeş(ler)imle ()

.....

Kendinizi “Yetişkin” Olarak Tanımlayabilir misiniz? Ya da Yetişkinliğe Ulaştığınızı Düşünüyor musunuz?

Evet () Hayır () Bazı Yönlerden Evet, Bazı Yönlerden Hayır ()

Size Göre, Bir Bireyin “Yetişkin” Olarak Tanımlanabilmesi İçin Hangi Ölçüt Önemlidir?

Kendi sorumluluğunu alma/Bağımsız kararlar verebilme ()

Ekonomik bağımsızlık/Kalıcı ve tam zamanlı bir işte çalışma ()

Eğitimi tamamlama/Evlenme/Anababa olma/ Sabit olarak bir yere yerleşme ()

Belirli bir yaşa gelmiş olma ()

EK- E Kişisel Bilgi Formu (Uyarılma Çalışması)

Değerli katılımcılar,

Bu form yetişkin gelişimiyle ilgili bir araştırmada kullanılmak amacıyla hazırlanmıştır. Kişisel bilgileriniz daha sonra size ulaşmak açısından önemlidir ve tamamen saklı tutulacaktır. Bu yüzden, her soruya içtenlikle cevap vermeniz araştırma ve değerlendirme boyutunda önemlidir. Lütfen () işaretinin içine size uygun olan tanımlama için **X** işareti koyunuz.

Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Hasan Atak

Doğum Tarihiniz (Yıl):

Cinsiyetiniz: E ()

K ()

Şimdi Devam Etmekte Olduğunuz Öğretim Aşaması:

Ortaöğretim ()

Yükseköğretim ()

Lisansüstü ()

Medeni Durumunuz:

Bekar ()

Evli ()

Anababa Olma Durumunuz:

Çocuk Sahibi Değilim ()

En az bir çocuğa sahibim ()

İş Durumunuz:

Bir işte çalışıyorum ()

Bir işte çalışmıyorum ()

Şuanda Birlikte Yaşadığınız Kişiler:

Yalnız Yaşıyorum ()

Partnerim/Sevgilim/Nişanlımla Birlikte()

Arkadaşlarımla Aynı Evde ()

Yurtta ()

Kardeşlerimle Aynı Evde ()

Ailemle (Eşim ve/veya Çocuklarımla) ()

Anne ve/veya Babamla ve Kardeş(ler)imle ()

Diğer (Belirtiniz) ()